

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Forfatter(e) Author(s):	Wollstonecraft, Maria.; af Maria Wollstonecraft ; efter Ch. G. Salzmanns Oversættelse og med hans Fortale ; Tillæg ved Jørgen Borch.
Titel Title:	<u>Qvindekjønnets Rettigheder forsvarede : med tilføjede Anmærkninger over politiske og moralske Gjenstande</u>
Bindbetegnelse Volume Statement:	Vol. 2
Udgivet år og sted Publication time and place:	Kiøbenhavn : Simon Poulsen, 1801-1802
Fysiske størrelse Physical extent:	2 bd.

DK

Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work is free of copyright. You can copy, change, distribute or present the work, even for commercial purposes, without asking for permission. Always remember to credit the author.

DET KONGELIGE BIBLIOTEK

130021961941

14. - 439. - 8°

Qvindeskjønnet's Rettigheder forsvarede.

Med tilføiede Anmærkninger
over
politiske og moralske Gjenstande
af
Maria Wollstonekraft.

Efter Ch. G. Salzmanns Oversættelse, og med
hans Fortale og Tillæg.

ved
Jørgen Borch, Dr. Phil. og Sognepræst
til Gloسلunde og Græshauge i Lolland.

Andet Bind.

Tillæg til Nytaarsgaven for 1802,

Kjøbenhavn 1802.

Paa Hofboghandler Simon Poulsens Forlag,
trykt hos P. Poulsen.

Handwritten text at the top of the page, likely a title or header, appearing as a mirror image.

Handwritten text in the upper middle section, appearing as a mirror image.

Handwritten text in the middle section, appearing as a mirror image.

Handwritten text in the middle section, appearing as a mirror image.

Handwritten text in the middle section, appearing as a mirror image.

Small handwritten mark or number in the middle section.

Handwritten text in the middle section, appearing as a mirror image.

Handwritten text in the middle section, appearing as a mirror image.

Handwritten text in the middle section, appearing as a mirror image.

Handwritten text in the middle section, appearing as a mirror image.

Handwritten text in the middle section, appearing as a mirror image.

Handwritten text in the middle section, appearing as a mirror image.

Handwritten text in the middle section, appearing as a mirror image.

Handwritten text in the middle section, appearing as a mirror image.

Handwritten text in the middle section, appearing as a mirror image.

Handwritten text in the middle section, appearing as a mirror image.

Ullste Capitel. Indledende Ord

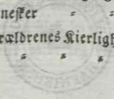
177

Kolde Capitel. Om Vindkønnen

181

Indhold.

	Side.
Temte Capitel. Giendrivelse af nogle Forfattere, som have fremstillet Fruentimmerne som Gienstande for en til Forsagt grændsende Medlidenhed = = =	1.
Siette Capitel. Tidlige Tankesforbindersers Indsyndelse paa Charakteren =	68
Syvende Capitel. Modestie betragtet i sin hele Omfang og ikke blot som qvindelig Dyd = = = =	85
Ottende Capitel. Qvindesjonnets herskende Begreber om Vigtigheden af et godt Rygte undergraver Gædeligheden = = = =	121
Niende Capitel. Om de skadelige Folger af den indførte unaturlige Forskiel imellem Mennesker = =	147
Tiende Capitel. Forsældrenes Kierlighed til deres Børn = = =	179

Elleve Capitel. Indighed mod Forældre	175
Tolvte Capitel. Om Nationalopdragelsen	187
Trettende Capitel. Nogle Exemppler paa Daarligheder, som Uvindingionnets Uvidenhed frembringer. Til Slutning: Betragtninger over den moralske Forædling, som naturligtviis maa ventes af en Revolution i de kvindelige Sæder	247

Femte Kapitel.

Gjendrivelse af nogle Forfattere, som have fremstillet Fruentimmerne, som Gienstande for en til Foragt grændsende Medlidenhed.

Andet Afsnit.

Doktor Fordyces Prækener har allerede for lang Tid siden indtaget en Plads i unge Fruentimmers Bogsamlinger, ja endog Pigebørn, der endnu søge Skolen, tillader man at læse dem. Jeg for min Part vilde tage hans Bog af Haanden paa Døtre, hvis Forstand jeg tænkte at skærpe, ved at vænne dem til at bygge rigtige Grundsætninger paa en varig Grundvold; ja selv da, naar jeg blot havde Hensyn til deres Smags Dannelse vilde jeg raade dem

Uvindel. Rettigheder. U fra

fra at læse den, skøndt den ellers indeholder nogle ganske fornuftige Bemærkninger.

Forfatteren kan gjerne have havt en ganske roesværdig Hensigt. Men Stilen i hans Foredrag er i saa høi Grad affektet, at jeg, allerede i denne Henseende, om jeg end ikke havde noget at erindre mod hans honningsøde Lærdomme selv, ikke vilde tillade mine Elever at hente Underviisning fra den; jeg maatte da have i Sinde at udsukke enhver Gnist af Natur i deres Væsen og hensmelte hver m e n n e s k e l i g Egenskab til quindelig Tomhed og kunstlet Yndighed. Jeg siger kunstlet Yndighed, thi den sande Yndighed har altid sit Udspring fra en vis Sjæls Uafhængighed.

Børn, som ikke jage efter Bifald, og ingen andre Sorger kiende uden allene den, hvorledes de kunne forslaae Tiden, har ofte noget meget indtagende hos sig; og den høie Adels, der for største Deelen har levet i Selskab med Mennesker, som vare under den, og som altid en riig Klasse stod til Tjeneste, pleier at erhverve sig en vis virkelig indtagende Utvungenhed i deres Opførsel. Dog burde man heller kalde dette tilsvant mechanisk Behagelighed, og ikke for-

forvekle det med hiin høiere Ynde, som virkelig er Sielens Udtryk. Denne Aands Ynde, som det almindelige Dye ikke opdager, fremstraaler ofte giennem et usfint Afsyn, og vidner, i det den besteler hver dets Træk, om adel Simpleshed og Siels Uafhængighed. — For lase vi Udødelighedens Præg i Duet og i hver Bevægelse see vi Sielen, om end ikke i øvrigt hverken Ansigtet eller Lemmerne udmærke sig ved nogen fortrinlig Skønhed, og om end ikke i det hele udvortes Væsen findes noget, der kunne opvække almindelig Opmærksomhed. Rigtigt nok synes det, at være den store Menneske-Hob, om en mere haandgrikelig Skønhed at gjøre; imidlertid er det dog i Almindelighed en vis Simpleshed, som Folk beundre, naar de overlade sig gandske allene til deres naturlige Følelse uden at raisonnere over Gienstanden for deres Beundring — og kan vel Simpleshed finde Sted uden Oprigtighed? Dog! jeg afbryder; da disse Bemærkninger egentlig ikke høre til Hoved-Sagen, skøndt de meget naturlig ved samme kunde foranlediges.

Dr. Fordyce gjør ikke andet end at han spinder Rousseau's sande Veltalenhed ud

i deklamatoriske Perioder, og fremsætter i det sølsomste Sniksnak sine Meninger om den kvin-
delige Karakter, og om det udvortes Væsen,
som Fruentimmeret maa gjøre sig egent, for at
blive elskværdigt.

Dog! jeg vil lade ham selv tale, og væl-
ger dertil et Sted, hvor han lader Naturen til-
tale Mændene saaledes: " See disse smilende u-
" skyldige Skabninger, som jeg prydede med
" mine skønneste Gaver og betroede til Eders
" Beskyttelse; see paa dem med Kierlighed og
" Agtelse; behandle dem med Omhed og Ret-
" skaffenhed. De ere frygtsomme og behøve For-
" svar. De ere skrøbelige, ach! misbruger ikke
" deres Svaghed! Deres Frygtsomhed, deres
" Nødmen, maae gjøre dem endnu dyrebare
" for Eder. Misbruger ikke den Tillid, de
" have til Eder — Kunde endog kun een iblandt
" Eder være saa stor Barbar, saa aldeles nedrig
" at misbruge denne Tillid! Kunde I vel fatte
" den grusomme Beslutning *), at berøve disse
" milde,

*) Kunde I? Kunde I? — Allerede disse Ord
vilde være den eftertryffeliggste Kommentar
til dette Sted, naar de bleve fremfæregne i
den behorlige klynkende Tone.

" milde, godtroende Skabninger deres Skat,
 " berøve dem deres Dyds medfødre Prydelse?
 " Forbandet være den dumdriftiges Haand, der
 " vilde formaste sig til at fornærme Kydsfhedens
 " uforkrænkede Billede! Stands Forvorne!
 Nederdrægtige! Vov ikke at opvække Himlens
 grusomste Hevn!" Jeg vidste ikke, hvad
 man i alvorlig Tone kunde erindre over dette over-
 drevne Sted; men vel kunde endnu endeel an-
 dre af samme Art anføres, blandt hvilke nogle
 ere saa høist følsomme, at fornuftige Mænd,
 som jeg hørte tale derom, ikke uden Væmmelse
 kunde navne dem, og reent ud erklærede dem
 for uanstændige.

Det hele Verk fremstiller til Skue lutter
 folde, kunstlede Følelser, og heelt igiennem her-
 sker deri det Følsomheds Præg, hvilket man
 skulde lære Yndlinger og Piger at foragte,
 som et sikkert Kiendetegn paa en liden og for-
 fængelig Siel. I Steden for kold Fornuft,
 som man her forgieves søger, finder man blom-
 strende Taler til Himlen og de uskyldfulde
 Skjøne, Himlens yndigste Billeder herne-
 den. — Dette er ikke Hjertets Sprog, og vil
 aldrig trænge til Hjertet, om det endog kan
 kildre Dret.

Man vil maaskee gløse mig den Indvendig, at Publikum dog har fundet megen Fornoielse i dette Skrivt. — Lad saa være! Ogsaa Herrens Betragtninger blive endnu stedse læste, endskjøndt Forfatteren i lige høi Grad har syndet baade mod Fornuft og Smag.

Min Dadel er især stillet paa de liebhavermæssige Talemaader af en tvungen Lidenskab, som man her allevegne finder indstrøede. Tilstaaes det, at Fruentimmerne dog ogsaa engang maae gaae uden Ledebaand; hvorfor vil man da ved kunstigt Smigrerie og galante Complimenter lokke dem til Dyd. — Taler Sandhedens og den rolige Fornufts Sprog med dem! bort derimod med fornedrende KiælensKabs Indbyssende Toner, og lader dem for alting ikke forsømme deres ædlere Deel for at sætte en høi Priis paa ubetydende legemlige Fortrin. Jeg forbitres, saa ofte jeg hører en Prædikant at strige over Pynt og Arbeide med Naalen: endnu mere naar han tiltaler dem: *Brittiske Skionne!* *de Skionne* *ste blandt alle Skionne!* ret ligesom de ikke havde andet end Jælese allene.

Endog naar han anbefaler Fromhed, bruger han følgende Bevæggrunde. "Maaskee aldrig,

" drig, siger han, er den Skønne istand til at giø:
 " re noget dybere Indtryk, end naar hun, i hellig
 " Andagt, beskæftiget med de meest ophøiede Be-
 " tragtinger, erholder, uden selv at mærke det,
 " en høiere Værdighed og nye Ynde, saa at
 " Helligheds henrivende Skønhed omstraalet
 " hende, og Tilfueren næsten uimodstaaelig
 " drages hen til den Forestilling, at hun nu al-
 " lerede tilbøder Guddommen blandt de med hen-
 " de beslægtede Engle!" Hvorfor vil man dog
 fra Ungdommen af lede Fruentimmerne ved Lyst
 til Erobringer! Tilbyder Religion og Dyd
 dem ingen stærkere Bevæggrund, ingen mere
 glimrende Belønning? Behøves det at siges
 dem, naar de stille deres smaa Skyds efter
 Mændenes Hjertes, at gandske lidet Forstand
 er tilstrækkelig til at giøre den Opmerksomhed,
 de vise en eller anden, utrolig tiltrækkende?
 " Ligesom Fruentimmeret allerede ved en
 " ringe Grad af Videnskab er i Stand til at
 " møere os, saaledes forskaffer og, skøndt af
 " en anden Aarsag, selv den mindste Venligheds
 " Ytring af et Fruentimmer, især om hun til-
 " lige er smuk, en meget levende Fornøielse."

Hvorfor skal man dog altid foresnakke Vi-
 gerne om deres Englelighed? Blot for at
 de

de skulde fornædres under *Qvindeligheden* selv. Stedse giver man dem at forstaae, at et artig, uskyldigt Fruentimmer er den Gienstand, der meest nærmer sig til det Begreb, vi have dannet os om Engle. Dog maa de tillige høre, at de ikkun ligne Englene, saalænge de ere unge og smukke; det er altsaa deres *Lege* mer og ikke deres *Siels Fortrin*, der forskaffer dem denne *Hylдинг*.

Tomme Ord uden *Mening*! til hvad andet kan sligt bedragende *Smigrerie* lede end til *Forsængelighed* og *Daarlighed*! Sandt er det, *Elskeren* har den *Digter-Frihed*, at sætte sin *Beherskerinde* et *Trin høiere*; hans *Fornuft* er nu den *Sæbe-Boble*, hvormed hans *Liden-skab* spiller, og han begaaer ingen *Falskhed*, naar han laaner *Tilbedelsens Sprog*. Hans *Indbildningskraft* tør, uden derfor at fortiene *Dadel*, ophøje hans *Hiertes Afgrund* over *Menneskeligheden*; og hvor godt var det ikke for *Qvinderne*, naar kun de *Mænd* smigrede dem, der *elskede* dem — det forstaaer sig selv — deres *Individuer*, ikke deres *Røn*. Men skulde vel en alvorlig *Taler* fra *Prækestolen* oppudse sit *Foredrag* med slige *Giekkertier*?

Sandseligheden bliver vist nok baade i *Præle* og *Romaner* altid sin *Text* troe. *Vo-*

re Moralister tillade Mændene at uddanne de forskielligste Anlæg efter Naturens Bink og at antage de forskielligste Karakter-Præg, som de samme Videnskaber, kun i utallige Gradationer, paatrykke enhver især. En dydig Mand tør have et choleriskt eller sangviniskt Temperament, være munter eller alvorlig, uden at paadrage sig Dashed; hans Fasthed tør stige næsten til Stivsigdighed eller hans Estergivenhed falde til den Grad af Svaghed, at han ikke beholder egen Overbeviisning og egen Villie for nogen Ting — kun den qvindelige Karakter skal ved Mildhed og Bøielighed dannes efter een for alle fælles Model til Blødhed og fœielig Estergivenhed.

Jeg anfører Præstemandens egne Ord:
 "Lægger Mærke til, " siger han til Fruentim-
 "merne, " at mandlige Dveller aldrig kunne for-
 "skaffe det qvindelige Rige noget Ynde, at Tone
 "og Figur, Mine og Afsand altid ere støden-
 "de, saasnart de nærme sig det mandlige, og
 "at Mænd af Følsomhed kræve af ethvert Fruen-
 "timmer blide Ansigtstræk og en mild Stemme,
 "en Legemsbygning, der røber liden Styrke og
 "et fint og artigt Væsen."

Er følgende Billede af en Kone i Huset
 vel andet end Billedet af en Slavinde i Huset?

Jeg

Jeg forbauses over mange Qvinders Daarskab, som i et væk bebreide deres Mænd, at de altid lade dem være allene, at de foretrække hiint eller dette Selskab for deres, at de snart toe sig uopmerksomme mod dem, snart behandle dem med Rutde; da de dog, om man vil blive Sandheden troe, maae største Delen tilskrive sig selv Skylden for det altsammen. Jeg vil dermed aldeles ikke frikende Mændene for den Uret, som er paa deres Side Men hører Veninder! havde J viist imod dem mere ærbødig Opmærksomhed og en stedse sig selv lignende Omhed. Havde J bedre understuderet deres Luner, seet over med deres Keiltrin og i ligegyldige Ting underkastet Eder deres Villie; havde J ladet deres smaa Yttringer af Misnøie, Egenind og Lidenskab passere upaaankede; giivet dem milde Svar paa overilet Tiltale, saa fielden som mueligt beklaget Eder, og giort det til Eders daglige Forretning, at lette dem deres Byrder og forekomme deres Ønsker, at opmuntre dem i deres sørgelige Timer og at fremkalde Lykkens Billede i deres Siel; havde J vedholdende iagttaget denne Omgangmaade, da tviv-

ler

ler jeg ingenlunde paa, at I jo vilde have vedligeholdt ja endog forøget deres Agtelse for Eder, og at I jo vilde just derved have faaet den fornødne Grad af Indflydelse paa dem til at kunde befordre deres Dyd og Eders gjensidige Tilfredshed; og Eders Bølg havde da indtil denne Dag været Sædet for humslig Uksalighed. Et saadant Fruentimmer maatte virkelig være en Engel — eller hun er et Trældyr; thi jeg seer ikke det mindste Spor af menneskelig Charakter hos hende; jeg seer hverken Fornuft eller Lidenskab hos denne Dienestepige, hvis Væsen ganske har tabt sig i en Tyrans Væsen.

Desuden kiendte Dr. Fordyce vist nok kun saare lidet til det menneskelige Hierte, naar han virkelig troede, at et saadant Forhold vilde være i Stand til, at oppuste en udgaaende Kierligheds Ild, da det dog meget mere maa opvække Foragt. Nei! Skønhed, Artighed o. s. v. kunne vel vinde et Hierte; men Hviagtelse, den eneste varige Følelse, forhverves alene ved Dyd, grundet paa Fornuft. Det er Agtelse for en Persons Forstand, der stedse opli-
ver Kierligheden for samme.

Da man meget ofte giver unge Piger hne
Taler i Hænderne, har jeg henvendt mere Opmerk-
som-

somhed paa dem, end de, sandt at sige, fortjene. Da de imidlertid have virket til at fordærve Smagen hos vore Søstre og at standse deres Forstands Uddannelse, kunde jeg ikke gaae dem gandske stiltiende forbi.

Giendrivelse af nogle Forfattere, der have fremstillet Fruentimmerne, som Gienstande for en til Foragt grændsende Medlidenhed.

Fredie Affnit.

Dr. Gregory's sidste Villie til sine Døttre indeholder saa umiskjendelige Beviser paa hans faderlige Omhu, at jeg med sand barnlig Hoiagtelse skrider til at bedømme den. Men just fordi dette lille Skrivt har saa meget tiltrækkende, hvorved det anbefaler sig til Opmærksomhed hos den agtværdigste Deel af mit Køn, kan jeg ikke med Taushed forbigaae hans Raisonnement, hvori han med saa mange sandsynlige Grunde forsvarer Sætninger, som har havt den fordærveligste Indflydelse paa Fruentimmerets Sædelighed og Opførsel.

Hans

Hans lette, fortroelige Skrivemaade passer fuldkommen til Indholdet; og den ømme Tung-
 sind, som Ugtelse for en elsket Ægtefælles Min-
 de udbreder over den hele Bog, gjør den til
 en meget behagelig Læsning. Kun falder en
 vis afmaalt Pyntelighed paa mange Steder
 alt for meget i Øinene, til at hiin Sympathie
 ikke derved skulde forstyrres og man støder me-
 get ofte an paa Forfatteren, hvor man alene
 ventede at høre Faderen tale.

Da han desuden vilde opnaae en dobbelt
 Hensigt, beholdt han sielden een af dem begge
 stadig for Dine. Han ønskede, at gjøre sine
 Døtre elskværdige, og frygtede dog tillige for,
 at de maaskee kun vilde føle sig desto mere ulyk-
 lige, naar han indgib dem Bøsselser, der kunde
 udrive dem af den almindelige Livsgang uden at
 sætte dem i Stand til, stedsse at handle med sam-
 me Uafhængighed og Værdighed. Herved stand-
 ses det naturlige Løb i hans Tanker og han viser
 sine Discipelinder hverken den ene eller den an-
 den Vej.

I Fortalen aabenbarer han dem den sør-
 gelige Sandhed: " at de nu i det mindste en-
 gang i deres Liv vilde høre det oprigtige Sprog
 " af en Mandsperson, som ingen Interesse fandt
 " i at bedrage dem."

Ulyk-

Ulykkelige Qvinde! hvad kan man vente af dig, naar de Bøssener, til hvilke Naturen skal have henviist dig for at søge Fornuft og Beskyttelse, naar alle disse Bøssener finde Interesse ved at bedrage dig! her ligger Roden til alt det Onde, som har udsprebt en fortærende Meeldug over alle dine Dyder, som har tilintetgjort dine fremstræbende Anlæg i deres Spirer, og gjort dig til det svage Bøssen, Du nu er! Denne adskilte Interesse — denne usikre Tilstand under en evig Feide, undergraver Sædeligheden og svækker det menneskelige Kion.

Kierlighed har gjort nogle Qvinder ulykkelige — men hvor mange flere ere ikke ved tankeløs Galanterie blevne til Daarer og unyttige Personer. Alligevel passerer denne Opmærksomhed imod vort Kion, hvori Hjertet ingen Deel har, for at være noget saa mandigt og en saa nødvendig Deel af den fine Levemaade, at man neppe tør haabe, at see denne Levning af gothiske Sæder ombyttet med en fornuftigere, hierteligere Omgang, førend vor borgerlige Forfatning ganske bliver omdannet. Desuden maa jeg for at afføre den fra gammel Tid indførte Galanterie sin indbildte Værdighed, endnu be-

mærke,

mærke, at dette Hykleri just bliver øvet i en meget høi Grad i de mindst flebne Stater i Europa, og har den yderste Grad af Usædelighed i Følge med sig. I Portugal, det Land, som jeg herved især har for Øie, gælder det i Steden for de alvorligste moralske Pligter: thi sielden dræbes der en Mand, naar han findes i Selskab med et Fruentimmer. Røvernes vilde Haand taber sin Kraft ved denne Ridderland; og kan Hevnens Hug paa ingen Maade holdes tilbage, — nu saa beder man Damen, der maaskee just er bleven bestænkt med sin Mand's eller Broders Blod, at tilgive den Uhyfslighed, og i Stilhed at begive sig bort.

Forfatterens Bemærkninger angaaende Religion forbigaaer jeg her, da jeg har i Sinde at afhandle denne Materie i et eget Kapitel.

Med hans Anviisninger i Henseende til det udvortes Væsen, er jeg — saa fornuftige endog mange af dem ere — dog aldeles misfornøiet, da det synes mig, at han begynder saa at sige Tingen fra den urette Kant. En uddannet Forstand og et sølende Hierte vil aldrig trænge til Etiquettens stive Regler; noget, der er variere end Sømmelighed, vil blive Resultatet deraf.

deraf. Men uden Forstand, vilde det her anbefalede
 udvortes Forhold faae Anseende af den største Af-
 fection. — Dog rigtig nok er Etiquetten det
 ene nødvendige for Qvinderne. — Etiquetten
 maa nu engang fortrænge Naturen og forjage af
 Simpelhed og Mangfoldighed i Karakteren af
 den quindelige Verden. Men hvilke ere nu
 de gode Virkninger, som kunde ventes af alle
 disse overflødige Raisonnements? Det er rigtigt
 nok meget lettere, at foreskrive hiin eller denne
 Art af udvortes Opførsel, end at sætte Fornuf-
 ten i munter Virksomhed; men det er ogsaa vist,
 at saasnart Forstanden er udrustet med nyttige
 Kundskaber og styrket ved stadig Beskæftigelse,
 man gjerne med Tryghed kan overlade Indret-
 ningen af den udvortes Opførsel til dens egen
 Styrrelse.

Hvorledes kan, for Exempel, Forfatteren
 tillade sig at give vort Køn følgende Advarsel,
 da enhver Slags Kunstlen maae berøve Sielen
 sin Reenhed! og hvorfor vil han have de ædle
 Bevæggrunde til vore Handlinger, som i lige
 Grad faae deres Svingekraft af Fornuften og
 Religionen, forvirrede ved usle Pynterier og
 moralske Tassenspijlerkunster, for at tilvende
 sig gabende, smagløse Daarers Bifald? Endog
 Ederes

Ederes sunde Forstand maa I kun lade see med yderste Forsigtighed. Man falder ellers let til at troe, at I søgte at tilegne Eder et Fortrin fremfor de øvrige i Selskabet. Besidder I maaskee nogen Lærdom, da stræber at holde den saa hemmelig, som muligt, især for Mændene, der i Almindelighed betragte et Fruentimmer af stort Talent og uddannet Forstand med skinsyge og misundelige Øine." Naar Mænd af sand Fortieneste ere ophøiede over denne lave Tænke- maade, som Forfatteren selv siden bemærker — hvori ligger da vel Nødvendigheden at det hele Qvindeligens udvortes Forhold skal indrettes efter Daarers eller saadanne Mænds Bisfald der, som Individuer betragtede, kun tør gjøre saare liden Paastand paa Agtelse og just derfor altid ere tilbøielige til at holde sig stivt i deres Geleed? Mænd, som intet andet Fortrin have, uden dette, at de ere Mænd, og derfor med desto mere Haardnackenhed paastaae dette Fortrin, ere rigtig nok meget at undskyldes.

Man

*) Lad kun Fruentimmerne forhverve sig sund Forstand? og naar den fortieners dette Navn, vil den lære dem, hvorledes de skulle bruge den; thi hvad Nytte skulde den ellers gjøre dem.

Forfatterinden.

Qvindes Rettigheder. B

Man vilde aldrig blive færdig med Reglerne for den ydortes Opførsel, dersom det kom an paa altid at afpasse sin Tone efter Selskaberne; thi i dette Tilfælde maatte Maneeren forandres hvert Dieblif, og meget som paa eet Sted behager, som saare naturligt, vilde paa et andet Sted blive forkastet, som p l a t.

Det er sikkerlig langt mere fornuftigt, at lære Fruentimmerne hvorledes de kunde gjøre sig i den Grad fuldkomne, at de føle sig hævede over Forsængeligheds Dunst, og da sige Folk længe nok om dem hvad de lyster — thi hvorledes vilde man blive færdig med Anvendelses Reglerne? Sandhedens og Dydens smale Stie bærer sig hverken til høiere eller venstre, men gaaer ligefrem, og den som her med utrættelig Flid fortsætter sin Vej, kan støde an imod mangen Fordom om hvad der skal kaldes sømmeligt, uden at fornærme sand Sædelighed. Kevser kun Menneskenes Hierter og lad deres Forstand blive beskæffiget, da vedder jeg, at deres ydortes Opførsel ikke vil vise noget anstødeligt.

Modetonens Manerer, hvori mange unge Mennesker med den inderligste Begierlighed søge at forhverve sig Færdighed, gjøre just det sam-

me modbydelige Indtryk paa mig, som de studerte Grimacer i mangt et Modens Malerie, som man med slavisk Smagløshed har malet efter Antiker — det mangler Liv, og intet af det, man kalder Character, forbinder den ene Deel deri med det øvrige. Hiin moderne Fernis, hvorunder man i de fleste Tilfælde forgieves vil søge at finde sund Forstand, kan vel blende svage Hoveder; men den jevne Natur uden udvortes Anstrøg, vil sielden oppække Modbydelighed hos den Fornuftige. Har desuden en Kone Forstand nok til aldrig at indlade sig i Ting, hvorom hun ikke besidder idet mindste nogle Kundskaber, da behøver man ikke at bestemme hende til den Bestlutning, at skjule sine Talenter. Lad kun Tingene gaae deres naturlige Gang, og da vil alting gaae vel.

Just dette Forstillelses System, som hersker i den hele Bog, er hvad jeg finder at burde forkastes. Altid skulle Fruentimmerne blot synes at være hiint eller dette — men her turde vel Dyden tilraabe dem med Hamlets Ord?

— Kun synes?

Jeg kiender intet Skin. Besidder selv det,
Som er ophøiet over alt Skin!

J det følgende træffer man bestandig samme Tone. Paa et andet Sted, for Exempel, hvor Forfatteren anbefaler Delikatesse, uden dog tilbørlig at bestemme hvad den er, lægger han til: ”Mændene vil besvære sig over Eders Tilbageholdenhed. De ville forsikre Eder, at J vilde blive langt mere elskværdige ved et friere Væsen. Men, J maa tro mig, de ere ikke oprigtige, naar de sige Eder dette. Jeg tilstaaer, at dette i mange Tilfælde kunde gjøre Eders Selskab behageligere, men sikkerlig ville J, som Fruentimre betragtede, ikke blive saa elskværdige; en vigtig Forskiel, som mange af Eders Køn slet ikke lægge Mærke til.”

Just dette Ønske, altid at være *Qvinder*, er en Følelse, der allevegne følger og fornedrer *Qvinderne*. Naar jeg alene undtager *Omgangen* med en *Elsker*; jeg maa med *Eftertryk* igientage en allerede gjort *Bemærkning* vilde det være meget godt, om de vare kun et behageligt og fornuftigt *Selskab* for *Mændene*. Dog i denne *Post* stemme hans *Anviisninger* ingenlunde med et *Sted*, som jeg med det meest udmærkede *Bifald* her anfører.

”Den *Vaastand*, at et *Fruentimmer* maa tillade *Mandsfolkene* enhver uskyldig *Frihed*,
naar

naar kun deres Dyb ikke ligger derved, er ei allene
 høist udelikat, men ogsaa meget farlig; den
 har endog allerede giort mange af Eders Køn
 ulykkelige. " Her er jeg aldeles af samme Tanke.
 Manden eller Qvinden som elsker, begge maa,
 naar de have sin Følelse, ønske at overbevise
 den elskede Gienstand om dette, at det er
 dens individuelle Person, og ikke dens Køn,
 der gier sammes Kiertejn saa dyrebare og op-
 fordrer til at giengjælde dem, og at deres Hjer-
 te mere end deres Sandfælsighed er sat i Bevæ-
 gelse. Uden denne naturlige Delikatesse bliver
 Kierlighed en egenlyg, legemlig Nydelse, der
 i en Hast fornedrer Charakteren.

Jeg fortsætter denne Betragtning endnu
 videre. Saa gierne jeg end tilstaaer, at alle-
 rede blot Belvillighed der, hvor ingen Kierlig-
 hed er med i Spillet, giver Retlighed til man-
 gen legemlig Gunstbeviisning, som naturligen
 flyde af et uskyldigt Hjerter, og give det udvor-
 tes Bæsen mere Munterhed; saa meget fortjener
 dog i mine Dine en legemlig Sandfælsigheds
 Handling at foragtes, hvad enten den saa har
 sin Oprindelse fra Velslyst, Galanterie eller Let-
 sindighed. Naar en Mandsperson trykker et
 smukt Fruentimmer, som han endnu aldrig før
 saae,

faae, i Haanden, naar hun stiger ind i en Bogn, da vil hun, saafremt hun kun besidder nogen sand Delikatesse, isteden for at finde sig smigret ved denne intetsigende Hylding, som man beviser hendes Yndigheder, meget mere betragte en saadan usømmelig Frihed som en grov Bestiæmmelse. Nei! det er Venstabs Forretigheder, det er Diebligs Beviser af Vrefrygt, som vor Hierte tolder Dyden, naar denne uventet straalser os imøde med sin fulde Glands — en blot Opbrusning af Livsaanderne giver endnu ingen Ret til en reen Velvilligheds Venstabsbeviisninger.

Mit varme Ønske er at gjøre det, der hidtil gav Forsængeligheden Næring, til en Støtte for velvillige Følelser, og at bringe mine Søstre tilbage til en ved simplere Grundsætninger leder Handlemaade. Lad dem kun først for tiene Kierlighed, og den vil vist blive dem til Deel, om man end aldrig havde sagt dem: at en smuk Kones Magt over Mændenes endog de meest talentfuldes Hierter er langt større, end hun er i Stand til selv at tænke eller forestille sig.

De alt for indskrænkede Forsigtighedsregler, som denne Forfatter giver i Henseende til Eves
sin:

findighed, qvindelig Mildhed og Delicatesse i den legemlige Beskaffenhed, har jeg allerede anført; dette er Kredsløbet, hvori han uophørligen drives omkring.

Kapitlet om Fornøielse er meget for overflødigt, men afhandlet just i den selvsamme Mand.

Siden naar jeg kommer til at tale om Venskab, Kierlighed og Egtteskab, vil det vise sig, at vore Grundsætninger ere væsentlig forskellige, og jeg vil derfor til det Sted forberholde mig, hvad jeg har at sige over disse vigtige Gienstande. Her indskrænker jeg mig alene til, i Almindelighed at betegne Manden i hans Grundsætninger, hvorved alting gaaer ud paa den ængstelige Familie-Klogskab og paa hine en enkeltgiort uoplyst Velvilligheds indskrænkede Planer, som ved en daarlig Stræben efter at undgaae enhver Kummer og Bildfarelse, forstyrre Menneskets Glæde og Forædling, og som ved en saadan bestandig Vogten over Forstand og Hjerte tilintetgjøre deres hele Kraft. — Det er langt bedre at blive ofte bedraget, end aldrig at troe nogen; langt bedre at være uhykkelig i sin Kierlighed, end aldrig at elske; langt

langt bedre at tabe en Egtfælles gamle Kierlighed, end at tabe dens Agtelse.

Det vilde derfor være en Lykke for Verden og for enhver fornuftig Borger, dersom en omhyggelig Stræben efter at gjøre sin Forstand fuldkomnere traadte i Steden for al den unyttige Higen efter jordisk Lyksalighed. "V i s d o m er Hovedsagen; " erhverv dig derfor Viisdom, og ved alt hvad " Du erhverver Dig, erhverv Dig Forstand. Hvor " lange vilde I endnu blive ved at elske Dumhed, " I eenfoldige! og at hade Lærdom." Saaledes taler V i s d o m m e n til Menneskenes Døtre.

Gjendrivelse af nogle Forfattere, der have fremstillet Fruentimmerne, som Gjensstande for en til Foragt grændsende Medlidenhed.

F i e r d e A f s n i t.

Det er ikke min Hensigt her, at føre alle de Forfattere frem, som have skrevet om qvindelige Sæder. Ogsaa vilde dette virkelig være et saare unyttigt Arbejde, da de alle tilsammen i Grunden

den tale "af een og samme Tone." Men naar jeg bestrider Mandens saa høit berømte Forret, — den Forret, som man i egentlig Forstand kan kalde Tyranniets Jern-Septer, Tyrannernes Arve-Synd *) — da erklærer jeg mig reent ud imod enhver Magt, som er grundet paa Fordomme, hvor forældede disse end maatte være.

Er den Underkastelse, som Manden fordrer af os, grundet paa N e t f æ r d i g h e d —
da

*) Man støde sig ikke over dette haarde Udtryk! ved at læse videre vil man finde, at Forfatterinden ikke mener det saa ilde, som det synes. Hun forkaster ikke gandske Qvindens Afhængighed af Manden, thi hvorledes kunde hun det; Gaasnart tvende Personer indlade sig i en noie Forbindelse, frasiige de sig just derved uindstræffet Afhængighed. Selskabelig Forbindelse og fuldkommen Afhængighed kunne ikke bestaae med hverandre. Heller ikke kan det nægtes, at jo Qvinden er langt mere afhængigt af Manden, saafremt han ellers er Mand, end han af hende. Han er jo den, der forsørger og beskytter Familien! Forfatterinden ivrer kun imod den vanærende Afhængighed, hvor Qvinden kan bliver giort til Maalet for sandselige Ønsker og til en smuk Slavinde.

da kan her ikke appelleres til nogen høiere Infransk, thi Gud er Retfærdigheden selv. Saa lader os da, som Børn af een Fader (med mindre man ellers vil erklære os Qvinder, som sildigere fødte, for at være uægte Børn) alle tilsammen bruge vor Fornuft, og lære at underkaste os dens Anseelse — saafremt ellers dens Stemme tydeligen lader sig høre. Kan det derimod blive bevist, at denne Forret ene hviler paa en regeløs Masse af Fordomme, som ei kunne give samme nogen Indvortes Styrke, eller at den, (ligesom Verden efter Indianernes Fortælling) hviler paa en Elephant eller Skildpadde eller paa en Kæmpes stærke Skuldre — nu saa kunne de iblandt os, som have Mod nok til at sætte sig imod de deraf flydende Følger, gierne rive sig løs fra denne Forrets Magt uden at fornærme nogen Pligt eller synde imod Tingenes Orden.

Fornuften ophøier Mennesket over den hele dyriske Skabning, og selv i Døden lægger den Sæden til rigere Forhaabninger for ham — Kun Qvinderne allene blive underkastede en blind Autoritet og maa ingen Tiltro have til deres egen Kraft. Enhver som vil være frie — er frie *).

Det

*) Frie Mand er den, som Sandhed har gjort frie!." K a m p e.

Det fornuftige Væsen, der veed at beherske sig selv, har intet at frygte i Verden, men saasnart Noget er ham mere magtpaaliggende end Agtelse for sig selv, maa han dyrt betale det. Dyden maa, som enhver Ting af indvortes Værd ene elskes for sin egen Skyld, ellers vil den aldrig opstaae sin Boelig hos os. Aldrig vil den meddele os den Fred, "som er" ypperligere end al Fornuft," naar vi kun gjøre den til Stylder for vor Noes, og ene derfor iagttage dens Bud med Pharisaisk Nøiagtighed, fordi "Erlighed er den bedste Politik."

Det kan ikke nægtes, at jo den Leveplan, der sætter os i Stand til at kunde føre nogen Visdom og Dyd over med os i den tilkommende Verden, tillige ene og alene sigter til at forskaffe os Tilfredshed i den nærværende. Dog handle kun saa Mennesker overeensstemmende med denne Grundsætning, saa almindelig de endog tilstaae, at den ikke kan nægtes. Dieblis Fornøielser og Dieblis Magt fortrænge stedse hine fornuftige Overbeviisninger; Mennesket slutter sin Handel med Lyksalighed, ikke for Livet men blot for Dagen. Hvor saa, ach! hvor saare saa besidde Forsigtighed eller Mod nok, til at udholde et Dieblis mindre Onde, for i Tiden at undgaae et større.

Qvinden især, hvis Dyd^{*)}, kun er bygget paa vaklende Fordomme, opnaaer overmaade fielden denne Sielstorhed; da hun bliver dannet til at være Slave af egne Følelser, underkaster hun sig og alt for lettelig andres. Saaledes nedværdiget bruger Qvinden sin Fornuft — sin omtaagede Fornuft — meget hellere til at smykke de Lænker hun bær, end til at sønderbryde dem.

Med inderlig Uvillie har jeg hørt Qvinder raisonere i samme Manceer, som Mændene; og med den hele Haardnakkethed, som er Uvidenheden egen, samtukke i Meninger, som fornedre dem næsten til Dyrene.

Jeg maa oplyse min Vaastand med nogle Exempler. Madam P i o z z i, der ofte sladdrede hen i Beiret om Ting, som hun ikke forstod, gaaer frem med Johnsonske Perioder.

”Søg ikke Deres Lykke i Særhed; vogt
”dem for en studeret Wiisdom, som den Afvei,
”der

*) Under dette Udtryk forstaaer jeg langt mere end Kndskhed alene, hvortil man sædvanligviis indskrænker dette Ords Begreb, naar der tales om qvindelig Dyd.

" der leder til Daarlighed." I denne dogmatiske Tone tiltaler hun en nygift Egtemand og for at oplyse denne pralende Indgang, lægger hun til: "Jeg sagde Dem, at Deres Elskedes legemlige Yndigheder just ikke vilde i Fremtiden forøges i Deres Dine; men jeg beder Dem at undgaae alt, hvad der nogensinde kunde lade hende føle dette. Et Fruentimmer tilgiver langt før en Beskiæmmelse, der træffer hendes Forstand, end enhver Fornærmelse, som man tillader sig imod hendes Yndigheder — dette er en bekiendt Sag, som ingen af vort Køn vil modsig. Vi anstrænge alle vore Takenter, ald vor Kunst paa at erobre og besidde Mandens Hjerte; og hvad Uheld kan vel være mere krænkende, end at forseile dette Maal? Ingen Dadel er saa bitter, ingen Straf saa smertelig, at jo et Fruentimmer, som føler sig selv, meget heller taalte samme end den Ulykke, at see sig tilfidesat; men kan hun dog uden Knur taale det, da beviser kun dette, at hun har i Sinde at holde sig skadesløs for sin Mandes Koldfindighed ved andre Mænds Opmærksomhed."

Dette er sandelig dog en mandig Tænkemaade! "Vor hele Kunst sigter til at erobre" og besidde Mandens Hjerte." Og hvad kom-
 mer

mer der ud af? Dette, at Konen saasnart hun seer sin Person behandlet med Koldfindighed — men hvor findes vel en qvindelig Skabning, der undgik denne Skiebne, om hun endog var saa smuk som den Medicaiske Venus? — vil holde sig skadesløs ved at søge at behage andre Mandspersoner. En ædel Moral! Er ikke dette det samme, som at tilføie et heelt Rixns Forstand den meest beskiæmmende Forurettelse, og at berøve dets Dyd endog det meest almindelige Grundlæg for enhver Dyd? Nei Qvinden bør vide, at hendes Person umulig kan være i samme Grad tillokkende for *Ugtetællen*, som den var det for *Elskeren*, og naar hun kan tage ham det ilde op at han er *Menneske* — nu saa lad hende istemme barnagtige Klageraab over Tabet af hans Hierte ligesom over enhver anden ubetydelig Ting. Men just denne Mangel paa Indsigt hos Konen, just denne hendes ufornuftige Fortrydelse beviiser, at det var umueligt for Manden, at lade sin Kierlighed for hendes Person gaae over til Følelse for hendes Dyd eller Hviagtelse for hendes Forstand.

Saa længe Qvinderne erkiende slige Grundsaetninger, og danne deres Forhold efter samme, fortjener i det mindste deres Forstand den

Foragt og de Bebreidelser, som de Mænd, hvilke aldrig personligen blive fornærmede af Qvinderne, paa én bidende Maade tillade sig imod deres Mand's Egenstaber. Og just disse artige Mænd's Meninger, der ugierne see sig inkommoderede med en qvindelig Siel, blive saa aldeles tankeløs antagne af de forsængelige Qvinder. Ach! de skulle vide, at just denne saa meget forhaanede Fornuft ene er i Stand til at skaffe deres Person den hellige Værdighed, der giver Menneskenes Tilbøielighed, hvori altid en grovers Tilfætning blander sig, saa varig, som det kan bestaae med Hovedstæmmet af vor Tilværelse, med Dyds Forhvervelse.

Baronesse Stael fører samme Sprog, som nysaanførte Dame, kun at hun taler med mere Mand. Af hendes Lovtale over Rousseau, der hændelsesviis faldt mig i Hænderne, vil jeg udskrive hendes hidhenhørende Mening, som hun har tilfælles med alt for mange af mit Røn, og her kan staae som Text til nogle Anmærkninger. Rousseau, "siger hun" har rigtig nok gjort sig megen Umage for at bringe Qvinderne fra den Tanke, at befatte sig med offentlige Forretninger og at spille en glimrende Rolle paa Statens Stueplads, og dog veed
han

han at skaffe sig deres fuldkomne Bifald, naar han taler om dem. Sogte han end paa den ene Side at unddrage dem mange Rettigheder, som ikke tilhørte deres Rion, hvor rigelig har han ikke da paa den anden Side erstattet dette ved at tilbagegive dem alle de dem evig tilhørende Rettigheder! Naar han der søgte at formindste deres Indflydelse paa Mændenes Raadslutninger, hvor meget har han ikke da her helliget deres Magt over disses Lykke! Mødte han dem end at nedstige fra een blot anmasset Trone; hvor trygt opløstede han dem ikke da igien paa en anden, som Naturen selv bestemte for dem. Saa lidet han endog kan tilbageholde sin alvorlige Misforstaaelse med dem, naar de ville ligne Mændene, saa høit stiger hans Erbødighed for deres Person, endog næsten til Tilbedelse, naar de vise sig for ham med alle deres Yndigheder, Skrøbeligheder, Dyder og Bilsfarelser." Ganske sandt! thi aldrig gaves der noget sandseligt Menneske, der beviste Skindheds Helligdom en mere brændende Tilbedelse. Virkelig var hans Erbødighed for Fruentimmernes Person saa ganske andægtig, at han alene ønskede (dog Rydskheds Dyd undtagen og dette af Grunde, som let lade sig giette) at see dem

for:

forfæjnet ved Yndigheder, Skrøbeligheder og
 Bildfarelser. Han befrygtede at Forstandens
 Strengthed og Alvorlighed vilde forstyrre Kier-
 ligheden i sit kielue Spøg. Han frasiger Qvins-
 den Fornuft, nægter hende enhver Videnskab, og
 skjuler Sandheden for hendes Dine; og dog er
 han vis paa Tilgivelse, fordi han tillader hen-
 de Kierlighedens Lidenskab. Imidlertid vilde
 der dog høre nogen Skarpsind til at angive de
 Grunde, hvorfor Fruentimmerne skulde være
 ham forbundne at han paa denne Maade
 tillader dem at elske; da han oien synliggen giver
 dem denne Tilladelse blot for at forskaffe Mæn-
 dene Forfriskning, og ikke at lade Menneske-
 slægten uddøe. Men vist er det, han talte
 med Lidenskab og hans fortryllende Ord virkede
 stærkt paa hans unge Lovtalerindes Følsomhed.
 "Hvad har det da at betyde siger vor Nap-
 sodistinde fremdeles," at Mandens Fornuft
 gjør Qvinden Herredømmet stridigt, da "hans
 Hjerte er hende aldeles undergivet." Nei! ikke
 efter Herredømme men kun efter Ligbed
 skulde Qvinden stræbe. Vilde de imidlertid ret
 længe nyde hiint Overherredømme (over Mans-
 dens Hjerte) da maatte de ingensunde forlade
 Qvindes Rettigheder. E sig

sig alene paa deres Legeme; thi endskiøndt Skjønhed kan erobre et Hjerter, er den dog, end ikke i dens fulde Blomster-Tiid, i Stand til at forskaffe sig en varig Besiddelse, med mindre Sielen laaner den i det mindste nogle Udsigthed.

Blive Qvinderne først engang fuldkommen oplyste, for at kunne betragte deres sande Fordeel fra et høiere Synspunkt, da er jeg overtydet om, at de meget beredvillige ville bortgive alle Kierlighedens Forrettigheder, hvilke betragtede som varige Forrettigheder, ikke ere gienfaldige, for Venskabs blide Tilfredshed og en til Vane bleven Høiyagtelses omme Fortroelighed. Førend de blive gifte, ville de da ikke fornærme ved et bydende Bæsen, og efterat de ere gifte, ligesaa lidet fornødre sig ved et Kryberie; nei! de ville i denne og i hin Stilling stræbe efter at opføre sig som fornuftige Skabninger, og derfor ikke have usdig at frygte for at blive nedstødte fra Tronen til Fodskammelen.

Madam Genlis har udgivet adskillige moerende Skrifter for Børn, og hendes Breve om Opdragelsen indeholde mange brugbare Vink, som fornuftige Forældre vist ville føre sig til Nytte, men hendes Synskredse ere indskræn-

skrænkede, og hendes Fordomme ligesaa fornufts-
stridige som dybe og indgroede.

Nogle Bemærkninger vil jeg her anføre
over den urimelige Maade, hvorpaa hun lader
Forældrenes Magt fortrænge al Fornuft.

Hun fortæller en Mand's Historie, der ef-
ter sin Faders udtryffelige Ønske havde forlo-
vet sig med en riig Pige. Endnu før Givter-
maalet kunde gaae for sig, blev hans Kiæreste
skilt ved sin Formue, og saae sig venneløs ud-
stødt i Verden. Faderen lader de skændigste Mæn-
sker spille for at ophæve hendes Forbindelse med
hans Søn, men da denne opdager sin Faders
Nedrighed, og som Mand af Ære givter sig
med Pigen, kan deraf ikke komme andet end
Ulykke, fordi han ude n sin Faders Tilstaaelse
er indtraadt i Ægteskab! Paa hvad Grundvold
kunne Religion og Sædelighed endnu hvile, naar
Retfærdigheden paa denne Maade trædes under
Fødder? —

Ligeledes viser hun os et fuldkomment
Fruentimmer, som er færdigt til at ægte enhver,
som kun hendes kiære Mama behager at anbe-
fale, og virkelig efter eget Valg giver den unge
Mand sin Haand, uden derved at føle endog
kun det mindste lidenskabelige, fordi en velop-
dra-

dragen Pige ingen Tid har til at være forefættet! er det vel mueligt at bære nogen Agtelse for et Opdragelses System, der paa denne Maade haaner baade Fornuft og Natur.

Slige Ideer forekomme ofte i hendes Skrifter, skøndt man ogsaa ligesaa ofte møder Udladelser, som virkelig gjøre hendes Forstand og Hierte Vre. Imidlertid er der saa megen Overtroe forenet med hendes Religiositet, og saa megen jordisk Viisdom blandet med hendes Moral, at jeg ikke vilde give et ungt Fruentimmer hendes Skrifter i Hænderne, naar jeg ikke tillige havde Leilighed til at tale med hende over de deri afhandlede Materier og at gjøre hende opmærksom paa de deri indeholdte Modsigelser.

Mistr's *Chapoe'e's* Breve ere skrevne med saa megen sund Forstand og ukunstlet Beskedenhed og indeholde saa mange nyttige Bemærkninger, at jeg her blot nævner samme, for at vise den værdige Forfatterinde min skyldige Erbødighed. Vel kan jeg ikke altid bifalde hver hendes Mening, imidlertid bliver dog min Agtelse for hende stedse den samme.

Allerede de blotte Ord: Agtelse og Erbødighed minde mig om Mistr. *Macaulay*, der uden Modsigelse var det talentfuldeste Fruentimmer

Fruentimmer, som nogenfinde er født i England. Og dog har man ladet denne Kone døe, uden at have beviist hendes Minde den hende tilkommende Verbødighed.

Dog! Efterverdenen vil være mere retfærdig. Den vil erindre sig, at Catharina Macaulay var et Mynster paa Kands Fortrin i den Grad, som man ikke troede forenelig med hendes Kions Skrøbelighed. Sandedlig, ingen Qvindelighed spores i hendes Skrivemaade; den er, ligesom de deri indeholdte Tanker, fuld af Styrke og Tydelighed.

Jeg vil ikke give hendes Forstand Navn af mandig, da jeg umuelig kan tilstaae dette Kion en saadan udelukkende Anmasselse af Fornuft, men paastaer alene, at det var sund Forstand, og at hendes Dømmekraft, fuldkommen Frugt af dybsindig Eftertanke, beviser uomstødelig, at en Kvinde kan (i Ordets videste Betydning) erhverve sig Dømmekraft. Hun er mere dybsindig end skarpsindig, besidder mere Forstand end Phantasie, og skriver derfor med dæmpet Eftertryk og streng Sammenhængenhed; imidlertid meddele hendes Tanker og Følelser en høi Grad af Interesse ved hendes allevegne fremlysende, Medfølelse og Velvillighed, der
give

glve hendes Slutninger den Livsvarme, hvors ved Læseren ligesom med Magt tvinges til at tage dem til Hierte. *)

Gjendrivelse af nogle Forfattere, der have fremstillet Fruentimmerne, som Gjensstande for en til Foragt grændsende Medlidenhed.

Femte Afsnit.

J Mønstringen af de forskjellige over Opdragelsen skrevne Bærker, tør jeg ikke med Taushed forbigaae Lord Chestersfields Breve. Ikke at jeg derfor har i Sinde at sønderlemme hans umandige umoraliske System, eller at ville samle nogle virkelig nyttige skarpsindige Bemærkninger, som forekomme i hans for,
resten

*) Da jeg er fuldkommen eenig med Mistr. Maccaulay angaaende overmaade mange Poster i Opdragelsen, vil jeg her ikke fremsætte hendes Tanker for derved at understøtte mine, men alene henvise til hendes hyperlige Bærk, Breve over Opdragelsen, der i Aaret 1790 udkom i London.

Forfatterinden.

resten flaaue Brevverling; nei jeg har alene i Sinde at anstille et Par Betragtninger over det tilstaaede Djemed. Dette Djemed er Underviisning i den Kunst tidlig at skaffe sig Verdens-Kundskab, en Kunst, hvorom jeg fordrifter mig at paastaae, at den, ligesom Ormen i Blomsterknoppen, fortærer Menneskets fremstrøbende Duelligheder og forgifter de ædle Safter, som med levende Kraft skulde opstige hos Ynglingen og indgyde ham varm Belvillighed og store Beslutninger. *)

"Hver Ting har sin Tid" siger Vismanden; hvem leder vel efter Høstens modne Frugter i de frugtbargjørende Foraars Maaneder? Dog dette er kun Deklamation, og jeg vil der

for
 *) At Børn med Engstlighed skulde vogtes for Verdens Laster og Daarligheder er efter min Mening en saare urigtig Tanke. Saavidt min Erfaring naaer — og mine Jagttagelser have ikke været indskrænkede til en snever Kreds — troer jeg at have lagt Mærke til, at unge Mennesker, opdragne efter denne Grundsaetning inddrifter den Mistroisshed, der tilintetgjør al varm Følelse, og ved enhver Lejlighed maskinmæssigen igientager Tidensalderens betænkelige Om, og Men, og altid have en egenlyg Karakter.

Forfatterinden.

for heller sætte Grunde imod hine verdsligvise Hovmestere, der, isteden for at uddanne deres Lærlingers Dømmekraft, indgyde dem Fordomme, og paa engang aldeles forhærde deres Hjerter, som Erfaring lidt efter lidt vilde have affislet. Et alt for tidligt Bekiendskab med menneskelig Svaghed eller een før Tiden given Underviisning i det, som man kalder Verdenskundskab, er i mine Tanker det sikkerste Middel til at indskrænke Hjertet, og quæle den naturlige Unadomsild, der frembringer ikke alene store Talenter men ogsaa store Dyder. Thi det unyttige Forsøg at vilde med Magt fremtvinge Erfaring's Frugten, før den unge Stamme har skudt Blade, kan ikke andet end udtømme dens Kraft og hindre den fra, at faae en naturlig Dannelse; ligesom de til Bunds synkende Metaller tabe overmaade meget i Form og Styrke, naar den tiltrækkende Kraft bliver forstyrret i sin Sammenhæng.

Siger mig, I! som have studeret det menneskelige Hjerter, er det ikke en underlig Naade at biebringe unge Mennesker Grundsatninger paa, at man viser dem hvor sielden de udholde Prøven? Og hvor er det muligt, at give disse Grundsatninger saa stor Styrke hos

Hos dem, at det at handle efter de m bliver til Færdighed, naar de ved daglige Exempler overbevises om disse Grundfætningers Usikkerhed? Hvorfor skal Ungdomsilden paa denne Maade gvaales og den fremstræbende Indbildningskraft saa aldeles nedslaaes? En saadan kold Forsigtighed kan vel bevare et Menneske mod jordisk Uheld, men vil nødvendigvis hindre ham fra at høve sig til nogen Fortrinlighed i Dyd og Videnskab *). Den Ustøds-Steen, som Mistanke bestandig kaster i Veien for ham, vil standse al kraftfuld Virksomhed af Genie og Velvillighed, og Livet vil tabe sin meest tiltrækkende Yndighed endnu længe før dets stille Afstien, da Mennesket skulde søge Trost og Opmuntring i rolig Betragtning.

Et ungt Menneske, opdraget mellem huuslige Benner, hvis Aand er bleven forsynet med saa megen theoretisk Kundskab, som kan erholdes ved Lektüre og egen Opmærksomhed, hvortil Livsaandernes ungdommelige Opbrusning og driftmæssige Følelser ligesom trække ham hen til, vil gjøre det første Skridt ind i Verden med

*) Jeg har forhen bemærket, at fortidig Verdenskundskab, der naturligviis faaes ved at drive omkring i Verden, frembringer den samme Virkning. F o r s a t t e r i n d e n.

med varme men skuffende Forventninger. Dog dette synes at være Naturens Gang, hvis hel- lige Bink vi ligesaa vel i Sædelæren som ved Smagens Arbejder omhyggeliger burde agte paa og ikke forvoven lede, men villigen følge.

Kun faa Personer i Verden handle efter Grundsætninger; Dieblis Følelser og tidlig for- hvervede Færdigheder ere de stærkeste Spring- stædre, der bestemme deres Handlinger. Men hvor snart vilde man ikke berøve hiin deres hele Styrke, og gjøre disse til jernhaarde, knusende Lænker, om man strax vilde unge Mennesker Ver- den, som den virkelig er, og ikke ved trinviis stigende Erfaringer ledte dem til Kundskab om Verden og deres eget Hierte, for paa denne Maade at indgyde dem Lemfældighed og Efter- givenhed? De vilde da ikke betragte deres Med- mennesker som skrøbelige Væsener, der ligesom de selv ere dømt til at kiempe mod menneske- lige Svagheder, der lade see snart den lyse snart den mørke Side af deres Charakter og verelviis vække os til Kierlighed og til Mis- fornøle, nei de vilde vogte sig for dem som for vilde Noo dyr, saalænge indtil omsider en- hver fornuftig selskabelig Følelse kort Menne- skelig

flueligheden selv var fra Rode af oprykket hos dem.

Lære vi derimod gradviis at kiende vor Naturs Ufuldkommenheder, da undgaae heller ikke dens Fortrin vort Die, og der vise sig mangfoldige Andledninger, som i Omgang og ved Betragtning af de samme Gienstande, vilde gjøre os vore Medmennesker inderlig kiere hvorom vi ved hiin overiilede, og igiennem en unaturlig Bei forhvervede Verdenskundskab ikke vilde have anet det mindste. Vi see Daarligheden gaae over til Last giennem umærkelige smaae Grader, og nu blander Medlidenhed sig med vor Dadel; fremstillede derimod det falske Uhyre sig paa eengang for vort Die, da kunde Frygt og Misforstaaelse let gjøre os strengere end Mennesket bør være, og forlede os til i blind Iver at anmasse os Almagts Dommer. Embede til at affige Fordommelses; Dommen over vore Brødre, samt at glemme, at vi et kunne see dem i Hjertet, og at Spirerne til de selvsamme Laster ligge skjulte i vort eget Hjerte.

Jeg har allerede forhen anmærket, at vi af Underviisningen vente mere, end blot Underviisning kan udvirke. I Steden for at berede unge

unge Mennesker til med Værdighed at gaae dette Livs Besværligheder imøde, og ved deres Kræfters Uddannelse at erhverve sig Wiisdom og Dyd, opdynges ikkun Forfrevter paa Forfrevter, og man kræver blind Lydighed der, hvor Fornuften fordrer Overbeviisning.

Sæt for Exempel, at et ungt Menneske i Venkabets første Heede forguede den elskede Gjenstand — hvad Skade kan da flyde af en saadan for vidt drevn sværmerisk Tilbøielighed? Maaſkee er det nødvendigt, at Dyden først viser sig i en menneskelig Skikkelse, for at gjøre Indtryk paa et ungt Hierte; det idealſke Mynſter, ſom en moednere og høiere ſpendt Aand har for Dine, og danner ſig ſelv, vilde maaſkee undgaae det ſvage Syn. Den, der ikke elſker ſin Broder, ſom han ſeer, hvorledes kan han elſke Gud? ſpurgte jo den Viſeſte.

Det er meget naturligt hos Ungdommen, at den udpynter den første Gjenstand for ſin Tilbøielighed med enhver god Egenſkab; og den Skinſyge, ſom frembringes af Uvidenhed eller rettere ſagt af Uerfarenhed, maa kun tiene til at ſpænde den Ejel endnu høiere, der er ſkicket til at kunde fatte en ſaadan Tilbøielighed. Men lærer man da med Tiden at
ind:

indsee, at den høieste Fuldkommenhed ei kan opnaaes af Dødelige, da finder man og at Dyden som Fornufttiden er skøn og at Wiisdom er ædel. Da giver Beundring Plads for det egentlige Venskab, hvis Varighed betrygges ved Agtelse, og Mennesket, blot afhængig af Himlen, og optændt af den modige Længsel, der stedse gløder i hver ædel Sjæl, gaaer frem til høiere Forædling. Kun bør han ved egen Anstrængelse af sine Kandskræfter komme til denne Kundskab; og dette er vist en velsignet Frugt af feilslagne Forventninger! thi Han, der saa gierne udbreder Lyksalighed og beviser Barmhertighed imod de svage Skabninger, som skulde lære at kiende ham, nedlagte vist ingen af vore gode Drivter i vort Hierte blot for at den skulde blive os et plagende, vildledende Lys.

Tillade vi dog vore Træer at aagre med utvungen Yppighed, og afholde os fra ethvert voldsom Forsøg paa at vilde forene deres ungdommelige Yndigheder med Alderens majestætiske Spor, men oppebie rolig den Tid, da de først have staaet Rødder og trodset Stormene; og skulde vi da behandle den menneskelige Sjæl med mindre Agtelse, der i Forhold til sin Værdighed

dighed gaaer med langsommere Skridt frem til Fuldkommenhed? Analogisk at slutte, maa vi antage, at alt, hvad der er omkring os, befinder sig i en fremskridende Tilstand, og da, naar Livets ubehagelige Erfaringer næsten have frembragt Kiadsommelighed hos os til Livet, og vi af Tingenes naturlige Løb indsee, at alt, hvad der skeer under Solen, er forsængeligt; da nærme vi os allerede til den høitidelige Ende af dette jordiske Skuespil. Haabets og Virksomheds Dagene ere da tilende, og det Tidspunkt er nær, da Leilighederne, hvilke vor Tilværelses første Optrin tilbøde os, til at gjøre Fremgang paa Viisdoms Bane, skal sammestæles. At kiende det menneskelige Liv, som et Intet, er saare nyttigt i denne Periode, ja endog i en tidligere, naar ikkun Mennesket ved egne Erfaringer opnaaer denne Kundskab, da den i saa Fald er naturlig. Viser man derimod et svagt Væsen de menneskelige Daarligheder og Laster, og lærer det med sit Hiertes Opofrelse at bevare sig med ængstelig Klogskab mod Livets almindelige Tilfælde, da kan man vel uden at fortiene Bebreidelse for Haardhed, falde dette denne Verdens Viisdom, som just

er lige modsat Fromheds og Erfarings ødlere Frugt.

Saa parador endog min Mening maatte synes at være, vover jeg dog her at fremsige den uden Tilbageholdenhed. Var Mennesket blot født for her paa Jorden at leve en kort Tid, og derefter i Døden aldeles lat forgaae, da vilde det være fornuftigt, at gribe ethvert Middel som den yderste Forsigtighed kunde give ham i Hænderne til at gjøre sig Livet lykkeligt.

Hvorfor skulde vi da svække vor Surethed ved vedholdende Studering? Den høiere Grad af Fornøielse, som Handelsbestiaftigelse give, vilde neppe erstatte os Udmattelsens paafølgende Timer, især naar man ogsaa skulde bringe i Regning de Tvivl og skuffede Forventninger, som under Grandfæringerne forstyrre os vore Glæder. Feilslaget Haab og Misnøielse, staae ved Enden af enhver Undersøgelse; thi Gienstanden, som vi egentligen skulde betragte i Nærheden, skrider ligesom Horizonten bort fra vort Øie ved ethvert Skridt, vi gior fremad. Derimod gaaer det med den Uvidende som med Barnet, der indbilder sig, at naar det allene kunde blive ved at gaae ligefrem, da vilde det tilsidst komme til et Sted, hvor Jorden og Skyerne

Skjerne stødte sammen. Imidlertid saa meget vi end blive skuffede i vore Undersøgelser, opnaaer dog vor Sjæl ved denne Dvælse en Grad af Styrke, der maaskee er tilstrækkelig til at fatte de Svar, som den eengang paa et høiere Trin af sin Tilværelse kan erholde paa de angstelige Spørgemaale, som den her opkaftede, hvor dens Forstand med svage Binger slagrede omkring de synlige Virkninger, for at trænge ind til den skjulte Aarsag.

Ogsaa Lidenskaberne, disse Binde paa Livets Hav vilde være unyttige, om ikke endog skadelige, naar det Substantz, der udgjør vort tænkende Væsen, efter at have forgieves anstrænget sig, ikke var bestemt til andet end allene at opholde et Plante-Liv, at fylde et Kaaal-Hoved eller at skattere en Rose. Begierlighederne vilde da være nok til ethvert jordisk Niemed, og forkaste en tarvelig og varigere Lyksalighed. Men Sjælens Kræfter, som her ere os til liden Nytte, og efter al Rimelighed forstyrre vore jordiske Nydelser, skjønt Bevissheden om vor Værdighed gjør os stolt af deres Besiddelse, bevise dog, at dette Liv blot er en Opdragelse, blot en Barndoms Tilstand, det vi ei bør opofre vore eeneste vigtigste Udsigter. Jeg drager heraf

heraf den Slutning, at vi nødvendigen skulde have et bestemt Begreb for Dine om den Hensigt, vi vente at opnaae ved Opdragelsen; thi man finder at mange Mennesker reent ud ved deres Handlinger modsige Troen om Sielens Udødeligheds Lære, som de med Munden eftertryffeligen bekiende.

I Forældre! Ere I af den Mening, at I blot bør forskaffe Eders Børn Bequemmelighed og Velstand paa Jorden, men kan overlade til dem selv af Omsorg for et tilkommende Liv; da handle I klogeligen, naar I tidlig lære dem at kiende deres Naturs Svagheder. Sandt er det, I maa ikke have til Hensigt at danne Eders Søn til en Inkle (til en haardhierret Skurk); men troe kun ikke, at det Menneske, der tidligen har faaet slette Tanker om den menneskelige Natur, nogensinde vil gjøre mere end blot holde sig til Lovens bogstavelige Mening, eller vil finde det nødvendigt, at have sig meget over det middelmaadige. Han kan vel vogte sig for grove Laster, da Verlighed er den bedste Klogskab, men aldrig vil han gjøre store Dyder til sit Formaal. Exemplet tagen af Forfattere og Kunstnere vil tydeligere oplyse denne Anmærkning.

Qvindes. Rettigheder. D

Jeg

Jeg vover derfor, at opkaste den Tvivl, om ikke en Sætning, som man hidtil har erkjendt for at være en Grundsætning i Moralen, maaskee turde været et Magtsprog af nogle Mænd, som kan have samlet deres Jagttagelser over Mennesket i deres Studerkamre, og paastaar tvertimod disse Mænd, at det ikke altid er Viisdom at tæmme Lidenskaberne; — Tvertimod synes Grunden, hvorfor Mændene i Almindelighed besidde en modnere Dømmekraft og mere Sielsstyrke end Qvinderne, tillige at ligge deri, at hiine give de store Lidenskaber et friere Spillerum og ved hyppigere Bilsfarelser udvide deres Mand. Bringes de omstøder ved Øvelsen af deres egen Fornuft *) til faste, sikke Grundsætninger, da have de rimeligviis deres Lidenskabers Magt at takke derfor, som ved at see Verden i et urigtigt Lys kun bleve endnu stærkere og lod dem overspringe de Grændser, inden hvilkt den uforstyrrede Sindroe var at finde. Være vi derimod strax ved Livets første Begyndelse i Stand til at kunde oversee hvert Oprin deri, som i et Ma-

lerie,

*) "Jeg finder at alt, hvorved Erfaring mangler, er blot Ordviisdom, siger Sidney."

serie, og at kunde sene hver Gjenstand i sit rette Lys — hvorledes kunde da Lidenskaberne vinde Styrke nok til at udvikle Sielskræfterne?

Lad mig nu engang, som fra et høit Sted, oversee Verden blottet for alle sine falske skuffende Undigheder. Den rene Himmelluft sætter mig i Stand til at betragte hver Gjenstand under sit sande Synspunkt, men mit Hjerte bliver imidlertid ubevæget. Stilhed hersker i mig, som om Morgenen paa Landet, naar Taagen lidt efter lidt adspredes, og i Stilhed lader Sløret falde fra den i Rolighedens Skjød vederqvægede Naturs Skjønheder.

I hvad Lys vil jeg nu faae Verden at see? — Jeg gniur Dinene og føler mig i en Stemning, som jeg just nyligen var opvaagnet af en livelig Drøm.

Jeg sees Menneskenes Sønner og Døttre at løbe efter en blot Skygge og uophørligen fortære deres Kræfter for at nære Lidenskaber, der slet ikke have nogen passende Gjenstand — naar ikke de forsynede Dødelige uden deres egen Tilvirkning, eller, som kommer paa eet ud, ved deres Stræben efter et indbildt nærværende Gode, bleve giorte visere og forberedede til en tilkommende Tilstand selv ved disse blinde

Drifters Overmagt, der endnu mere blive op-
hidsede ved hiin skuffende men dog stedse fulgte
Veilederske, Indbildningskraften.

Seer man Tingene i dette Lys, da var
det vel ikke saa urimeligt, at tænke sig denne
Verden som en Skueplads, hvorpaa hver Dag
blev spillet en Pantomime til Moerskab for
høiere Væsener. Hvor vil det ikke more dem,
at see den ærgjerrige i fuld Lob efter en Skygge
at fortære sine Kræfter, og at hige efter "D o e s,
denne Sæbeboble i Kanonens Svælg" der knuser
ham til et Intet, (thi efterat vi have tabt Bevisst-
heden, bekymre vi os ei mere om, enten vi
stige op med Hvirvelvinden eller falde ned med
Regndraaberne)! Og vare de maaskee medlidende
nok til at skærpe hans Syn og vise ham Verdens
tornede Stie, hvorledes denne ligesom Dri-
sandet synker under hans Gang, og hvorledes
hans skionneste Forventninger just da blive til-
intetgjorte, naar han troer sig nærmest ved at
være i Besiddelsen; vilde han ikke da overlade
andre den Ære at forlyste hiine Væsener, og
søge allene at forsikre sig det nærværende Nie-
blis, skiondt han efter sin Naturs Indretning
just ikke kunde finde det let at indhente den frem-

flende Strøm? Saameget holdes vi i Slaverie af Frygt og Haab?

Imidlertid saa unyttige endog den Er-
gierriges Planer maatte være, kæmper han dog
ofte for noget mere væsentlig end Noes.
Var det kun for denne — ja sandelig, dette
var det samme, som at løbe efter et blot Luft-
syn, efter et vildledende Lys, der kunde lokke
ham i yderste Elendighed! Hvorledes? han skulde
nægte sig selv den mindste Nydelse, for engang
i Tiden at blive roest, naar han ikke er længer
til? Hvortil denne bestandige Kamp, hvad enten
Mennesket er dødeligt eller udødeligt, naar hiin
ædle Lidenstabs virkelig ikke hæver ham over
sin Lige.

Og Kierligheden, hvilke lystige Op-
trin vilde den ikke give os? Selv Pantalone
Marrestreger vilde tabe sig i Sammenligning
med disse langt større Daarligheder. Hvor lat-
terligt at see, hvorledes en Dødelig udpynter
en Gjenstand med indbildte Yndigheder, og der-
efter falder ned for at tilbede det Afgudsbillede,
han selv skabte! Hvilke alvorlige Følger vilde
det alligevel have, om man vilde berøve Men-
nesket denne Andeel af en Lyksalighed, som Gud-
dommen uden Tvivl allerede har lovet ham,
der

derved at den gav ham Tilværelse! Vilde det ikke
 i dette Tilfælde have været lagt hensigtsmæssigere
 til at opnaae alle Livets Diemed at have ladet
 ham føle det, man kalder fysisk Kierlighed?
 Og vilde ikke Synet af den elskede Gjenstand,
 naar han kun ikke saae den ved Hielp af Ind-
 bildningskraften, meget hastig nedværdige hans
 Lidenſkab til — blot Begierlighed, saafremt Tæn-
 kekraften, dette Menneſkes ædle Adſkilleſtegn
 ikke gav den mere Eſtertryk, og gjorde ham
 den til et Middel, hvorved han lærte at bort-
 kaſte dette grovere Jordiske, og at elſke Mid-
 delpunktet for al Fuldkommenhed, hvis Wiis-
 dom ſtedſe klarere og klarere ſtraaler os imøde
 fra Naturens Værker, jo mere vor Fornuft ved
 ſtille Betragtning og ved erhvervet Lyſt til Or-
 den, hvortil vi føres, ved at kæmpe mod Liden-
 ſkaber, bliver oplyſt og hævet?

Det lader ſig bevife, at den Vane at bruge
 Eſtertanke og den Indſigt, man forſkaffer ſig
 ved at nære, hvad Lidenſkab det og maatte være,
 ſtedſe bliver lige nyttig, hvor ſkuffende endog
 Lidenſkabens Gjenſtand har været. Thi Gien-
 ſtandene vilde ſees af os alle i et og ſamme Lyſ,
 naar ikke hiin eller denne blev ſom ført uden
 for ved den hvergang herſkende Lidenſkab, hvilken

Stifter

Stifteren af alt det Gode indplantede os, for at udvikle og forstærke ethvert Individ's Kandskræfter, og for at sætte ethvert i Stand til at samle alle de Erfaringer, som et Barn formaaer at samle, der foretage sig mange Ting uden at vide hvorfor?

Dog jeg forlader denne Hsde, og følger mig i mine Medmenneskers Selskab henrevet af samme Strøm, der rev dem alle bort med sig. Vergierrighed, Kierlighed, Haab og Frygt vedligeholde stedse deres sædvanlige Herredømme over os, saa meget endog Fornuften overbeviser os om, at deres nærmeste og meest tillokkende Laster ei ere andet end blot fluffende Drømme. Men havde Forsigtigheds kolde Haand gvaalt enhver ædelmodig Følelse i dens Yttring, før den endnu var blevet til Færdighed og havde efterladt sig et varigt Indtryk; hvad andet var da at vente uden egensyg Klogskab og drivtmæssig Fornuft? Den som hos Swift har med et philosophisk Nie læst den modbydelige Beskrivelse over Yahoos og den urimelige Skildring af Honyhehem, kan vist ikke andet end overbevises om, hvor ubesindigt det er, naar man saa ligesvem vil nedværdige Lidenskaberne, eller vugge Mennesket i en sød Slummer.

Ynglingen er bestemt til at handle; thi havde han de graae Haars Erfaring, da skikkede han sig bedre til Døden end til Livet. Rigtig nok kunde hans Dyder, som mere have deres Sæde i Hovedet end i Hjertet, da ei fuldbringe noget stort, og hans Forstand, der allene var forberedet for den nærværende Verden vilde ikke ved ædel Opførelse bevise sin Dret til en bedre.

Endnu mere, det er endog umuligt at forskaffe det unge Menneske en rigtig Forestilling om det menneskelige Liv. Han maa nødvendig have overstaaet Kampen med sine egne Lidenskaber, førend han er i Stand til at kunde dømme om den Fristelses Magt, der forledte hans Broder til hiint eller dette Feiltrin. Mennesker, som først træde ind paa Livets Skueplads, og andre, som ere i Begreb med at træde ud deraf, betragte Verden fra saa forskellige Synspunkter, at de sielden kunne tænke eens, medmindre de førstes uvovede Fornuft har gjort et Forsøg, ogsaa uden fremmed Vistand at prøve sine Kræfter.

Naar vi høre en ualmindelig Forbrydelse, da fremstiller den sig for os i sin sorte Fælg og Affkylighed, og opvækker vor inderligste Mishag, men et Dø, der saae Mørket lidt
 efter

efter lidt at tyknes, maae nødvendiggen betragte
 det med mere medlidende Overbørelse. En kold
 Tilskuer seer aldrig Verden, som den er, nei
 man maa blande sig i Trængselen, og føle lige-
 som andre Mennecker, førend man kan bedøm-
 me deres Følelser. Kort, er det os virkelig
 magtpaaliggende, at blive visere og bedre i Ver-
 den, og ikke blot at nyde dette Livs Glæder,
 da maa vi baade forskafe os Menneckerkundskab
 og udgranske vor eget Hjerte. Menneckerkund-
 skab, forhvervet paa enhver anden Vey end denne,
 tiener kun til at forhærde Hjertet og forvirre
 Forstanden.

Man vil gjøre mig den Indvending, at
 en paa denne Maade forhvervet Kundskab koster
 undertiden alt for dyrt. Herpaa svarer jeg kun
 dette, at jeg tvivler paa, man forskafter sig no-
 gen Slags Kundskab uden Noie og Kamp. Folk,
 som ville spare deres Børn for begge Dele, have
 slet intet at beklage sig over, ifald de hverken
 blive vise eller dydige. Deres eneste Hensigt
 var jo at gjøre dem kloge; men Klogskab i de
 tidligere Aar af Livet er intet videre end en
 uvidende Egenkierligheds vaersomme Snildhed.

Unge Mennecker, paa hvis Opdragelse der
 var anvendt en ganske fortrinlig Opmærksomhed,

har

har jeg i Almindelighed fundet meget superficielle og indbildske; i ingen Henseende kunde de passere for at være takkelige, da de hverken viiste Ungdommens varme Uskyldighed, ikke heller Alderens kolde Beskaffenhed. Jeg kan ikke andet end søge Grunden til deres unaturlige Opførsel især i hine overilte fortidige Anviisninger, hvorved de bleve forledte til i en anmassende Tone at efterbede alle de raae Begreber, som de havde antaget paa Tro og Love; saa at den omhyggelige Opdragelse, de erholdte, gjorde dem hele Livet igiennem til Slaver af Fordomme.

Nands Anstrengelse er, ligesom legemlig Øvelse, fra først af altid besværlig, og for den Deel af Menneskene endog i saa høi Grad at de gierne lode andre baade arbejde og tænke for sig.

En Erfaring, som jeg tidt havde Leilighed til at gjøre, maa oplyse min Paastand. Naar i et Selskab af Fremmede eller i en Kredts af Bekjendte, Folk af middelmaadige Evner med Hidsiighed forsvare en Sætning, da vil jeg i saare mange Tilfælde vedde at denne Sætning er en Fordom, thi jeg har fulgt denne Kiendsgierning lige til sin første Kilde. De ere blot Bieneskraldet af en Ven eller Beslægtet, for hvis Forstand de have dyb Verbødighed.

Uden

Uden at have fattet Meningen af de paastraaede Sætninger, søge de strax at udbrede dem videre, og forsøgte dem med en Grad af Haardnakkethed, der vilde overraske endog Manden, fra hvem de først kom. Jeg veed, at det nu er saa at sige, Mode at respektere Fordomme. Bover nogen, at byde een af disse Spidsen, da glemmes gandske den Menneskekierlighed, der ledte ham, eller de Grunde, der tale for ham, og fuld af Overmodighed, kaster man ham i haanende Tone det Spørgsmaal i Næsen, om han da troer, at alle vore Forfædre vare Narer? Jugendlunde, vilde jeg svare; vore Fæders Meninger, af hvad Art de endog maatte være, vare vist alene fra Begyndelsen af vel overlagte, og altsaa stedse bygte paa en fornuftig Grundvold, kun at denne alt for ofte ei var andet end eet, efter de da værende Omstændigheder afpasset Udflugtsmiddel, ikke nogen til alle Tider urokkelig Grundsatning. Men forældede Meninger ere Fordomme, saasnart Grunden, hvorpaa de ere bygte, ei mere er det, eller ikke mere er at finde, og de blive uden videre Undersøgelse antagne, blot fordi Alderdommen har givet dem et ærværdigt Udseende. Hvorfor skulde vi vel maatte tage Fordomme i Beskyttelse,

se, blot fordi de ere Fordomme? *) En Fordom er en daarlig haardnakket Indbildning, man ikke kan angive nogen Grund for — thi i det Dieblif, da man er i Stand til at angive en Grund for en Paastand, hører samme op at være Fordom, om der endog er feilet i Slutningsmaaden; — og er det os da anvist at antage og vedligeholde Meeninger, kun for vet at bringe Fornuften i Knibe? Denne Art af Raisonnement, ifald det ellers kan kaldes et Raisonnement, erindrer mig om det, man i det daglige Liv kalder Fruentimmer = Grunde. Thi Fruentimmerne erklære undertiden, at de ynde eller troe hiin eller denne Ting, fordi de nu eengang ynde eller troe den.

Det er umuligt, i Samtale med Folk, der i et væk bekræfte eller benægte at afgjøre noget bestemt. Før man kan bringe dem til et fast Punkt, hvorfra man da kunde gaae ordentligen fremad, maa man føre dem tilbage til de simple Grundsatninger, men ogsaa her kan man vedde een imod ti, at man bliver standset ved den philosophiske Paastand: at mange Grundsatninger

vare

*) See Hurfs.

vare ligesaa praktisk falske som theoretisk sande *). I slige Tilfælde kan man altid antage, at vor Modstander bliver forurosliget af een eller anden Eviul; thi Menneskene forsøgte just deres Meninger med største Hede, naar de begynde at vakle. De opbyde alt for at forjage deres egen Eviul ved deres Modstanders Overbeviisning og blive derfor yderst opbragte, naar denne til deres Qual sender dem deres nagende Eviul tilbage.

Det er afgjort, at Menneskene vente af Opdragelsen Ting, hvilke Opdragelsen ikke kan give. En fornuftig Fader eller Fører er vel i Stand til at styrke et Barns Legem og at skærpe de Nedskaber, hvorved det skal erhverve sig sine Kundskaber, men Hovedsagen, som er Forarbeidelsen af disse Kundskaber, har Eleven altid sin egen Selvvirkosomhed at takke for. Det Forsøg at gjøre et ungt Menneske klogt ved andres Erfaring, er næsten ligesaa urimeligt, som den Forventning at styrke dets Legem ved Øvelser, hvorom man blot fortæller, eller i det høieste foreviser **). En Mængde af saadanne Værline
ge,

*) Beviis imod ham alting nok saa got.

” Han staaer endnu dog paa sin Mening fast.”

**”) ” Man se er intet, naar man blot indskrænker sig til Beskuelser; man maa selv ogsaa

ge, hvis udvortes Opførsel man med største Engstelighed bevogter, blive de svageste Mennesker, man

maa handle, for virkeligen at kunde see, hvorledes andre handle."

Roussseau.

b) Denne Lignelse er saare passende. Saa lidet en Lærling styrker sine legemlige Kræfter, naar man blot fortæller ham om Legemsøvelser, eller viser ham disse i Kobberstykker, saa lidet kan han og blive klog og styrket paa Sielens Vegne, naar han ikke selv handler, og derved skaffer sig Erfaringer. Derfor pleje vi i Schnepfenthal daglig at anfille gymnastiske Øvelser, at vore Elever kan erhverve sig Legems Kraft og Behændighed. Men forend de springe, vise vi dem de Fordele, som ere at agte ved Springet; forend de løbe paa Isen, siges det dem, hvorledes de maae holde Fodderne, naar de løbe ud, og hvad de have at gjøre, naar de ikke ville falde; naar de lære at svømme, holder man i Begyndelsen Haanden under dem. Skete dette ikke, kunde de let ved et uforstigtigt Spring faae et Brok, eller ved et uforstigtigt Fald paa Isen slaae Hovedet itu eller drukne formedelsk Uerfarenhed i at svømme. Saaledes og med Aands Dannelse. Lærdomme, Forfærdelse, Advarsel alleene give hverken Klogskab eller

man kan tænke sig, fordi deres Hovmestere indprente dem visse Begreber, hvilke kun grunde sig

eller Styrke. Mennesket maa handle, og derved forskaffe sig Kraft og Erfaringer. Underviisningen, Advarslen især for andre Mennesker, maa gaae forud; eller kan en eeneste Wildfarelse giøre ham ulykkelig ei alene i denne Verden, men ogsaa i den tilkommende, da det tilkommende altid er en Datter af det foregaaende. Exemplet, tagen af Kierlighed, oplyser dette overmaade godt. Det er bekiendt, hvor heftig den første Kierlighed er især hos sangviniske Temperamenter. Skal man da lade Ungdommen være ganske uden Advarsler? Slet ikke advare dem om Kierlighedens Wildfarelser? Slet intet sige dem, om de Afgrunde, hvortil den ofte leder? Slet intet fortælle dem om de Kunster, som anvendes for at besnøre Ufkyldigheden? da kan den vist nok vel giøre Erfaringer, som den ikke vilde blevet bekiendt med, naar den paa en kierlig Maade var bleven advaret. Men disse Erfaringer turde dog vel komme dyrt at staae, og ofte ikke være den Priis værd, de maae kistes for.

Hvor vidt disse Formaninger og Advarsler skulle gaae, lader sig i det Almindelige ligesaa lidet bestemme, som man i det almindelige kan angive, hvor mange eller faa Næringsmidler

sig paa deres Autoritet. Ved al den Kierlighed og Agtelse, som den Undergivne viser sin Fører, bliver dog den førstes Aand svækket i sin Virksomhed, og standset i sin Fremgang. Opdragelsesarbeidet burde være indskrænket til at give de fremskydende Spirer deres tilbørlige Næring, derimod dynges stedse Forfkrivter paa Forfkrivter, man betager Barnet enhver Leilighed til at uddanne sin Dømmekraft, og dog venter Forældrene, at det ved Hielp af dette laante, skuffende Lys skal handle just saaledes, som de virkelig havde

en Person daglig bør tage til sig. Den Persons besynderlige Stilling, der skal opdrages, og Opdragerens eller Opdragerindens Viisdom maae her afgjøre alt. Videnskaberne ville desuagtet holde deres Rettigheder i Hævd, og foranledige Vildfarelser nok, der frembringe smertelige Erfaringer. I mine Dine ere Videnskaberne det samme for os, som Hestene er for Rytteren. Den er ham saare nyttig, og jo raskere den er, desto hastigere fører den ham til Maalet. Men Rytteren maae ogsaa undervises om, hvorledes han skal regiere Hesten. Ellers lober den løbsk med ham, bringer ham til det Sted, hvor han slet ikke vil hen — styrter vel endog med ham og Rytteren brækker Halsen. G a l z m.

havde oplyst dets Forstand, og ved sin Indtrædelse i Verden skal aldeles være det, som de (Forældrene) nu ere, da de staae i Begreb med at forlade den. De betænke ikke, at det unge Træ, og ligesaa det menneskelig Legem, ikke kan faae den fulde Styrke i sine Trevler og Muskler, førend det har opnaaet sin behørig Væxt.

Med Sielen synes det at forholde sig paa en lignende Maade. Sandserne og Phantasien give i Barndoms og Ungdoms Aarene Karakteren sin Form; men Forstanden maae længer hen, i de modnere Aar, ogsaa give Følsomhedens første skønne Planer Styrke og Varighed — indtil endelig Dyden, som mere har sit Udspring fra Fornuftens klare Overbeviisning, end fra Hjertets Tilskyndelse, og Sædeligheden hviler paa en Klippe, hvortmod Lidenstkabens Stormvinde forgieves rase.

Jeg haaber, ikke at blive misforstaaet, naar jeg siger, at selv Religionen ikke vil have denne styrkende Kraft, med mindre den er grundet paa Fornuft. Var den kun Tilflugtsstedet for Svaghed eller Tumlepladsen for et utæmmet Sværmerie, og ikke meget mere en fra Selverkiendelse og fornuftige Grundsætninger om Guds Egenskaber hidledt Regel for vor Opsørsel —

Dwindel. Rettigheder. E

hvilke

hvilke Virkninger turde man da vente sig af den? En Gudstilsbedelse, der allene befatter sig med at opvarme Følelsen og ophøje Phantasiën, er ikkun den digteriske Deel af Religionen, som vel hist og her kan fornøie et Individ, uden dog at gjøre det moralsk bedre. En saadan Religion tør vel, ligesaa godt som hver anden jordisk Plan, beskæftige Mennesket, men stedse vil den indskrænke Hjertet, istedet for at udvide det; og dog maa han tænke sin hele Kjærlighed til Dyden, som een i sig selv ophøiet og fortreffelig Ting, men ikke for at tilvende sig Fordele eller afvende Ulykker fra sig, dersom det er ham om at gjøre, at have sig til en høi Grad af sædeslig Fuldkommenhed. Menneskene ville aldrig blive moralsk gode, saalænge de endnu blive ved, at bygge sig Lustkasteller i en tilkommende Verden for at holde sig skadesløse for Ubehagelighederne i den nærværende, og saalænge de endnu afdrage deres Tanker fra paaliggende Pligter, for at henvende dem til religiøse Drømmerier.

Hvor mangen skøn Udsigt i Livet forstyrre ikke Menneskene sig selv ved hiin rænkefulde, jordiske Klogskab, da de uden at betænke, at man ikke paa engang kan tiene baade Gud og Mammon

mon *), steds kun bestræbe sig for at foreene de meest stridende Ting! I Forældre! ønske I at see engang en riig Mand i Eders Søn, da følger kun denne Plan ved hans Opdragelse; men vilse I derimod gjøre en dydig Mand af ham — da maae I gaae en gandske anden Vej. Troer for alting ikke, at I kunne springe af den ene Bane over paa den anden, uden at tabe Stien **).

E 2

Siette

*) Sandt er det, at man ei kan tiene baade Gud og Mammon. Men at tiene Gud og besidde Mammon kan meget godt forenes sammen. Naar man, efter Guds Villie, uddanner sine Kræfter og opfylder sin Pligt i ethvert Forhold; eller for at bruge Skrivtens Ord, naar man først tragter efter Guds Rige og hans Retfærdighed, da følger alt det øvrige af sig selv (Skiondt ikke altid), ofte ogsaa Rigdom.

Salzm.

*) See herom en hypperlig Afhandling over denne Gienstand af Miss. Warbauld i hendes Blandede profaiske Skrifter.

Forf.

Siette Kapitel.

Tidlige Tankesforbindelsers Indflydelse paa Karakteren.

Da Qvinderne nu engang blive ordagne paa hiiu storgjorende Maade, som de af mig bedømte Forfattere saa meget have anbefalet, da der paa det lave Trin, hvorpaa de staae i Staten, ikke er den mindste Rimelighed for dem til at vente igien at tilbagevinde den tabte Plads; tør man da endnu falde i Forundring over allevegne at see dem som Feil i Naturen? Tør man, ved nogen Eftertanke over tidlige Tankesforbindelsers udeblivelige Indflydelse paa Karakteren, endnu undre sig over, at de forsømme deres Forstand og henvende deres hele Opmærksomhed alene paa deres Krop?

De store Fordele, hvilke naturlig flyde af Sidelens Berigelse med Kundskaber, vise sig ved følgende Betragtninger. Bore Begrebers Forbindelse har sin Grund enten i en bestemt Færdighed eller og den er det nærværende Dieblisks Arbeide; i sidste Tilfælde synes den langt mere

mere at beroe paa Sielens eiendommelige Stemning end paa Villien. Begreberne og Kiendsgierningerne, som ere optagne i Sielen, ligge der som et Forraad til et kommende Brug, indtil engang en tilfældig Omstændighed bliver Anledning til, at de Kundskaber, som vi ofte i vort Livs meget forskellige Perioder have indsamlet, nu ved indlysende Magt paarrænge sig vor Forstand. Mange Erindringer ligne Lynstraalen; een Idee bliver lig en anden, og oplyser den tredie med stadsende Hurtighed. Jeg vil nu ikke engang ta'e om hiint hurtige Sandhedsblik, der er saa giennemtrængende, at det svorter alle Undesøgelse, og ved den Hurtighed, hvormed det frembrøder af den tykke Skye, gjør os det umueligt at bestemme enten det er Erindring eller Raisonnement. Over saadanne øiebliklige Forbindelser have vi nu saare liden Magt; thi har kun Sielen først eengang udvidet sin Kreds ved en sterk vedholdende Flugt i det høie eller ved en dybt indtrængende Betragtning, da maa den raa Materie i en vis Maade ordne sig af sig selv. Vel er det muligt for Forstanden, da, naar vi vilde ordne vore Tanker eller fremstille Phantasjens levende Omridsninger, at bevare os for den Feil, at forsælde til en

urig-

urigtig Tegning, men Livsaanderne give dog, som eiendommeligt Præg hos enhver enkelt altid Korloriten dertil. Hvor yderst ringe er ikke den Magt, vi have over denne fine elektriske Vædske *) og som vor Fornuft overhovedet kan forskaffe sig over den! Disse fine utømmelige Kander synes at udgiøre Geniets Væsen, og frembringe der, hvor de fremstraale i dets Ornedie, i den meest udmærkede Grad hiin lykkelige Kraftsfylde af forbundne Tanker, som overraske, fornøje og undervise. De danne hine glødende Ziele, der sammentrænge tillokkende Malerier for andre og næsten nøde dem til med Interesse at opholde sig ved saadanne Gienstande, hvilke de forhen i Naturen oversaae, men nu blive

*) Jeg har undertiden i Spøg fremsat dette Spørgsmaal for Materialister: om ikke, da dog de voldsomste Birkninger i Naturen blive frembragte ved flydende Deele, som f. Ex. de magnetiske o. a. fl., ogsaa Videnskaberne kunde maaskee være fine, flygtige, flydende Deele, der forbandt Mennekeheden ved at sammenholde de mod hinanden stridende oprindelige Bestanddele — eller om de vare blot en flydende Ild, der gienstrømmede de stivere faste Deele, og gav dem Liv og Varme?

Forfatterinden.

Blive kastede tilbage fra en fyrig Indbildnings-
krafts Brændspeil.

Man vilde tillade, at jeg forklarer mig tydeligere. Den mindste Deel af Menneskene er istand til at see og føle med Digterne: de mangle Phantasie og flye derfor Eensomheden, for at opløde sandfelige Gienstande. Men saasnart en Forfatter, der besidder Mand, laaner dem sine Dine, da kunne de see, ligesom han saae, og fornøies ved Billeder, hvilke de, saa nær de endog maatte ligge dem, dog ikke vare istand til at samle.

Ordragelsen kan altsaa blot give Manden af Genie den Dulighed, at han forstaaer at bringe Afverling og Kontrast i sine Idee-forbindelser. Men der gives ogsaa endnu en *h a b i t u e l* Idee-forbindelse, der voxer saa at sige "med vor Vert"; den har en betydelig Indflydelse paa Menneskets moralske Karakter, og giver dets Gemyt en Retning, som det sædvanligen beholder sit hele Liv igiennem. Saa høielig er Forstanden paa den ene Side, og dog paa den anden Side atter saa gienstridig, at Idee-rækkerne, der i det Tidrum, hvori Legemet opnaaer sin Moedenhed, slynge sig mellem hverandre blot ved ganske tilfældige Omstændigheder, meget sielden igien
kunne

Kunne ved Fornuften blive Kildte fra hverandre. Ligesom een Idee bliver opvakt, fremkalder den tillige den anden, sin gamle Naboejfte, og Huskommelsen, der meget troelig bevarer de første Indtryk, især da, naar vi ikke bruge de høiere Mandskræfter til at afskole vore Følelsesforestillinger, fremstiller nu samme med mekanisk Nøiagtighed.

Denne slaviske habi'uelle Afhængighed af tidlige Indtryk bliver langt farligere for Qvinders Karakter, end den kan blive for Mændenes. Hos disse sidste bidrage deres Kaldsarbejder og Forstandssjæler overmaade meget til at svække den umaadelige Følsomhed, og sønderrive Ideeforbindelser, der gjøre Bold paa Fornuften. Hine derimod, medens de endnu ere Børn, blive behandlede som Qvinder, og igien giorte til Børn i de Aar, da de for bestandig skulde kaste Ledebaandet fra sig, og, de kunne da ikke forskaffe sig Sielstyrke nok til at udlette de Indtryk af Kunsten, der have qualet Naturen hos dem.

Alt, hvad de høre, og see, bidrager til at befæste Indtryk, fremme Opbrusninger, og forbinde Ideer, som give deres Siel det formeente ægte qvindelige Præg. Falske Begreber om Skionhed og Delikatesse forstyrre deres Lemmers Væxt, og sætte deres Organer i en Forsat

fatning, som før kan kaldes sygelig Virrelighed end sin Følelse. Da de paa denne Maade ved bestandig Stræben efter end videre at udspinde deres tidligste Tanketraade, isteden for nærmere at prøve dem, kun blive immer mere svækkede, og dog ved Alt, hvad der omgiver dem, blive med Vold henstødte til hine Ideerækker — hvorfra skulde de da tage Mod og Kraft til at aflaste deres kunstlede Karakter? hvorfra skulde de vel hente Styrke til at ile tilbage til Fornuftens, og opløste sig over et System af Tyrannie, som tilintetgjør deres Blomster-Tids Skionne Udsigter? Denne grusomme Forbindelse af Ideer, som ved Alt trinde omkring dem bliver end næiere indflettet i deres Maade at tænke eller (nøiagtigere talt) at føle paa, og siden endda mere styrket, naar de begynde at handle en Smule for sig selv, thi nu mærke de, at de kun for saavidt ere i Stand til at skaffe sig Magt og Fornøielser, som de forstaae, at opvække Følelser hos Mændene. Desuden bidrage de Bøger, som udtrykkelig ere skrevne til deres Underviisning, og tidligen gjøre Indtryk paa deres Sieler, sit til ret dybt at indprente dem just disse Tanker. Ved en saadan Optrædelse, der trykker Qvinderne mere, end et U-

gyptisk Slaverie, er det virkelig ligesaa ufornuftigt som grusomt, at bebreide dem med Bitterhed Feil, som ethvert menneskeligt Væsen, hvilket ikke en usædvanlig høi Grad af medfødt Sielsstyrke, er bleven til Deel vanskelig vil kunde undgaae.

Saaledes har man for Exempel ubarmhertigen spottet og gjort dem latterlige, fordi de pleie at opremsse en Række af Talemåader, som de have lært udenad; og dog er dette kun en naturlig Følge af deres Opdragelse, hvis første Grundsætning sætter "deres høieste Nøes i ubetinget Lydighed mod Mandens Befalinger." Nægter man dem eengang den til Styrelsen af deres Forhold nødvendige Forstand; da maa rigtig nok alt, hvad de lære, læres udenad! opfordrer man engang deres hele Skarpsindighed til at ordne deres P y n t; nu! da er "deres Videnskab stemt for U n i f o r m e n" — noget saa naturligt, at jeg deri slet intet nyt eller fremmed seer; og antager man P o p e s Afriidsning af deres Karakter, som rigtig: "at ethvert Fruentimmer i sit Hierte er en *Wildkat*" — hvorledes kan man da endnu med Bitterhed dadle dem, fordi de søge een med deres beslægtet Sjæl,

og foretrække en forvildret Mandsperson for den fornuftige Mand.

Vilde Galninger forstaae at "virke" paa Fruentimmernes Følsomhed, medens fornuftige Mænds beskedne Fortieneste gjør langt mindre Indtryk paa deres Følelser. Saare naturligt! Disse sidste kunne ikke ad Fornuftens Bei nærme sig til deres Hjerter, da de kun have faa Ideer tilfælles.

Det synes virkelig urimeligt, at kræve af Qvinderne en fornuftigere Smag i deres Balg, da man dog vil nægte dem Fornuftens yndskrænkede Brug. Naar forelske vel nogenfinde Mændene sig i Forstand? Naar vende vel de med deres overlegne Kræfter og Fortrin Diet bort fra Legemet for at hæfte det paa Sielen? — Hvor kunne de altsaa vente af Qvinderne, som man blot giver Underviisning i udvortes Opførsel, og mere opdrager til Sæder end til Sædelighed, at de nu paa eengang ville foragte Noget, som de hidtil af alle Kræfter ene bestræbte sig for at besidde? Hvorfra skal de paa eengang tage det nødvendige Overlæg, til at kunne med koldt Blod afveie en streng dydig Mands Forstand, naar hans udvortes Opførsel, som man opkaster sig til at bedømme, er frastødende,

naar

naar hans Omgang er kold og smagløs, fordi den ikke bestaaer af artige Svar og net dreiede Komplimenter? — For varigen at beundre eller agte Noget, maa vor Nysgierrighed blive ansvoret ved i det mindste saa omtrent at kiende Gienstanden for vor Beundring; da vi ikke ere i Stand til at kunde afmaale Værdien af Egenskaber og Fortrin, der overstige vort Begreb. En saadan Agtelse maae vel være meget ædel; ogsaa kan den undseelige Følelse af sin egen Ringhed i mange Henseender gjøre det afhængige Væsen til en interessant Gienstand; men den menneskelige Kierlighed er blandet med grovere Deele, og Legemet maae naturligviis ogsaa derved komme i Betragtning — desto værre! kommer det for største Deelen alt for meget i Betragtning.

Kierlighed er en i meget høi Grad despotisk Lidenskab, der ligesom mange andre Jordens overmodige Plager, blot efter eget Lykke vil regiere uden at nedlade sig til Raisonnement. Den er og meget let at adskille fra Agtelse, Venskabets Grundvold, da den ofte blot opvækkes ved salvende Skissheder og Yndigheder; skøndt det, for at give deres Følelser Bestandighed og Varme, endnu behøves noget varigere, som
maa

maae forstærke hiine Indtryk og aabne Phantasien et videre Spillerum, for at den høieste Skønhed ogsaa maae blive det ypperste Gode.

Fællesskab i Lidenheder frembringes ved fælles Egenheder. — Mændene søge efter Skønhed og en høielig Karakter, der ei lader sig bringe ud af sit gode Lune. Qvinderne sængsles ved et utvungent Væsen; en artig Mand af Verden vil ikke lettelig forfeile deres Yndest og deres tørstige Ører modtage begierligen hans intetfigende Artigheder og Smigrerier, medens de bortvende sig fra de dem uforstaaelige Toner af Elskerens — Forstand, var endog hans Kierlighed nok saa fornustig. Fine Lystlinge beholde sikkerligen Fortrinnet hos Fruentimmerne ved deres glimrende Fortrin; dem ere de i Stand til at kunde bedømme, da de leve i et Element med dem. Da man i deres hele Liv søger bestandig at holde dem kun i Tummel og udsvævende Lystighed, maa allerede Synet af Blisdom eller Dydens alvorligere Yndigheder have noget høist sørgeligt for dem, og paalægge dem en Evang, for hvilken de og Kierligheden, denne Spøgens Datter, naturligviis skielve tilbage. Da de, nogen glimrende Politur fraregnet, ingen

ingen Smag have — thi grundig Smag forudsætter en moden Dømmekraft — hvor var det da muligt for dem at indsee, at sand Skionhed og virkelig indtagende Væsen blot kan udspringe af en frie Landsvirkksomhed? og hvor kunde man anmode dem om, at finde det tillokkende hos deres Tilbeder, som de selv enten slet ikke besidde, eller dog i saare liden Grad? Den Sympathie, der forener Hjerterne og indgyder gienfædig Tillid, er hos dem en saare svag Gnist, at den umuligen kan opblusse i Lue og aldrig kan hæve sig til Lidenskab. Nei, jeg gientager det endnu engang, den Kierlighed, der lever og røres i saadanne Sieler, maa have en gemeen Næring!

Følgen heraf er tydelig nok. Saalænge indtil man engang vil anføre Qvinderne til at uddanne deres Forstand, burde man afholde sig fra enhver Spot over deres Tilbøielighed for de friske Fyre, end ikke dable dem, fordi de selv bære Skielmen i Hiertet, da dette viensynligen er en Følge af deres Opdragelse. Skabninger, som alene leve for at skaffe Fornøielse — maa nødvendigvis finde deres hele Nydelse og Lykkelig-
hed i Fornøielse! Det er en gammel men rigtig Bemærkning, at man ikke udsører nogen Ting
godt,

godt, med mindre man gjør den af Tilboielighed og for dens egen Skyld.

Satte vi derimod, at der engang i Tiden skulde foregaae en lykkelig Forandring, saaledes som jeg tænker mig den, med Qvinderne, da vilde endog Kierlighed selv vinde mere alvorlig Værdighed, og blive luttret i sin egen Luc; Dyden maatte da udbrede sand Delikatesse over Udtrykket af dens Velvillighed, og opfylde Sielen med Modbydelighed for enhver endog den fineste Belysting. Da de nu vilde foreene Raifonnement med Følelsen, hidtil Kønnetts eneste Beherskerinde, kunde de let lære at betrygge sig mod udvortes Yndigheders Blendeverk, og at foragte Følelser, man paa samme Maade vilde opvække hos dem, som det skeer hos Qvinderne, hvis Haandværk er Lasten, og hvis Ynde er Frækhed. De vilde betænke, at den Luc (for at nævne Tingen med sit rette Navn), som hine Menneſker søge at oppuste hos sig, er allerede udtæret ved nedrig Belyst, og at deres overmattede Begierlighed, fordi de have tabt al Smag for rene og simple Glæder, ei paa nye kan blive pirret inden ved Udsvævelsens Kunst eller ved Afverling. Hvad Fornøielse kunde en Kone af Delikatesse vente sig af Forbindelsen
med

med en saadan Mand, der ingen Smag kunde finde i ukunstlede Udtryk af hendes Velvillighed? Hendes Stilling vilde noget nær passe med den Skildring, som Dryden (om Østerlændernes Sæder) giver os:

— "Hvor Kierlighed er skyldig
Pligt for Qvinden,
" Der kræver bydende for Mandens
ser's Lyst."

Men der gives een stor Sandhed, som Qvinderne først endnu maa lære at indsee, skøndt det er af største Vigtighed for dem at følge den. De skulde nemlig, naar de vælge sig en Ægtefælle, ikke lade sig forblinde af Elskerens Egenskaber — thi Ægtefællen kan umulig længe blive ved at være Elsker, om han endog var nok saa viis og dydig.

Blev Qvinderne først fornuftigere opdragte, at de kunne ansee Tingene fra et videre Synspunkt; da vilde de være vel fornøiede med ikkun eengang i deres Liv at elske, og efter deres Givtermaal at lade denne glødende Lidenskab affioles til Venkabs milde Barme. De vilde her have at glæde sig over den samme Fortro- lighed, som giver den bedste Bedrøvelse oven paa Arbeide og Bekymringer, og tillige er grun-

det paa saa rene, stille Tilbøieligheder, at ingen utidig, af Luftens greben Skinsyge kunde finde Sted, til at forstyrre dem i deres alvorlige Pligter i Livet, eller med Grillen at opfylde deres Hoved, som de havde at bruge til andre Ting. Dette er en Tilstand, hvori mange Mænd men saa, saare saa, Qvinder befinde sig — og Aarsagen til denne Forstuelighed lader sig let opgive, uden at man behøver at hielpe sig ud deraf ved at antage en besynderlig Karakter, der skulde eiendommelig tilhøre Qvindeslægtet. Mændene nemlig, for hvis Skyld Qvinderne, som man siger, ere blevne skabte, have nu een gang opfyldt Qvindernes hele Sind og Tanker; denne Ideeforbindelse har alt for noie indflettet Kierlighed i alle Bevæggrunde til deres Handlinger, og (for igien at berøre en gammel Streng) da de alene vare beskæftigede med Anstalter, som sigtede til at opvække Kierlighed eller med den virkelige Udførelse af saadanne Planer, er det dem nu ikke mere mueligt at kunde leve uden Kierlighed. Men saasnart Følelse af Pligt eller Frygt for Skam nøder dem til at indslutte denne længe nærrede Tæksyge inden visse Grændser, der endnu stedse er langt nok borte fra Delikatesse, men dog ikke til Qvindes Rettigheder.

F

steder

steder noget utilladeligt, fatte de det faste Forsæt, at elske deres Egtfælle med den høieste Lidenskab lige indtil Enden paa den hele Farce, de nu engang maae spille; — nu paatage de sig selv den Rulle, som de ellers daarlighviis paa lagde deres Tilbedere, og fornede sig til krybende Higen efter Yndest og til forelsket Slaverie.

Mænd af Mand og Phantasie ere ofte raf-finerte Lystlinger, og Phantasie er Kiærligheds Næring. Slige Mænd ville altid indgyde Kruens timmerne Lidenskab. For en Mand af *Loves Faces* Mand, Behagelighed og Mandestyrke vilde vist den halve Deel af Qvindeliønnet forsmægte; og fortjene de vel at dadles, fordi de handle overeensstemmende med de Grundsætninger, som man trophørligen indskærper dem? De trænge til en Elsker og en Beskytter, see ham knælende for sig, — dristigt Mod ved Skionheds Fodder! Egtfællens sande Fortrin bliver paa denne Viis ved Kiærlighed stillede i Baggrunden, og henrivende Forretninger eller varme Opbrusninger forjage al Overlæg — saa længe indtil Dagen kommer, da der skal gøres Afregning. Denne Dag kommer vist engang — for at forvandle den muntre takkelige Tilbeder til en suurseende, knarvurn Tyrann, der nu med

For

Foragt spotter den samme Svaghed, som han forhen saa omhyggeligen nærede. Sæt endog, Belystlingen forbedrer sig, saa kan han dog ikke saa hastig aflegge sine gamle Vaner. Naar en Mand af Talenter første Gang henrives af sine Lidenskaber, da maa hans fine Følelse og Smag stedse kaste et Slør over Lastens Fremstød, og paa en Slags Maade krydre de dvriste Tilfredsstillelser. Men saasnart Nyhedens Ynde forsvinder, og Fornøielsen sløvgjør Sandserne, da viser den meest udsvævende Sandfælsighed sig uden alt Skiul og enhver Nydelse er blot foretvivlende Magts-Uttring af en Svaghed, der flyer for roligt Overlæg, som for en Legion onde Aander. Dyd! du er ikke noget tomt Navn! nei! du skienker alt, hvad denne Jord kan give!

Tør man allerede ikke love sig megen Trøst af en omvendt Belystlings Venkab, skiondt af fortrinlige Talenter, hvad tør man da vel først haabe om en anden, der mangler baade Forstand og Grundfætninger? Ikke andet end lurther Elenighed i den fæleste Skikkelse. Hos svage Mennesker er Forbedring, i Tilfælde at onde Vaner ved Tidens Længde have faaet megen Styrke, endnu kun blot Mulighed, og naar den end

F 2

virke =

virkelig paafølger maa den dog nødvendigen gjøre saadanne Skabninger ulykkelige, da de ikke besidde Forstand nok til at finde Moerskab i uskyldige Fornøstelser. Det gaaer dem som Rigmanden, der trækker sig ud af Forretningernes Trængsel, og nu finder en almindelig Tomhed i den hele Natur; deres urolige Tanker fortære ganske det nedslagne Mod *). Hiu Omvendelse og denne Noligheds Stand gjøre begge virkelig elendige, da derved enhver taber al Beskæftigelse, i det de nu paa eengang udslette de Forhaabninger og Bekymringer, hvorved

*) At denne Bemærkning er sand, har jeg meget ofte fundet bekræftet ved saadanne Dvinder, hvis Skionhed var paa Fald. De trak sig tilbage fra Adspredelsens Tumleplads; men, naar de da ikke bleve Bedesøstre, saae de ikke andet end en frygtelig Udorken for sig, endog i deres Beslægtedes eller Bekiendteres udsøgte, rigtig nok stillere, Omgang. Heraf fulgte at Nervesvagheder og Lediggangs hele skrantede Tross nu gjorde dem ligesaa ubrugbare og endnu langt ulykkeligere, end de forhen vare, medens de endnu sværmede omkring med den store Mængde.

Forsfatterinden.

ved deres tørste Siel maatte sættes i Virksomhed.

Er Banens Magt saa stor, Daarlighedens Nag saa trykkende, hvor hvist vaersomme maae vi ikke da være, for ei at optage nogen feilagtig Ideeforbindelse i vor Tankesorraad! Men paa den anden Side skulde vi med lige Omhu lade det være os magtpaaliggende at dyrke vor Forstand, og at udfrie den arme Slave af een, var den endog uskadelig, Bankundigheds svage og afhængige Tilstand. Thi kun den rette Brug af Fornuften kunne givne os uafhængige af alle Ting, — hiin uomtaagede Fornuft alene undtagen, "hvis Tieneste er fuldkommen Frihed!"

Syvende Kapitel.

Modestie *), betragtet i sin hele Omfang og ikke blot som qvindelig Dyd.

Modestie! Du hellige Datter af Følsomhed og Fornuft! Du Sielens ægte fine Følelse!

Før

*) Den dobbelte Betydning af det engelske Ord *modesty*, da det bemærker baade *Sædelighed*

Før jeg, uden at blive dadlet, vove at efter-
 grandſke dit Væſen lige ind i ſin Helligdom, at
 efterſøge det milde Ynde, der affliber hvert raat
 Træk i Charakteren, og gjør Egenſkaber elſkøvs-
 dige, der ellers kun vilde opvække kold Beun-
 dring! Ja! Dig er det, Guddommelige, der
 opklarer Wiſdoms mørke Pande og formilder
 de ædelſte Dyders kolde Alvor, indtil de alle
 henſmelte i Menneſkelighed — Dig er det, der
 udbreder den lyſe Wether-ſkye, der omſvæver
 Kierligheden, beſkygger den heel, forhøier en-
 hver af dens Skionheder, og uddunſter hiint
 kydſke Ynde, der ſmigrer Sandferne og ufor-
 mærkt trænger til Hjertet. — Før Du i mit
 Sted Fornuftens Sprog med ſaa umodſtaaelig
 Kraft, at mit Kion tager Mod til ſig og for-
 lader det quindelige Leie, hvor det tankeløſt bort-
 drømmer Livet.

Da jeg ovenfor talte om vore Ideers For-
 bindelſe, gjorde jeg Forſkiel imellem tvende Ar-
 ter, naar jeg her forklarer Modestie, synes det
 ligesaa nødvendigt at jeg gjør en lignende For-
 ſkiel. Jeg adſkiller derfor ſtrax den Reenhed i
 Sielen,

hed og Beſkedenhed synes at gjøre det
 nødvendigt her at beholde Original-Udtrykket.

Sielen, en Virkning af Kydsfæhed, fra den Utsættelse i Charakteren, der leder Mennesket til en rigtig Dom over sig selv, ligelangt borte fra Forsængelighed og Paafund, men som meget vel kan bestaae med stolt Bevidsthed om sit eget Værd. I denne sidste Betydning af Ordet bemærker Modestie den Naads Udruelighed, at jeg skal bruge et figurligt Udtryk, der lærer os ikke at ansee os selv for mere end vi virkelig tør ansee os for, og burde derfor stedse omhyggelig adskilles fra Ydmyghed; da denne dog i Grunden kun er en Art af Selvfornedrelse.

En modest Mand udkaster ofte en stor Plan og i Følge af sin Kraft, forfølger den uafslættelig, indtil omsider det lykkelige Udfald kroner ham og bestemmer hans Charakter. *Milton* var ikke paastaaelig eller anmassende, da han, ifølge en indvortes Indsigelse, lod en Dom slippe sig ud af Munden, der siden blev til en Spaadom; ligesaa lidet var *General Washington* det, da han paatog sig Commandoen over de amerikanske Tropper. Denne sidste har man altid beskrevet som en modest Mand; havde han ikke været andet end blot ydmyg, da vilde han rimeligviis uoverlagt og mismodig have trukken sig tilbage, og aldrig have tiltroet sig selv

selv Kraft nok til at lede et Foretagende, hvor-
paa saa meget beroede.

En modest Mand er standhaftig, en ydmyg
er frygtsom, og en forsængelig er anmassende *)
— dette er en Dom, hvis Sandhed jeg er bleven
overbeviist om ved stadige Jagttagelser over saa
mange forskiellige Charakterer. Jesus Christus
var modest, Moses ydmyg og Peder forsæn-
gelig **).

Saa

*) Med Ordet humility, her oversat ved Ydmyg-
hed, synes man i England at forbinde et an-
det Begreb, end det vi forbinde med Ydmyg-
hed. Ydmyghed kalde vi en rigtig Vurdering
af vore og andre Menneskers Talenter og
Kræfter. Den udelukker altsaa ikke Følelsen
af det virkelige Talent og den virkelige Kraft,
men er forenet med Følelsen af Ufuldkommen-
hed. Denne Følelse frembringer ikke Frygt-
sommelighed, men vel Vaersommelighed, som forenet
med Følelse af Kraft sætter Mennesket i Stand
til at giøre store Ting muelige.

Salz m.

**) Det var at ønske, Forfatterinden havde beha-
get at anføre de Handlinger af disse Mænd,
hvorpaa hendes Dom grunder sig. I den
engelske Betydning var Moses, denne Her-
rens Diener, der talede med Gud Ansigt til
Ansigt, vist ikke ydmyg.

Salz m.

Saa meget jeg end adskiller Modestie i denne sidste Betydning fra Ydmyghed, saa lidet vil jeg derimod i Ordets første Betydning have den forbyttet med Blyhed. Blyhed er sandelig saa saare forskiellig fra Modestie (Sædelighed) at den blyeste Vige ja den groveste Bondedige ofte bliver den meest uforskammede Skabning; thi da hendes Blyhed ikke er andet end driftmæssig Frygtsomhed, der følger af Bankundighed, gaaer den ved Bane snarere hastig over til Driftighed.

Denne Bemærkning kan oplyses ved Skjærgernes skændige Opførsel, der gior vor Hovedstads Gader saa usikre, og opvække os snart til Medynk snart til Afsky. Ligesom spottende træde de den jomfruelige Blufærdighed under Fødder, rose sig endnu oven i Riøbet af deres Skændsel, og blive utugtige paa en langt mere forvorten Maade, end man nogensinde seer Mand at blive det, hvilke denne qvindelige Egenkab ei saa let bliver tilstaaet, vare de endog forresten nok saa fordærvede. Men disse vankundige, elendige Skabninger havde allerede, da de grebe til deres skændige Haandtering ikke den mindste Sædelighed at tabe; thi Sædelighed er en Dyd, ikke nogen Egenkab. Nei! de
vare

vare ikkun blyefærdige, uskyldige Væsener med nedslagne Dine; med Tabet af deres Uskyldighed forsvandt tillige i et Dieblik deres hele Blyefærdighed — havde de virkelig opofret en Dyd for Lidenskab, da vilde den dog endnu have efterladt nogle Spor i deres Siel, og selv i dens Fald endnu kundet indgyde os Agtelse.

Hiertets Reenhed eller den ægte Delikatesse, som er Kydsfæds eneste moralske Støtte, staaer i meget nøie Forbindelse med den høie Forædling af Menneſkeligheden, der kun findes hos dannede Siel. Den er noget ædlere end Uskyldighed; den er Delikatesse efter Overlæg, og ikke det blye Væsen, der fremkommer af Uvidenhed. Fornuftens Undseelighed, der, ligesom habituel Reenlighed, mestendeels alene viser sig i høi Grad, hvor der findes stor Aands Virksomhed, lader sig meget let adskille fra bondagtig Blyhed og lystende Frygtagtighed, og kan faa fuldkommen vel bestaae med sand Uddannelse, at den enddog kan kaldes dens skønneste Frugt. Rigtigt nok maatte den Forfatter, som nedskrev følgende Bemærkning, have dannet sig et yderlig raat Begreb om Sædelighed. "Den Dame," siger han, der fremsatte det Spørgsmaal: om Qvinderne kunde lade sig undervise i det

” i det nyere botaniske System, og tillige blive
 ” den qvindelige Delikatesse troe? — blev besvoldt
 ” for en latterlig og overdreven Sædelighed;
 ” imidlertid vilde jeg for min Deel, ifald hun
 ” havde forelagt mig dette Spørgsmaal, gands-
 ” ske vist have svaret, at disse Ting paa ingen
 ” Maade kunde bestaae med hverandre *)”. Saa
 skal da Videnskabernes Kionne Bog for evig
 Tid være tillukt for vort Kion! Naar jeg læste
 saa:

*) Jeg holder det ikke alene for uskadeligt, men
 endog for høist nødvendigt, at give unge
 Fruentimre Underviisning i Botaniken, og
 at giøre dem bekendte med Planternes Kions-
 dele. Derved banes Veien for Modrene, til
 undertiden at kunne tale med dem om de men-
 neskelige Kionsdele. En Moder som ei kan
 tale med sin Datter om denne Post, er ifkun
 halv Moder, og udsætter hende for den Fare,
 at forspilde Sundhed og Ære af Uvidenhed
 og Mangel paa Underviisning. Blandt alle
 Menneskenes Daarligheder er denne vist een
 af de største, at man holder sig tilbage fra at
 tale med unge Mennesker om Kionsdelene og
 deres Bestemmelse, men er ikke bange for
 ved allehaande Tvetydigheder og Ordspil at
 giøre dem opmærksomme paa den Fornoielse,
 der er forbunden med Tilfredsstillelse af Kions-
 drivten.

saadanne Steder, opløstede jeg ofte mine Dine og mit Hjerte til den Evige og sagde: Har Du, Fader! ved Indretningen i Fruentimmerets Natur, da hun dog ogsaa er dit Barn, forbudt det at oplede Dig i Sandhedens skønne Former? Kan det's Siel blive besmittet ved en Bidskab, der byder det at nærme sig til Dig med Vrefrygt?

Jeg fortsatte herpaa endnu videre disse Betragtninger med filosofisk Mod, og kom endelig til den Slutning, at de Fruentimre, som meest have uddannet deres Forstand, ogsaa maa besidde meest Sædelighed — omendskøndt en værdighedsfuld roelig Anstand kan være traadt i Steden for Ungdommens spillende, yndige Bluesfærdighed *).

Jeg raisonnerte saaledes: For at have Rydskehed til den Dyd, hvoraf uforfalsket Sædelighed er en naturlig Følge, maa Opmærksomheden blive afdraget fra de Beskæftigelser, som kun øve Følelsen, og Hjertet maa finde en Aarsag til mere at føle for Menneskeligheden, end

at

*) Sædelighed er den behagelige stille Dyd, der yttres sig i de modnere Aar; Bluesfærdighed er den muntre Ungdoms Ynde.

at staae for Kierligheden. En qvindelig Staa, som har opofret en betydelig Deel af sin Tid til pure Haands Syssler og forædlet sin Tankemaade ved menneskekierlige, velgiørende Foretagender, maa allerede af den Aarsag være langt renere, end hine uvidende Skabninger, som have bortødslet deres Tid og Tanker under berusende Forsnyelser eller med Planer til Hierte Erobringere*).

*) Jeg har undertiden paa Haands Wiis i Selskab med Mænd, møret mig ved Samtaler med Læger om anatomiske Gienstande; — jeg har med Kunstnere undersøgt Forholdet mellem det menneskelige Legems Dele — hos begge fandt jeg stedse saa megen Modestie, at jeg aldrig ved noget Ord eller Mine blev erindret om mit Kion og de urimelige Regler, som giøre Sædelighed til et hykkelsk Dække for Svagbed. — Ja jeg er overbevist om, at Qvinderne, ved deres Stræben efter videnskabelig Dannelsse, aldrig ville hos fornuftige Mænd, og overhovedet kun sielden hos Mænd af enhver Art, blive sat i Forlegenbed, naar de ikke selv først ved en frembykket Modestie erindrede dem om, at de havde at giøre med Qvinder — fuldkommen som de portugisiske Damer, hvilke naar de ere under fire Mine med en Haandsperson, tilvegne ham det som

At ordne udvortes Opførelse er endnu ikke Sædelighed, saa almindelig man og kalder de Qvinder, der have studeret Reglerne for den udvortes Anstand, sædelige Qvinder. Men ser kun først Hjerter, lad det udvide sig og fatte varm Følelse for alt, hvad der er vigtigt for Menneskeheden, isteden for at indskrænke sig ved egenlyge Lidensskaber; vænner Sielen til at betragte saadanne Gjenstande, der øve Forstanden, uden at opslidse Indbildningskraften — da vil en ukunstlet Sædelighed af sig selv fuldende de sidste Træk i Maleriet.

Det Fruentimmer, som i de Lyssraaler, hvilke hist og her giennemblinke den skumle Uvidenheds Nat, hvori vi leve her paa Jorden, og forkynde os en klarere Dag, er istand til, at skimte Ubdødeligheds Morgenrøde, — hun vil og ære det Legem, hvilket indslutter en Siel, som

en utilgivelig Foragt for deres Undigheder, naar han ikke i det mindste prøver paa at tage sig grove Friheder hos dem. Mændene ere i Fruentimmer-Selskab ikke altid Mænd; saaledes vilde Qvindeligheden ikke altid svæve Fruentimmerne for Dine, naar de først turde erhverve sig mere Forstand.

Forsfatterinden.

som kan tage mod en saa høi Forædling, som en hellig Tempel. Sand Kierlighed udbreder ligeledes denne hemmelighedsfuld Hellighed omkring den elskede Gjenstand, og gjør Elskeren i hendes Nærværelse sædelig *). Den samme Kierlighed er saa yderst forsigtig, at den, ved at modtage og giengielde legemlige Kiertegn, ei allene unddrager sig fra Menneskenes Dine, som en Slags Vanhelligelse, men og gierne ønskede, at see sig endnu indhyllet i en mørk Skye, for at bortskaffe selv de ubestodent lysende Soelstraa-
ler. Nei, den samme Kierlighed fortjener ikke Navn af Kyd sk, naar den ikke er undfangelig for det høitidelige Mørke af mild Tungstindighed, der tilsteder Sielen for et Dieblik at standse, og at nyde den nærværende Fornøielse i Forbindelse med den levende Følelse af Guds Nærværelse; — thi denne Følelse maa stedse være Næring for vor Glæde!

Ligesom det overhovedet altid var een af mine Yndlingsstykker, at følge enhver herskende Etik lige op til dens naturlige Udspring, saaledes

*) Den Elskende være enten af Mand- eller Qvinde-Kønnet, det er ligemeget — thi der gives ogsaa endnu mange sædelige Mænd i Verden.

des har jeg og i Henseende til Hoiagtelsen for Reliquier, der saa hyppigen bleve misbrugte af egennyttige Præster, ofte tænkt, at den fra først af maa have havt sin Oprindelse fra en Følelse af Kierlighed for alt, hvad der har berørt en fraværende eller tabt Vens Legem. Kierlighed tør ligesom Andagten holde saavel den ærede Gjenstands Vaaklødning som dens Person for hellig. Sandelig, den Elsker maatte slet ingen Phantaste besidde, der ikke vilde føle en hel- lig Erfrygt for sin Elskedes Handske eller Toffel, — som han ingensinde kunde forverle med almindelige Gjenstande af samme Art! Nødtig nok taalte vel denne fine Følelse ikke at sønderlemmes af nogen Psycholog — dog bestaaer nu eengang Menneskenes høieste henrykkende Følelser af en saadan Materie! Et lustigt Skyggebillede sniger sig frem foran os, og formørker enhver anden Gjenstand; men have vi først indhentet den lette Sky, da opløses denne Skikkelse til almindelig Luft og efterlader sig alene en eensom Tomhed, i det høieste kun en behagelig, Biolen frarøvet Dunst, som Erindringen endnu længe har kvar. Dog — jeg har uden at mærke det, forvildet mig i en fortryllet Egn; jeg følte mig paa engang overrasket af en balsamisk

samisk Foraarslustning, skøndt Novembren allerede stormer.

Qvinderne ere, i det Hele tagne, fydkere end Mændene, og da Sædelighed er en Virkning af Rydskehed, maa man ogsaa fortrinligent tillægge dem denne Dyd. Imidlertid kan jeg ikke undlade hertil at føje et betænkeligt Mærke. Jeg tvivler nemlig endnu meget om, at Rydskehed, naar den blot er Frygt for Verdens Meening, og den hele Sjæl endnu er beskæftiget med Erobringslyste og Romanernes Elskovshandel, virkelig er i Stand til at frembringe Sædelighed, om den end kan forhjælpe til en vis Anstand i den uadvortes Opførsel *). Ja allerede af den ene Grund, fordi Mændene uddanne deres Forstand mere end Qvinderne, vilde jeg og af dem vente mere Sædelighed end af disse (som ogsaa Erfaring taler for).

Derimod tilkommer tiensynligen Qvinderkjønnet Fortrinnet i Henseende til Anstændighed i Opførsel, naar man allene undtager een Klasse af

*) Denne Bemærkning oplyses af det imod al Sædelighed stridende Forhold af mange gifte Koner, som desuagtet ere deres Egteseng troe.
Forfatterinden.

af qvindelige Væsener. Hvad modbydeligere Syn kan der vel gives end den uforfammede Vane, som mange Mænd have (der alligevel under Navn af Galanterie bliver anseet, som noget saare mandigt) paa den meest fornærmende Maade at begjoe hver qvindelig Skabning, der møder dem? Kan det vel kaldes Agtelse for vort Kjønn? Nei, denne frække Opsørsel vidner om en saa indgroet Fordærvelse, om en saadan Landsvaghed, at man vist bedrager sig selv, ifald man venter megen offentlig eller huuslig Dyd blandt Menneskene, saalange begge, saavel Mænd, som Qvinder, endnu ikke vorde mere sædelige — saalange Mændene ikke holde op med deres vellystige Omhed for hele det andet Kjønn, eller give Slip paa den affekterte mandige Dristighed, der bedre kunde fortjene Navn af Uforfammenhed; og saalange begge ei behandle hverandre med Agtelse i alle Tilfælde, hvor Sandselighed eller Lidenskab ei virkelig ere med i Spillet og give deres Opsørsel den passende Tøne. Jeg mener endog personlig Agtelse — Menneskelighedens og Medfølelsens modeste Agtelse — hvorved jeg ligesaavel vil have Galanteriets lystne Komplimenter, som den naadige Beskytters overmodige Medlædelse udeløst.

Fremdeles maa Sædelighed paa ingen Maade taale den Udsvæffelses Mand, der forleder Menneskene til med koldt Blod og uden Rødme i deres Medmenneskers Nærværelse at komme frem med uanstændige Hentydninger og utugtig Skierh; — her er Talen ikke om Qvinder, thi det vilde være fæist Grovhed. Agtelse for Mennesket, som Menneske, er Grundvolden for hver ædel Følelse. Hvor meget sædeligere er ikke dog Vellystlingen, der følger sine Begierligheders eller sit Lures Kald, fremfor den lystige Person som ved utugtig Skierh faaer et heelt Selskab til at floggersee *).

Her er et blandt mange flere Beviser, hvor fordærvelig den qvindelige, Sædeligheden betreffende Forfjæl er bleven for Dyd og Lyksalighed. Dog har man drevet Tingen end videre, og kræver af Qvinden — af den svage Qvinde! som man ved Opdragelsen har gjort til Slave af sin Følsomhed — at hun under de meest forføriste Omstændigheder skal gjøre denne Følsomhed Modstand "Kan der vel "siger Knor "tænkes "noget mere urimeligt, end at holde Qvinderne

§ 2

" i en

*) Bist nok! naar du endelig vil være vellystig, da vær det dog i Stilhed, med dem, der tænke ligesom du og forfør ikke Ustyldigheden!

” i en ubeständig Uvidenhed , og dog saa heftig ” paastaae , at de skulde modstaae alle Fristelser.”
 Paa denne Maade bliver , saasnart Dyd eller Væ-
 re kræve en Videnskabs Undertrykkelse , den hele
 Byrde lagt paa de svagere Skuldre tvertimod al
 Fornuft og sand Sædelighed , hvorefter Selvs-
 fornægtelsen burde være gjensidig (for ikke at tale
 om Heltmod og Høimodighed , som man dog
 giver ud for at skulde være mandige Dyrder).

I samme Tone tale Rousseau og
 Dr. Gregory , naar de meddele deres Tan-
 ker over det , som de , underlig nok ! kalde Sæ-
 delighed. Thi begge fordre af Konen , hun skal
 lade det være tvivlsomt , enten det var Svagbed
 eller Følsomhed , der førte hende i sin Mand's
 Arme. — Nei ! usædelig er den Kone , der et
 Dieblif kan lade endog blot Skyggen af denne
 Tvivl blive i sin Mand's Siel !

Dog ! for at betragte Tingen fra en anden
 Synspunkt : Manglen paa Sædelighed , som
 desto værre ! især er høist skadelig for Moralite-
 ten , har just sin Oprindelse fra den evige Feide,
 hvilken vellystige Mænd af alle Kræfter stræbe at
 vedligeholde som Sædeligheds egentlige Væsen,
 skøndt den i Grunden er Sædelighedens meest
 ødelæggende Gift ; fordi disse Mennesker , der
 ikke

ikke besidde Dyd nok til at fatte Smag for Kierligheds uskyldige Glæder, nødvendig maae forfalde til at raffinere den sandselige Lyst. En Mand af Delicatesse gaaer endnu et Skridt videre i sine Ideer om Sædelighed; han lader sig ikke nøie med Svaghed eller Højsomhed, men søger efter *Bevillighed*.

Endnu mere: Mændene ere stelte af deres Triumph over Qvinderne — men hvad Grund have de dertil? I Sandhed den pirrelige Skabning blev styrket i Daarlighed og Laster just ved sin Højsomhed uden selv at vide, hvorledes det gik til *); og nu da Forstanden opvaagner, falder den skrækkelige Regning, som en tung Byrde, paa hendes svage Hoved. Ach, hvor skal du nu finde Trost og Røe, du forvildede og bekymrede? Du er forraadt af den, der skulde have veiledt din Fornuft og styrket din Svaghed! I en lidenskabelig Drøm lod du dig overtale til at troe, at du vandrede frem paa blomsterrige Enge, nærmede dig, uden at mærke det, til den Afgrund, hvori din Veileder, isteden for at bevare dig, nedstyrkede dig, og forskrækket op-

*) Det stakkels Møl slagger omkring Lyset og forbrænder sine Vinger.

opvaagner du nu af din Drøm, allene for at træde frem for en spottende, i haanlig Latter udbrydende, Verdens Dine, og deri ligesom i en Udørken at see dig aldeles forladt; thi den, der triumpherede over din Svaghed, søger nu efter nye Seiervindinger; men for dig — gives der ingen Frelse paa denne Side Graven! — Og hvilke Hielpemidler kunde du vel hente fra en svækket Mand, til igien at opmuntre et dybt nedbøiet Hjerte *).

Skulle

*) Jeg er ingen Qvinde, men en Mand. Imidlertid maa jeg tilstaae, at Forfatterinden ikke mere levende, end jeg, kan føle den Uret, der i Henseende til denne Post tilføies den qvindelige Slægt. Manden er det tilladt, uden at fornærme Belansthændigheden, at trykke et Fruentimmers Haand, kysse, omfavne og betragte hende med en betydende Mine, at sige hende mange Smigrerier, vel endog at lise en vellystig Roman til hende, og saaledes at spænde hendes Sandselighed paa det høieste. Naar Fruentimmeret nu falder, da bærer hun allene Skylden, og det bliver regnet hende til vanærende Forbrydelse. Saalange denne Ting endnu ikke er bragt i Rigtighed, have vi ikke megen Grund til at giøre Regning paa sand Mennefslyksalighed.

Salzmann.

Skulle imidlertid begge Kion virkelig leve
 i indbyrdes Feide, og viser Naturen selv dem
 dette, godt! saa lad Mændene blot vise sig ædel-
 modige derved — saa maa i det mindste deres
 Stolthed lære dem, at det er en stet Seier blot
 at overvælde Følsomheden. Kun den gjør en
 sand Erobring, der vinder et Hjerte og vinder
 det. uden Overrumpling — saaledes at en Kvin-
 de, som Heloise efter modent Overlæg giver den
 hele Verden bort for hans Kierlighed. Jeg
 undersøger ikke her, hvor megen Biiødom eller
 Dyd der ligger i en saadan Opofrelse; kun dette
 paaftaaer jeg, at dette Offer bragtes Tilbøielig-
 heden, ikke Sandseligheden alene, skiondt og
 saa denne kunde have sin Deel deri. — Man
 tillade mig endnu, før jeg slutter denne Afhand-
 ling, at kalde den Kvinde, sædelig, der kan
 gjøre denne Opofrelse, og at tilføie, at saalæn-
 ge Mændene ei blive mere Lydske, maa Fruen-
 timmerne vedblive at være usædelige. Hvor kunde
 og sædelige Fruentimre nu finde Egteskæller, fra
 hvem de ikke bestandig maatte bortvende sig
 med Bømmelse? Begge Kion maa i lige Grad
 lægge Bind paa Sædelighed, dersom denne ikke
 altid skal blive en sygelig Drivhuns-Plante, om
 end og sammes Efterabelse maa tiene til Skul-
 for

for Yppighed og forskaffe vellystige Nydelser
 Gode og Belsmag.

Efter al Sandsynlighed ville Mændene end-
 nu fremdeles vedblive den Paastand, at Qvin-
 den bør besidde mere Sædelighed end Manden;
 men de Modstandere, der med største Heflighed
 modsætte sig min Paastand, kunne paa ingen
 Maade giælde for upartiske Tænkere. Nei, disse
 ere Phantasi-Mennesker, Vindlinger af det an-
 det Kion, der udvortes tilbede og indvortes for-
 agte de svage Væsener, som de have deres Svil
 med. De have for liden Magt over sig selv
 til, at de skulde kunde give Slip paa den høieste
 Grad af sandelig Tilfredsstillelse eller fatte no-
 gen Smag selv for Dydens Epikuriesme — for
 Selvfornægtelse.

Jeg betragter nu min Gjenstand fra en
 anden Side, og indskænker mine Bemærknin-
 ger alene til Qvinderne.

De latterlige Usandheder *) , som man af
 flert forskaaede Begreber om Sædelighed indbilder
 Børn, bidrager allerede tidlig til at ophidses de-
 res Indbildningskraft, og ere Skyld i, at de-
 res

*) Børn see f. Ex. meget tidligen Katte, Fugle
 og andre Dyr hos deres Unger. Hvorfor
 skulde

res endnu svage Kandskraft med Anspændelse
 tænker efter over Gjenstande, som de i Følge
 Naturens Bink ikke burde tænke paa, før deres
 Legeme havde opnaaet en vis Grad af Moden-
 hed. Da først træde Videnskaberne efter Natu-
 turens Gang i Sandsernes Sted og blive Med-
 ska-

fulde man da ikke turde sige dem, at de selv
 paa samme Maade blive baarne og nærede
 af deres Modre? Da Sagen i dette Tilfælde
 ikke havde det mindste hemmelighedsfulde Ud-
 seende, saa vilde de heller ikke videre tænke
 efter over den. Man kan til alle Tider sige
 Børn Sandheden, naar det kun skeer med
 Alvorlighed: Al Ulempe deraf har sin Oprin-
 delse fra den saa usædelige Affektation af Sæ-
 delighed. Forgives bestræber man sig for
 ved denne Dunst at unddrage saadanne Gjen-
 stande fra deres Oiesyn, den maa ikkun desto
 mere ophidse Phantasien. Sandt er det, at
 kunde man aldeles vogte Børnene for slet
 Selskab, da behøvedes det ikke at nævne sige
 Ting; men da dette er umuligt, saa bliver
 det altid det bedste, at sige dem Sandheden.
 En saadan Underretning kan jo desuden end-
 nu ikke have nogen Interesse for dem, og vil
 derfor heller ikke giøre noget farligt Indtryk
 paa deres Phantasie.

Forsfatterinden.

flaber til at udvikle Forstanden og danne den moralske Karakter.

Allerede i Ammestuerne og Pensionsinstitutterne, men især i de sidste, befrygter jeg, at Pigebørnene allerførst blive fordærvede. En Mængde unge Piger sove og vasse sig i et og det samme Kammer. Men saa langt det endog er fra mig, at ville besmitte en uskyldig Skabnings Sjel ved at indprente en falsk Delikatesse eller den uanstændige Knibskhed, som frembringes hos Fruentimmerne ved for tidligen at advare dem for Mandkønnet; saa høist omhyggelig vilde jeg dog søge at vogte dem for alle fæle og usædelige Vaner. Fremdeles da mange smaa Piger allerede have lært mange Uartigheder af uvidende Tjenestefolk, saa er det visselig ilde handlet, at lade dem uden al Forsigtighed leve i Selskab med disse.

Sandt at sige, ere Qvinderne meget for troelige indbyrdes; — og dette leder siden i Ægteskanden til den grove Art af Fortrolighed, der ofte gjør den ægteskabelige Forbindelse saa ulykkelig. Ved alt, hvad helligt er! — hvorfor skulle vel Søstre, fortrolige Veninder, fornemme Damer og deres Kammerjomfruer gjøre sig paa en saa grov Maade gemeen med hverandre,

at de turde glemme den Natelse, som det ene Menneske er det andet skyldigt? Vist nok bliver den væmmelige Delikatesse altid saare foragtelig, der skielver for at vise ubehagelige Tjenester endog da, naar Belvillighed *) eller Menneskelighed føre os til Syge-Sengen. Men hvorfor Qvinderne i deres sunde Dage tør være mere fortroelige indbyrdes end Mændene, og derved endog rose sig af en høiere Delikatesse? Dette er en Gaade i vore Sæder, som jeg endnu aldrig har fundet opløse mig **).

El

- *) Sand Belvillighed skylder os vist til, endog uanmodet at pantage os flige Dienstbeviisninger allerede af den Aarsag, for ved et over disse kastet Glor at skaae Bennens Delikatesse, og spare ham for den Forlegenhed, at bede derom og saaledes nødvendig at maatte nævne Tingen ved sit rette Navn. Thi hans legemlige Hielpeløshed, som Sygdommen frembragte, maa altid være meget ydmygende for ham.

Forfatterinden.

- ***) Guldkommen at opløse Gaaden, troer jeg mig heller ikke til; men følgende Bemærkninger kunde maaſkee give Anledning til videre Jagtagelser.

Naar

Til Helbredens og Skionhedens Bedligere
 Holdelse, vilde jeg paa det eftertryffeliggste an-
 befale en oftere Brug af Vandbadet — saaledes
 vil jeg paa en noget ædlere Maade udtrykke min
 Anviisning, for ikke at fornærme Damernes fine
 Dren. Unge Piger burde derfor uden mindste
 Hensyn til deres Stand ved Exempler læres selv
 at vasse og paaflæde sig: og skulde de endelig
 efter vor gamle Skik behøve nogen Hielp ved
 Paa-

Naar Drengbørn ere sammen under deres
 alvorlige Sysler: hvad giøre de da? de læse,
 skrive, regne o. desl.; altsammen Forretning-
 ger, hvorved der ordentligviis ikke maa tales.
 Pigebørnenes Forretninger bestaaer derimod
 for største Deelen i at strikke, brodere, sye
 o. desl., hvorved Tungen har frit Lob. Fin-
 des der nu een eneste fordærvet Skabning i
 Selskabet; hvor let anstikkes da ikke de øvrige
 af den! Drengbørnene have allehaande Lege,
 kun ingen med Dukker. Disse ere Pigeborne-
 nes beste Legetoi. Dem flæde de af og paa.
 Den afflædte Dukke, som har nogen Liighed
 med et nogent menneskeligt Legeme, giver let
 Anledning til allehaande Besøttelser og Be-
 mærkninger, saameget mere, naar Pigerne,
 som ofte skeer, lade deres Dukker holde Bryl-
 lup og blive forloste. Hvor let kunne de derved
 blive

Vaaklædningen da maatte de dog ikke forlange den, førend de selv først havde fuldført de Forretninger, som intet Menneske burde foretage sig i nogens Nærvarrelse, da det vilde beskiæmme den menneskelige Naturs Majestæt. Dette kræver Sædelighed; selv Anstændighed byder det; thi den Vaersomhed, mange ellers sædelige Qvinder bruge, for at ingen skal see deres Been, er virkeligen ligesaa usædelig, som barnagtig, naar de, som ofte skeer, derved tillige gjøre Stads med denne Forsigtighed *).

Her kunde jeg gaae videre, og vaatale nogle endnu værre Sædvaner, til hvilke Mændene aldrig

blive skyndede til at giøre det ved hverandre, som de først have giort ved Dufferne.

Hertil kan vel endnu ogsaa dette regnes, at Pigebornene i Almindelighed ere oftere og længere hos de qvindelige Domestiquer, og oftere, end Drengbornene have Leilighed til at høre Moderens fortroelige Samtaler med hendes Veninder.

S a l z m a n n.

*) Jeg erindrer i et Opdragelsesbrev at have hørt en Sentens, som jeg ikke bærer mig for at smile over. "Det vilde være overflødigt" (sagde Læreren til sin Discipelinde) "at ad-
vare

drig forfalde. Man sladdrer Hemmeligheder ud, hvor dyb Taushed burde herske; — og den Omsorg for Reenlighed, som maaskee af nogle religiøse Sekter, især af de jødiske Essener er dreven for vidt, der kaldte det en Fornærmelse imod Gud, der kun var det imod Menneskeligheden, overtrædes paa en virkelig meer end dyrisk Maade. Hvorledes kunde dog de delikate Fruentimre ligesom paastränge Diet Synet af den Deel af den dyriske Økonomie, der er saa væmmelig? Og mon man ikke med Grund tør gjøre den Slutning, at de Fruentimre, som man ikke har lært, i dette Stykke at vise Agtelse for den menneskelige Natur hos deres egne Kionsforvandre, heller ikke længe ville respektere den blotte Kionsforskjel hos deres Ægtefæller? Virkelig har jeg gjort den faste Bemærkning, at de efterhaanden, ligesom deres jomfruelige Blufærdighed forsvandt, faldt tilbage til deres gamle Bane, og omgikkes nu deres Ægtefæller just, ligesom

”vare Dem om at De ikke tilfældigviis
 ”lader Deres Haand komme under Deres Hals-
 ”torklæde; — thi intet sædeligt Pigebarn har
 ”nogensinde gjort det!”

Forfatterinden.

ligesom de pleiede at behandle deres Søstre eller qvindelige Bekjendtere.

Desuden maa Qvinderne meget ofte af Nød og Trang, da man ikke uddanner deres Forstand, tage deres Tilflugt til det, jeg ligesom frem falder legemlig Bittighed, og af samme Slags ere deres Fortroeligheder. Kort de ere saavel i Henseende til Siel som Legeme alt for fortroelige indbyrdes. Men hiin uanstændige legemlige Undseelighed, som er Grundvolden for Karakterens Værdighed, bør nødvendig vedligeholdes imellem Fruentimmerne indbyrdes, da de ellers aldrig ville opnaae enten Sielsstyrke eller Sædelighed.

Ogsaa fra denne Side betragtet, har jeg saare meget at erindre imod, at flere Digebørn blive indspærrede sammen i Anmestuer, Kostskoler og Kloostere. Ikke uden den inderste Mishag kan jeg tænke tilbage paa de uanstændige Lege og Spøg, som jeg engang saae en heel Forsamling af unge Fruentimre at tillade sig, da jeg tilfældigviis engang i min Ungdom som en raa Landsbypige, kom ind iblandt dem. Deres Spøg var kun lidet forskiellig fra de Evertydigheder, som Mændene pleie at tillade sig, naar Pokalen allerede nogle Gange har gaaet rundt.

rundt. Men forgæves stræber man at vedligeholde Hjertet i sin Reenhed, naar Forstanden ikke er bleven forsynet med Begreber, og opmuntret til at anvende dem: kun i dette Tilfælde kan man vente, at de enkelte Begreber ville blive forvandlede til almindelige, og moden Dømmekraft derved frembragt, kun da kan man vente, at Forstanden vil yttre sin Magt over Sandfælgigheden og ægte Sædelighed derved tilvejebringes.

Man vil maaskee troe, at jeg lægger for megen Vægt paa legemlig Undseelighed: men aldrig kunde dog Sædelighed undvære den i sit Følge. Skulde jeg derfor nævne de Gratier, som give Skønheden først sin sande Prydelse, da vilde jeg, uden længe Betænkning, kalde dem Reenlighed, Retthed og legemlig Undseelighed. Dette behøver jeg vel ikke først at erindre, at den Undseelighed, hvorom jeg her taler, paa ingen Maade tilhøre Kønnet alene, men at jeg betragter den, som noget der er lige nødvendigt for begge Køn. Virkelig er denne Undseelighed og Reenlighed, som Klædesløse Fruentimre altfor ofte forsømme, en saa yestergivelig Fordring, at jeg turde indgaae et Beddemaal om at iblandt to eller tre Fruen-

Fruentimre i et Huus, vilde, naar Rierlighed ganske blev uden for Spillet, den Eene, der selv viser sit eget Legeme denne Art af habituel Agtelse, blive af Husets Mandfolk viist al fortrinlig Agtelse.

Naar Venner, som boe i et Huus sammen, om Morgenens tidlig mødes, da vil en vis Alevorlighed meget naturlig blande sig i den glensidige Bevilligheds Beviisning, især i det Tilfælde, naar enhver allerede alvorligen tænke paa at opfylde Dagens Pligter. Saa besynderligt det endog maatte synes, tilstaaer jeg dog, at jeg ofte gandske uvilkaarligen føler mig saaledes stemt. Det var mig behageligt, naar jeg havde indaandet den oplivende Morgentuft, da at see den samme friske Farve tegnet ogsaa i mine Veninders Ansigter; — det var mig saa glædeligt, at see dem ligesom styrkede for den forestaaende Dag og beredte til at begynde deres Løb med Soken. Paa denne Maade faaer den venstabelige Morgenhilfen noget høitideligt, der ikke i lige Grad finder Sted om Aftenen, da en smere Fortrolighed ofte tør forlange Samtalen til langt ud paa Natten. Det var mig derfor ofte et paafaldende, jeg vil ikke engang sige et modbydeligt, Syn at see en Veninde, jeg om

Dwindel. Rettigh. H Af.

Altsenen havde forladt i hendes fulde Pynt, næste Morgen i en høist skidesløs paakastet Dragt, fordi hun var blevet liggende i Sengen til det yderste Dieblif.

Kun Jagttagelsen af denne saa ofte forspønte Opmærksomhed er i Stand til stedse at vedligeholde den gjensidige Tilbøielighed mellem et Huses Folk; ja, naar Mænd og Fruentimmer anvendte kun halv saa megen Umage paa stedse at være net paaklædte, som de virkelig anvende paa at pynte eller suarere paa at vanskebe deres Legemer, da vilde allerede derved saare meget være vundet endog for deres Siels Reenhed. Men Qvinderne pynte sig kun for at behage Tilbederne, — den sande Elsker holder altid meest af den simple, tætpassende Dragt. Sandelig, der er i vort Pynt noget Upassende, som tilbagestøder al Tilbøielighed; thi den sande Kierlighed hænger dog stedse ved Begrebet om Huuslighed *).

J

*) Naatte dog denne vigtige Bemærkning blive taget til Hierte af alle Læsere og Læserinder! Det er ikke mueligt, at sand gjensidig Kierlighed og Hoiagtelse imellem Ægtefolk kan være af nogen Varighed, saalænge den ene

I det hele taget er Fruentimmerne uvriltsomme paa en Maade, der næsten er bleven dem til Natur; og næsten alt arbejder paa at gjøre dem dertil. Rigtig nok kiender jeg meget vel de Anstød af Geskæftighed, som yttre sig hos dem og som har sin Oprindelse fra deres Virrelighed; men disse i en Hast forbigaaende Tølelser forsøge kun det Onde, og maae paa ingen

H 2

Deel ei søger at gjøre sig behagelig for den anden ved Legems Reenlighed og Nethed i sin Paaklædning. Den, som forsømmer sit Legeme og dets Paaklædning, har ingen Agtelse for sig selv. Hvad Ret har han da til at vente Hoiagtelse af den anden Deel? Den som kommer for en andens Dine med et skident Legeme og i en smudsig eller aldeles fiodesløs Klædedragt, han giver jo derved tilkiende, at det slet ikke er ham om den andens Agtelse at gjøre, da han ikke gjør sig nogen Umage for at være den værd. For han nu vel undres over, om han ikke erholder den? At vilde erstatte denne Forsømmelse ved unaturlig Pynt, er Daarlighed. Naar pynter man sig da? naar man vil gaae ud, eller venter Fremmede. Derved viser man jo da, at det ikke er Egtefællen, men kun de Fremmede, man søger at behage.

gen Maade forverles med Fornuftens langsomme og regelmæssige Gang. Virkelig har Aands- og Legems Dorstighed taget saa megen Overhaand hos dem, at man først da, naar deres Legeme igien er bleven styrket og deres Forstand udvildet ved virksomme Krafttyttelser, tør vente, at Sædelighed engang igien hos dem vil træde i stedet for hiin falske Bluesærdighed. Saalænge, indtil dette skeer, kunne de vel finde det overeenstemmende med Klogskab at laane Skindet af denne Dyd: men de ville vist ikke tage dette Elg paa til andre Tider end blot paa Galla-dagene.

Nejpe findes der nogen Dyd, der saa venstabelig blander sig med enhver anden, som Sædelighed. — Liig Maanens milde Skin giver den hver Dyd et blidere Ynde, og udbreder en stille Storhed over den indskrænkede Synskreds. Jeg kiender intet Skønnere Digt, end det, den forestiller Diana med sin Sølv-Bue som Kydsheds Gudinde. Derved er undertiden den Tanke faldet mig ind, at mangen sædelig Dame i Alderdommen maa paa en eensom Spadseregang have haft inderlig og stærk Følelse af sin Værdighed, naar hun oversaae det mildt beskyggede Land

Landskab, og da i stille Andagt bad sin Søsters blide Lys at skue ned paa hendes kydske Harm.

Et christent Fruentimmer har endnu ædelere Bevæggrunde til at bevare sin Kydsfthed og udøve Sædelighed; thi hendes Legeme bliver kaldet et Tempel for den levende Gud — for den Gud, der kræver mere end blot udvortes Skin af Sædelighed. Hans Dje randsager Hjertet; og hun tør derfor aldrig glemme, at for at finde Naade for hans Dine, som er Reenheden selv, maa hendes Kydsfthed ikke være bygget paa jordisk Klogskab, (hendes eneste Løn vilde da vist i det høieste blive et godt Nygte) men grunde sig paa ægte Sædelighed. Thi ethvert helligt Baand, enhver høi Forbindelse, der af Dyden knyttes mellem Mennesket og dets Skaber, maa nødvendiggen frembringe det trængende Ønske, at vilde ligne Ham i Reenhed!

Efter de hidtil giorte Bemærkninger er det næsten overflødigt at tilføie, at jeg anseer alle de Miner af Modenhed og gammel Klog Erfaring for usædelige, hvilke Fruentimmerne pleie at lade følge med Blufærdighed, og for hvis Skyld de opofre Sandheden (for at forvise sig en Egtfælles Hjerte, eller snarere for at nåde ham til endnu at spille Elskerens Rulle, paa
en

en Tid, da Naturen, overladt til sig selv, vilde have sadt Benskab i Kierligheds Sted). Den samme Kierlighed, som en Mand maa føle for sine Børns Moder, er en ypperlig Erstatning for den heede Trang af en utilfredsstillet Lidenskab: men det er udelikat, for ikke at sige usædeligt, naar Qvinderne fremhykke en unaturlig Temperaments Kulde, for desto længer at vedligeholde den Trang i sin Kraft. Vel tør Qvinderne ligesaavel som Mændene nære hos sig den menneskelige Naturs fælles Ønsker og Lidenskaber, som først da nedsætte os til Liighed med Dyrene naar de ikke tammes ved Fornuft; men Forpligtelsen, at tamme dem, hører til det hele menneskelige Rigns Pligter og er ikke i nogen Maade eiendommelig for Qvindelignonnet alene. Man tør i denne Henseende med Sikkerhed overlade Naturen til sig selv. Lad kun Qvinderne først skaffe sig Indsigt og Mennesselighed, da vil Kierlighed uden Eders Hjælp nok lære dem Sædelighed *). Her behøves ingen

*) Jeg har ofte følt en sand Modbydelighed for mange nyegifte Koners Opførsel. Man seer det saa kiendelig paa dem, hvor megen Umagge de gjøre sig for aldrig noget Øieblik at lade

gen falske Konster, der ere ligesaa mødbydelige som hensigtsstridige; kun den overfladige Tagtager bedrages af slige studerte Regler for det udvortes Forhold, den fornuftige Mand derimod giennemskuer dem snart og seer med Forsigt ned paa en saadan Affektation.

Den Naade, hvorpaa unge Mennesker, som Personer af forskiellig Røn, have at opføre sig mod hverandre indbyrdes, burde altid være det sidste, som man ved deres Opdragelse skulde arbejde paa. Vist gjør man sig nu omstunder saa megen Umage i de fleste Tilfælde for at danne den udvortes Opførsel, at man kun saare stelden endnu finder nogen uforfalsket Karakter. Ach! stræbte kun Mennesket efter at lade enhver Art af Dyd blive dyrket og staae faste Rødder i deres Siel, da vilde den deraf fremkommende Behagelighed,

Egtefællen glemme Egttestandens Forrettigheder, og stedse at vise ham, at de paa ingen Naade finde nogen Fornoielse i hans Selskab, naar han ikke spiller Elskerens Rolle. I Sandhed, Kierlighedens Rige kan ikke længe bestaae, naar man saaledes stedse oppuster dens Lue, uden at give den tilstrækkelig Næring.

Forsætter inden.

lighed, Dydens naturlige udvortes Kiendtegn, meget snart berøve Affektationen dens blendende Prydelse; thi enhver Handlemaade, der ikke grunder sig paa Sandhed, er ligesaa vaklende som bedragerst!

O mine Søstre! er det Eder virkelig magtspaaliggende at være sædelige, da betænk dog, at Besiddelsen af enhver Dyd, i hvilken man end vil nævne, ikke kan forenes med Uvidenhed og Forsængelighed! J maa nødvendig forhverve Eder den Siels Vedrøhet, som J alene kan erholde ved at udøve Eders Pligter og ved uop-
 hørlig at stræbe efter større og større Indsigter; uden dette ville J stedse blive i en tvetydig, afhængig Stilling, og Kierligheden til Eder have Ende med Eders Skionhed! — Det nedslagne Nie, den rødmende Kind, Yndighedens blide Kamp — alt dette er godt nok, hvert til sin Tiid: men Sædelighed, denne Fornuftens Datter, kan umulig længe bestaae med en Virrelighed, der ikke er nedstemt ved fornøftigt Overlæg. Naar desuden Kierlighed — selv den uskyldige Kierlighed — er den eneste Forretning i Eders Liv; da kan Eders Hierte ikke erholde Fasthed nok til at skaffe Sædelighed det roelige Hvile-

sted,

sted, hvor den saa gierne opslaaer sin Boelig i
 nye Forening med Menneskeligheden.

Ottende Kapitel.

Qvindekjønnet's herskende Begreber om Vig-
 tigheden af et godt Rygte undergrave
 Sædeligheden.

For længe siden indsaae jeg det tydeligen,
 at de omhyggelige Anviisninger, som man giver
 Qvindekjønnet for deres udvortes Opsørsel, og
 alle de mangfoldige Midler som man saa paa-
 trængende anbefaler dem til at bevare et godt
 Rygte, ere ikkun en Gift, der vel ligesom en
 glimrende Fernis give Sædeligheden et udvor-
 tes Anstrøg, men indvortes fortære dens Sub-
 stans. Ved saa'edes at udmaale Skyggerne,
 maa der altid tilsidst komme en urigtig Reg-
 ning ud, da deres Længde kommer saa meget
 an paa Solens Hvide og andre tilfældige Om-
 stændigheder.

Hvad er Grunden til Hofmandens utvung-
 ne indtagende Væsen? Uden Tvivl har han sin
 Stilling

Stilling alene at takke derfor. Han behøver Creature og maa derfor nødvendig lære den Kunst at give Afslag uden at støde og at nære Haabet med Camæleons Hode ved vittige Udflygter. Saaledes leger Artighed med Sandheden, forstyrrer naturlig Nabenhjertighed og Mennekesfølelse, og fremviser i dets Sted en ganske nye Skabning, som man kalder en Mand af Verden.

Qvinderne antage ligeledes af formeentlig nødvendige Grunde et lignende kunstlet Væsen. Men Sandheden lader sig ikke ustraffet spotte: den meest øvede Skielm bliver tilsidst dog et Offer for sine egne Nærker og taber den Skarpsæenhed, som man meget rigtig har givet Navn af almindelig Sand eller sund Mennekesforstand. Denne Sielekraft bestaaer nemlig i hastigen at lægge Mærke til almindelig fattelige Sandheder, hvilke til alletider af den Ufordærvede derfor blive erkjendte, om han end ogsaa undertiden ikke skulde besidde eiendommelig Kraft nok til at udfinde disse Sandheder, hvor de ved lokale Fordomme blive fordunklede. De fleste Menneker antage Meninger paa Troe og Love, for at være befriede fra den Uleilighed selv at anstrenge Sielekrafterne, og saadanne
 uvirk-

uirksomme Bæfener hænge altid mere ved Bogs-
 staven end ved Manden af enhver saavel guds-
 dommelig, som menneskelig Lov. Qvinderne,
 siger en Forfatter, hvis Navn jeg nu just ikke
 erindrer, "bekymre sig ikke om det, som ingen
 uden Himmelen seer." Og i Sandhed hvor-
 for skulde de dog bekymre sig derom? Det er
 jo Mandens ikke Himmelens Die, som man
 lærte dem at frygte for, og lykkes det dem en-
 gang at dylsse deres Argus i Sovn, da tænke
 de sielden enten paa Himmelen eller paa sig selv,
 da deres gode Navn og Rygte nu er i Sikker-
 hed. Og egentlig er det dog dette gode Rygte,
 men ikke Rydsgheden med sit hele skønne Følge,
 som de stræbe efter at vogte for enhver Plet,
 ingenslunde fordi de derved tænke at udøve no-
 gen Dyd, men allene for at vedligeholde deres
 Plads i Verden.

Til Beviis paa, hvor rigtig denne Be-
 mærkning er, behøver jeg kun at bringe mine
 Læsere i Erindring om de gifte Koners Intriger
 især i den store Verden og i Egne, hvor For-
 ældre ved Døttrenes Giftermaal blot have Con-
 venienz og Rang for Dine. Lad en uskyldig
 Pige eengang af Kierlighed blive forført til et
 Feiltrin, hun er for evig Tid beskiæmmet, end-

skøndt

skønde hendes Siel ikke i mindste Maade var
 besmittet af de Rænker, som gifte Koner spille
 under Egtestandens beleilige Skiul, endskøndt
 hun ikke fornærmede nogen Pligt uden alene
 — den Agtelses Pligt, hun fyldte sig selv.
 Derimod sønderriver den gifte Kone det hellige
 Baand, og bliver til en grusom Moder,
 saasnart hun er en falsk og troløs Egteskælle.
 Føler hendes Mand virkelig endnu ingen Kier-
 lighed for hende, saa fornedre de Rænker, hun
 spiller, for at bedrage ham, hende til den for-
 agteligste menneskelige Siel, der gives: i hvert
 Tilfælde maa de Kunster, som hun anvender
 for i det mindste at have Skiinnet for sig, be-
 standig holde hendes Siel i den barnagtige eller
 lastefulde Uroe, der forstyrrer al dens levende
 Kraft. I øvrigt gaar det hende omtrent som
 de Mennecker, der have vant sig til at tage stærk
 Drif til sig, naar de engang ville være lystige
 — hun bruger fra Tid til Tid en Intrige, for
 igien at bringe noget Liv i hendes Siel, da
 hun har tabt al Smag for enhver Fornøielse,
 der ikke er stærkt krydret ved Haabet eller
 Frygten.

Undertiden blive gifte Koners Forhold end-
 nu mere forvovent, et Exempel herpaa vil jeg
 endnu anføre.

En

En Kone af Stand, som var berygtet for hendes Ekkeovshandel, skændt ingen, saalange hun endnu levede hos hendes Mand, vovede at erklære hende for det, hun virkelig var — gjorde sig en egen Forretning af med den meest oprørende Foragt at behandle et stakkels undseeligt Fruentimmer, som en fornem Mand i Naaboelaugget forhen havde forført og siden ægtet, men som endnu stedse nedtryktes ved Følelsen af dette Feiltrin. Denne Kone forverlede her Dyden med Erbarheds Dygte, og jeg troer virkelig, hun bildte sig ikke lidt ind af sit ordentlige Forhold, før hun blev gift, skændt siden, da hun havde etableret sig efter hendes Families Ønske, hun og hendes Mand opførte sig i lige Grad troeløse mod hverandre — saa Himlen maa vide, hvor den halve modne Arving til deres umaalelige Formue maa være kommen fra!

Dog — vi ville betragte vor Gjenstand fra en anden Synspunkt.

Jeg har lært at kende en Mængde Qvin-der, som rigtig nok ikke elskede deres Mand, men dog ikke skændte noget andet Mandfolk deres Kierlighed. De overlode sig ganske og aldeles til allehaande Forsængelighed og Adspredelser, forsømte alle huuslige Pligter, og for-

odte

ødte endog alle de Penge som de skulde have sparet til deres yngre hjælpeløse Børn — og trods dette gjorde de sig endnu meget til af deres ubesmittede Rygte, ret ligesom det hele Indbegreb af alle deres Pligter som Egtefæller og Mødre ene var indskrænket til at vedligeholde et godt Navn og Rygte! Derimod saae jeg igjen andre uvirksomme Koner, som forsømte enhver af deres eiendommelige Pligter, og tillige troede, at fortjene deres Mænds Kierlighed, fordi de i denne Henseende ikke var at dable.

Svage Sieler hænge altid gierne ved det udvortes af Pligten, da derimod Sædelighed frembyder langt simplere Bevæggrunde. Det var at ønske, at overfladige Moralister havde talt mindre om Opførsel og udvortes Sædvaner: thi naar Dyden, af hvad Art den end maatte være, ikke er grundet paa Indsigt kan den ikke frembringe andet end vis fad Anstand. Smidlertid har man nu engang udtrykkelig erklæret Agtelse for Verdens Domme for at være Qvindens vigtigste Pligt: thi Rousseau paastaar ligefrem, "at Vedligeholdelsen af et godt Rygte er en ligesaa uafvendelig Fordring hos et Fruentimmes, som Kydskheden selv. Den Mand, siger han fremdeles, "der gjør hvad Det er,

er

" er alene afhængig af sig selv og kan trodse den
 " offentlige Mening: den Kvinde derimod, der
 " ogsaa gjør hvad Ret er, opfylder dermed ik-
 " kun halv sin Skyldighed, da det maa være hende,
 " ligesaa vigtigt, hvad man tænker om hende,
 " som hvad hun virkeligen er. Heraf følger, at
 " det quindelige Opdragelses System maa i denne
 " Henseende være lige modsat vort. Andres Me-
 " ning er for Mændene Dydens Grav, men
 " for Kvinderne derimod dens Throne." Slut-
 ningen er efter strenge logiske Regler rigtig,
 at en Dyd, der grunder sig paa Mening, er
 blot materiel og kun Dyd af et ufornuftigt
 Væsen. Dog selv i Henseende til Verdens Me-
 ning tager denne Klasse af Fornuftmænd saare
 meget feil efter min Overbeviisning.

Bist nok ligger Grunden til denne Kvin-
 dernes Opmærksomhed paa deres Rygte (for saa-
 vidt dette ikke blot betragtes, som en naturlig
 Belønning for Dyden (i en Omstændighed, jeg
 allerede forhen har beklaget mig over som Ho-
 vedkilden til deres Fordærvelse. Denne Om-
 stændighed bestaaer nemlig derti, at det ikke er
 mueligt for vort Kjønn, naar det igien vender
 tilbage til den forladte Dyd, at kunde paa nye
 opnaae almindelig Agtelse, imedens Mændene,
 selv

selv endog paa den Tid da de hylde Lasterne, desuagtet vedligeholde deres. Meget naturligt søgte derfor Qvinderne at bevare det, som var det først engang forloren, da var for evig Tid forloren, indtil omsider denne Beskræbelse fortrængte ethvert andet Ønske af deres Hjerte, og Kyndsheds Rygte blev ophøiet til det eneste, der nødvendigens udkrævedes af deres Kjønn. Men alt ængsteligt Væsen, der har sin Oprindelse fra Uvidenhed, er intet værdt og en Daarlighed: hverken Religion eller Dyd kunne, hvor de boe i Hjertet, paalægge en saadan barnagtig Opmærksomhed paa blotte Formaliteter, og vort udvortes Forhold vil, i det hele taget, altid være antageligt, naar vore Bevæggrunde ere rene.

Til at understøtte disse her nyeligen fremsatte Tanker, kan jeg anføre en meget agtværdig Auktoritet; og een med koldt Overlæg dømmende Tænkers Auktoritet maa man dog stedse tilstaae nogen Vægt til at bestyrke en Betragtning, om den end ikke i og for sig selv kan blive til Grund for nogen almindelig Sætning. Doktor Smith fremsætter følgende Bemærkninger paa et Sted, hvor han taler om de almindelige Moral-Love. Endog den retskaffenste Mand kan lide en overordentlig og ulykkelig Omstændighed

dighed blive mistænkt for en Forbrydelse, som han paa ingen Maade var i Stand til at udføre, og derved paa den uretfærdigste Maade blive for sin øvrige hele Levetid udsat for sine Medmenneskers Had og Afsky. Et saadant Tilfælde kan uagtet hans Uskyldighed og Retfærdighed, dog skille ham, ved Alt, ligesom endog den forsigtigste Mand kan, uagtet den yderste Forsigtighed, blive i Bund og Grund ødelagt ved et Jordskælv eller en Oversvømmelse. Imidlertid indtræffer det første maaskee endnu sieldnere og endnu langt mindre overensstemmende med Tingenes sædvanlige Løb end det sidste; og det bliver dog stedse sandt, at Udvøvelsen af Sandhed, Retfærdighed og Menneskelighed er det sikkerste og et næsten useilbart Middel til at forskaffe os det, hvortil disse Dyder især sigte, nemlig de Menneskers Tillid og Kierlighed, blandt hvilke vi leve. Vel kan Mennesket ved en eller anden enkelt Handling vise sig i et urigtigt Lys, men neppe vil dette overhoved indtræffe ved hans hele Handlemaade. Jeg nægter ikke, at jo den uskyldige ofte bliver mistænkt, dog vil dette ikkun sielden ske. Derimod vil den gunstige Fordom om hans Sæders Uskyldighed meget mere ofte forføre os til uagtet al Ansæelse af Qvindes Rettigheder. I det

det modsatte endogsaa der at frikende ham, hvor han virkelig er skyldig."

Jeg er fuldkommen enig med denne Forfatter, og fast overtydet om, at kun saa Personer af begge Køn ere blevne foragtede for nogen Last, med mindre de virkeligen have forient det. Jeg taler ikke her om den siebslikke Bagtalelse, som ingen kan undgaae, ligesaaalidet som den tykke Morgentaage i November, før den lidt efter lidt falder for den stigende Soel; jeg paaftaaer alene, at man i Almindelighed bedømmer de fleste Menneſker overensstemmende med Sandheden efter deres sædvanlige Opførsel. Holigen giendriver det klare Lys, der skinner den ene Dag som den anden, den blinde Mistanke og de ondskabsfulde Opdigtelser, ved hvilke man søger at besmitte en reen Karakter. En urigtig Straalebrækning vanskabte for en kort Tid — ikke ham selv — men alene hans Skygge, det gode Rygte; han maa nødvendig igien lade sig see i sin sande Skikkelse, saasnart den Skye, der frembragte dette optiske Bedragerie, er adspredt.

Det er uden for al Tvivl at mange Menneſker i forskjellige Henseender erholde et bedre Rygte end de fortjene; thi ved utrættet Flid er
man

man næsten paa hver Løbebane viis paa at naae sit Maal. Folk der ligesom Pharisaerne, hvilke bade paa Gade-Hjørnerne, for at blive seete af Mennecker, ile efter dette usle Maal, naae virkelig den Løn, de søge efter; thi det ene Mennecke er ikke i Stand til at læse i det andet Menneckes Hjerte! Dog er det gode Rygte, der bestaaer i gode Handlingers naturlige Gienfærd og alene viser sig der, hvor Mennecket ubekymret om Tilskuerne, vandrer sin Vej ligefrem, ordentligviis ikke alene ægttere, men og langt vissere.

Det er sandt, der gives Prøvelser, hvor den retskafne Mand maa vende sig fra Menneckens Uretfærdighed til Guds Domstoel — hvor han midt under Misundelsens forestilte Deeltagelse eller Hvidslen, maa tage sin Tilflugt til sit eget Hjerte, indtil Stormen har lagt sig. Ja undertiden kunne uforfkyldt Dadel's Pile giennemføre endog et uskyldigt falsomt Hjerte, og opfylde det med mangehaande Kummer. Men Alt dette er dog blotte Undtagelser fra de almindelige Regler, og efter disse bør dog rimeligviis Menneckets Opførsel være indrettet. Kometerens excentriske Bane har ingen Indflydelse paa Astronomernes Beregninger i Henseende til

den stadige Orden, der finder Sted i de fornemste Legems Bevægelser af vort Solsystem.

Jeg vover derfor at paastaae, at saasnart et Menneskes Charakter har udviklet sig, er den almindelige Idce, som Verden gjør sig om den, ordentligviis rigtig (de nysnævnte Undtagelser frareguede). Jeg vil dermed ikke sige, at en listig og verdseligklog Mand ved blotte negative Dyder og Egenskaber ikke kunde erholde et fordeeltligere Rygte, end en anden langt visere og bedre. Nei min Erfaring leder mig meget mere til at paastaae, at af tvende Mennesker, der i øvrigt besidde lige megen Dyd vil den, hvis Karakter er meest negativ eller lidende, finde meest Bifald i den større Cirkel af Verden, medens den anden kan besidde flere Venner i det huuslige Livs snevrere Kreds. Dog maa det høie og det lave, det mørke og det lyse, der viser sig i store Mænds Dyder, kun desto mere tiene til giensidig Prydelse, omendskiøndt det igien frembyder et skønnere Maal for den svage Misunders Pile. Manden af det sande Værd baner sig dog Veien til Lyset, hvor meget endog en Vens Svaghed, eller en Fiendes sindrige Ondskab maatte overstænke den *). An

*) Jeg sigter hermed til adskillige Levnetsbeskrivelser

Angaaende den ængstelige Mies, Menneſſe-
 ne gjøre sig, for at bevare de gode Tanker om
 sig, som de neppe nogenſinde fortiente, hvore-
 ved fornuftige Folk kun mere bleve ſkyndede
 til, nærmere at underſøge denne Koes; da for-
 bigaaer jeg de Betragtninger, som her af sig
 ſelv tilbyde sig, og anmærker alene, at jeg af
 det, som ſkeer i den qvindelige Verden, da
 man i ſteden for at ſee paa indvortes Værd,
 blot henvender ſin hele Opmerkſomhed paa udvor-
 tes ſmukke Egenskaber, befrygter de farligſte Føl-
 ger for Sædeligheden. Paa denne Maade bli-
 ver den ſimpleſte Ting yderſt indviklet, ja Dyden
 og dens Skygge blive undertiden derved bragte
 i Strid med hverandre. Vi havde maaffee al-
 drig ſaaet noget at høre om Lucretia, om hun var
 død, ikke for at vedligeholde ſit gode Rygte,
 men for at bevare ſin Rydsſhed. — Fortiene vi
 virkelig de gode Tanker, vi have om os ſelv,
 da kunne vi i Almindelighed være fuld forviſe-
 ſede om Verdens Agtelſe; men tragte vi efter
 høiere Forædling og høiere Fortrin, da er det
 ikke nok, at vi betragte os ſelv ſaaledes, ſom
 vi

veſer men iſær til Johnsons Liv og Levnet af
 Boſevell.

Forfatterinden.

vi troe, vi af andre blev betragtede — skøndt een af vore Verdsligviise, Smith, har antaget denne Sætning som Grundvold for vore moralske Følelser — da enhver Tilskuer foruden de Fordomme, han har tilfælles med sin Tidsalder og det Land, hvori han lever, endnu selv kan have andre særegne. Meget mere maa vi bestræbe os for, at betragte og prøve os selv saaledes, som vi tænke os hiint Væsens Blik, der seer enhver af vore Tanker at modnes til Handling, og hvis Dom aldrig afviger fra Sandhedens evige Regel. Alle Hans Domme ere retfærdige — ligesaa retfærdige som naadige.

En ydmyg Stiel, der vil finde Naade for den Hviestes Dine, og i Stilhed undersøger sit Forhold i de Timer, da Følelsen af Hans Nærværelse alene omsvæver den, vil sielden tage betydelig Feil i det Begreb, den danner sig om sin Dyd. I Selvprøvelsens rolige Time vil den med Skielven formilde den fornærmede Retfærdigheds Brede, og i den rene Følelse af ærbødig Tilbedelse, der opløster Hjertet uden at opvække stormende Opbrusninger, erkiende det Daand, der drager Menneskene til Gud. I flige høitidelige Dieblikke opdager Mennesket

Spire:

Spirene til de Laster, der ligesom Giftræet
 paa Java, i hvis Skygge selv Døden skjuler
 sig, udbreder fordærvelig Dunst omkring sig;
 og han bemærker dem uden Gysen, da han
 føler sig hentrucken ved Kierligheds Baand til
 alle sine Brødre, for hvis Feiltrin han saa
 gierne vilde udfinde enhver optænkkelig Undskyld-
 ning i deres Natur eller, som er det samme,
 hos sig selv. Naar jeg, tænker han, uagtet
 min Siels Fremgang i Uddannelse og min Tæn-
 kemaades Luttring ved Gienvordigheder, dog
 i mangen Fold i mit Hierte maa opdage et
 Slange-Veg, som jeg endog har Besværligheder
 ved at knuse; skulde jeg da ikke have Medlidens-
 med den blandt mine Brødre, der ikke havde
 saa megen Kraft, til at gjøre Modstand med,
 eller, som endog, uden at tænke derpaa, pleie
 de det listige Dyr saalænge, indtil det forgif-
 tede den Livskilde, hvoraf det traf sin Næring?
 Kan jeg vel, ved den inderlige Følelse af mine
 egne hemmelige Svagheder, bortstøde mine
 Brødre fra mig, og ligegyldig see dem nedstyr-
 tes i den Fordærvelses Afgrund, der aabner sig
 for at opsluge dem? — Nei! nei! maa det be-
 klemte Hierte udraabe med ængstelig Utaalmo-
 dighed — ogsaa jeg er et Menneske, — ogsaa
 jeg

jeg har Feil, som, skiondt de maaskee ikke sees af noget menneskeligt Die, dog nedbøie mig i Støvet for Gud, og da, naar alt er stille trindt omkring mig, siige mig med lydelig Røst, at vi ere dannede af et og samme Støv, og at vi indaande en og samme Luft. Saaledes fører Ydmyghed meget naturlig til Menneskelighed, og denne sletter da det Kierligheds Baand, der Tid efter anden immer fastere knytter Hjerterne.

Denne Sympathie gaaer saa vidt, at det Menneske, der er tilfreds med sig selv, kan finde saadanne Grunde, der ikke ere nok for hans eget Hierte gyldige med Hensyn til andre; han forestiller sig dog nu saa gierne for sin Person i det fordeelagtigste Lys, de Fornuft Spidsfindigheder, som have ført dem vild og glæder sig ved dog at udfinde en Undskyldning for ethvert menneskeligt Feiltrin, skiondt han forud var overbevist om, at Dagens Regent lader sin Soel skinne over alle. Dog! i det han paa denne Maade ligesom rækker den menneskelige Fordærvelse Haanden, og med den ene Fod staaer paa Jorden, stiger han i dristige Skridt med den anden op til Himmelen, forat gjøre sit Slægtskab med høiere Væsener giældende. Dyrer, som lige indtil dette Dieblif havde skilt

sig for det menneskelige Dø, nedlade i denne
 kislende Time deres Balsamdunst, og det tør-
 stige Land bliver nu forfrisket og pyntet med det
 liflige grønne ved de Strømme af Vederqvægelse,
 der pludselig udøses over det — dette er den
 friske vellugtende Eng, hvorpaa Døet med Bes-
 behag kan hvile sig, der er for reent til at taale
 Synet af Ondskab.

Dog min Aand trættes — og jeg maae i
 Tausked følge de behagelige Drømme, som disse
 Betragtninger føre mig til. Jeg kan umulig
 beskrive de Følelser, som beroeligede min Siel,
 medens jeg ventede paa Solens Dvgang, da
 en mild Dug, der rullede igiennem Bladene af
 de nærmeste Trær, syntes at falde paa mine
 trætte, men rolige Livsaander, og igjen afløs-
 lede Hiertet, som var blevet ophidsset ved Kam-
 pen mellem Fornuft og Lidenkab.

De Hovedgrundsætninger, som have vei-
 ledt mig ved alle mine Undersøgelser, vilde gisre
 det overflødigt, her at udbrede mig videre over
 denne Materie, naar man kun ikke alt for ofte
 maatte høre en bestandig Stræben efter at ved-
 ligholde Charakterens Fernis frisk og i god
 Stand at anprises som det fuldstændige Indbe-
 greb af alle qvindelige Pligter — naar man
 kun

kun ikke alt for ofte maatte see de egentlige moralske Forbindtligheder at fortrænges af Forfrevterne for Dannelsen af det udvortes Forhold og Bevarelsen af et godt Rygte. Desuden bliver i Henseende til det gode Rygte den hele Beskræbelse indskrænket til den ene Dyd, Kydsfæthed. Naar kun en Kones Ære som man, urimelig nok! kalder det, bliver uanfægtet, da tør hun gierne forsømme enhver selskabelig Pligt, ja tør endog ædelægge sin Familie ved Spil og Udsvævelser. Hun tør dog med alt det dristigen træde enhver under Vane — da hun jo desuagtet er en ærbær Kone!

Mistriß Macaulay gjør den meget rigtige Bemærkning, at der gives kun een eneste Feil, som en Kone af Ære ikke kan begaae ustraffet. Denne Omstændighed "siger hun fremdeles meget rigtigt og menneskeligt," har givet Anledning til den saa almindelige som eenfoldige Tanke, at allerede det første Anstød imod Kydsfæthed maatte nødvendig fra Grunden af fordærve den qvindelige Charakter. Men saa høist gebræklige Bæfener komme ikke fra Naturens Haand. Den menneskelige Mand er dannet af et alt for ædelt Stof, til saa let at kunne fordærves; og uagtet alt det ufordeelagtige i Stilling og Opdragelse,

nedsynke Qvinderne kun sielden til den yderste Nedrigbed, naar de ikke ved deres eget Kiøns giftige og uforsonlige Had bringes til Fortvivlelse.

Saa stor Værd imidlertid Qvinderne tillægge Vedligeholdelsen af deres gode Rygte om Rydskehed, saa lidet agte Mændene derpaa; og begge Yderligheder blive i lige Grad ødelæggende for Sædeligheden.

Mændene staae vist mere under Indflydelsen af deres Begierligheder end Qvinderne, og deres Begierligheder blive desuden endnu mere fordærvede ved udæmnet Nydelse, og ved de udsøgte Kunstlerier, som umaadelig Tilfredsstillelse hjælper til at udfinde. Fraadserie har indført en Forfinelse ved vore Verde, der ødelægger Helbreden, og er en virkelig sæisk Grad af Vædelyst. Sandelig det Menneske, der først kunde fraadse i en andens Nærværelse, og siden efter Klage over Upasselighed, en naturlig Følge af hans Fraadserie, han maa allerede ganske have tabt al Følelse for et sædeligt Forhold. Ogsaa mange Qvinder, især franske, have tabt enhver Følelse af Anstændighed i denne Henseende; thi uden mindste Undseelse kunne de tale om en Indigestion. Det var at ønske, at man
ikke

ikke vilde tillade Lediggang paa Rigdoms faade Jordbund, at fremavle saadanne af Forraadnelse levende Sværme af Sommerinsekter; vi vilde da ikke mere blive fornærmede ved Synet af flige dyriske Udsvævelser.

Efter min Mening gives der med Hensyn til det udvortes Forhold kun een Regel som alle andre bør være underordnede. Denne fordrer intet videre af os, end at vi bestandig beholde en saadan habituel Agtelse for vore Medmennesker, at det bliver os umuligt for et Diebligs Lyst selv at forarsage nogen Vefselighed iblandt dem. Mange gifte Qvinder, ogsaa ugifte, der ikke ere unge, lade sig ved deres hæslige Dorstshed ofte forlede til at støde grovt an imod Delikatessen. De vide ret vel, at det der knytter begge Køn til hverandre er et legemligt Baand og dog kunne de ofte af blot Skizdesløshed eller for en ubetydelig Nydelses Skyld overtale sig til at opvække Væmmelighed hos Mændene.

Misbrugen af de Begierligheder, som bringe begge Køn nærmere til hverandre, har frembragt een endnu sørgeligere Virkning. Naturen — der altid burde være Maalestokken for vor Smag og Prøvestenen for vore Begieringer — bliver paa den meest oprørende Maade bestemt

met af Vellystlingen. Betragtes end ikke hver anden Forfinelse, som Kierlighed kan tage imod; saa bliver dog ved den Betragtning, at Naturen ogsaa her, som i andre Tilfælde har bundet Bedligholdelsen af vor Art til Fyldestgjørelsen af en naturlig Begierlighed, som til en mægtig Naturlov, denne Begierlighed selv forædlet, da der nu allerede blandes noget Mand og Bevillie i den sandfælsige Nydelse. Nu da Fader- og Moder-Følelser forene sig med en blot dyrist Drixt, faaer denne en vis Værdighed; og da Mand og Kone oftere see hinanden for Barnets Skyld, vil Virkningen af fælles Sympathie frembringe giensidig Deeltagelse og Venstabs imellem dem. Var dette først oftere Tilfældet, da vilde Qvinderne, der nu følte Drixt hos sig til at opfylde ædlere Pligter end at pynte deres Legeme, vist ikke længer lade sig nseie med, at være Slavinder af en kortvarig Begierlighed — en Stilling, hvori en meget betydelig Deel af dem nu befinder sig, der i bogstavelig Mening ere fremsatte Netter, hvoraf enhver Graadser tager efter Behag.

Man vil indvende, at denne Misbrug, saa affævelig den end er, kun strækker sig til en udskudt — til de øvriges Frelse udskudt Deel af det qvindelige Køn. Men ligesom det let-
telig

telig lader sig bevise, at enhver Paastand er falsk, hvorved bestemt Antagelsen af et mindre Onde for et større Godes Skyld skal blive anbefalet, saaledes er dette ogsaa her Tilfældet; og Skaden udbreder sig endnu videre. Thi selv den sædelige Karakter og Sindsroeligheden hos de Lydstere af dette Køn bliver just undergravet ved Fremstillelsen af slige Qvinder, for hvilke hine gjøre det umueligt at vende tilbage fra Lasten til Dyden; ubarmhertigen fordømme de dem til de Konster, som deres Egtefælle kun aflukke dem, forføre deres Sønner, og — forfærdes ikke I sædelige Qvinder! — tvinge dem selv til paa en vis Maade at antage den samme Karakter. Ja jeg vover at paastaae, at de mangfoldige Vitrelser af Svaghed og Fordærvelse hos Qvinderne, som jeg allerede vidtløftigere har omtalt, have deres Udspring fra een Hovedkilde — fra Mangel paa Kydsfhed hos Mændene.

Denne med saa megen Overmagt herskende Uafholdenhed fordærver Begjærigheden i en saa høi Grad, at der behøves en vellystig Virring til at vække den; men derved bliver Naturens moderlige Hensigt glemt, og den hele Tankekraft henspændt paa Legemet, og selv derpaa

kun

fun for et Dieblif. Den utugtige Fribytter bliver endog ofte saa yderlig vellystig, at hans Smag ikke mere kan tilfredsstilles ved quindelig Blodagtighed. Han opsøger sig nu noget der er blodagtigere end Qvinden, — og man seer Mænd i Italien og Portugal ved tvetydige Bæfeners Matbord at beyle om de unaturligste Gunstbeviisninger.

For at tilfredsstille disse udartede Mænd, blive Qvinderne ligesrem anførte til Vellyst; og drive de end ikke alle deres Tvilsløshed saa overmaade vidt, saa maa dog begge Risn fordærves ved denne Omgang, som de tillade sig, og hvori Hjertet ingen Deel har. Thi Mændenes Smag er engang forfalsket, og Qvinderne af alle Klasser danne ganske naturlig deres Opførsel efter denne Smag, fordi de allene herved kunne forsikre sig deres Fornøielse og Indflydelse. Qvinderne blive altsaa svagere paa Siel og Legeme, end de vilde blive med tilbørlig Hensyn til et af Hovedsiemedene med deres Tilværelse, at bære Vorn under deres Hjerte og at give dem Die ved deres Bryst, og de beholde ikke Kraft nok til at opfylde en Moders første Pligter; for en udæmnet Sandselighed offerer de aldeles den moderlige Deeltagelse, hvorved

ved Drivten foræbles, og ødelægge enten Frugten i sin første Spire, eller bortstøde den dog fra sig saasnart den er kommen til Verden. Naturen byder overalt og ubetinget, at man viser Agtelse for den, og hvo der overtræder dens Lov, gjør det dog kunielden ustraffet. De svage kraftløse Qvinder, der først og fremmest tildrage sig vilde Bellystingers Opmærksomhed, ere paa ingen Naade skikkede til at blive Mødre, om de endog ere frugtbare. Saaledes erholder den rige Bellystling, der blandt Qvinder har fraadset sig træet, og udbredt Elendighed og Fordærvelse, nu, da han skulde forevige sit Navn, kun af sin Kone et halvdannet Bæsen, der arver begge sine Forældres Svagheder tilsammen.

Ved at sammenligne vor Tidsalders Mennesselighed med Alderdommens Barbarie, har man især paataalt den grusomme Skik i de ældre Tider, at Forældrene satte de Børn ud, de ikke kunde ernære. Men derimod kan man med samme Ret paastaae, at den fine Verdensmand, der maaffee selv fører disse følsomme Klager, nu i vore Tider, ved at stille sine letfindige Lyster, udbreder den meest ødelæggende Ufrugtbarhed og de smitsomste Saders Fordærvelse. Sandelig det kan dog aldrig være Naturens Hensigt at

at Qvinderne ved at tilfredsstille en Drivt, ligesom skulde tilintetgjøre Diemedet, hvorfor den indplantede dem samme.

Allerede ovenfor har jeg anmærket, at Mændene burde tilholdes at sørge for de af dem forførte Qvinders Underholdning; dette vilde være et Middel til at forbedre de qvindelige Sæder, og at standse en Misbrug, som er lige fordærlig for Befolkningen og Sædeligheden. Et andet ligesaa indlysende virksomt Middel vilde bestaae deri, at man stedse mere søgte at hense paa Qvindeslættens Opmærksomhed paa den sande Kydskehed's Dyb. Thi den Kone, der kan skienke Belysningen et venligt Biekast, medens hun med Foragt seer ned til Offeret for hans uordentlige Begierligheder og hendes egen Daarlighed, tør i Hensigt til Sædelighed kun gjøre høist liden Paastand paa Afgjættelse, om endog hendes Nygte var ligesaa reent som den nyfaldne Sne.

Ogsaa hun, saa reen hun end synes i sine egne Dine, gjør sig tildeels skyldig i lige Daarlighed, der med Ombue pynter sin Krop, blot for at blive seet af Mændene og af dem at udpresse ærbødige Sukke og det saa kaldte uskyldige Galanteries barnagtige Hylbinger. Naar Fruentimmerne søgte Dyden af reen Afgjættelse, da vilde de ikke søge nogen Erstatning i Forfængelighed, Qvindes. Rettigheder. R for

for den Selvfornægtelse, de maa paalægge sig, for at bevare deres gode Rygte; ikke heller vilde de forbinde sig med Mænd, som forhaane alt, hvad der kaldes got Navn og Rygte.

Begge Rion fordærve og forædle hverandre verelviis, dette er en uimodsigelig sand Sætning, der kan forsvares med Hensyn til enhver Dyd. Rydsfæd, Sædelighed, Almeenaand og alle de ypperlige Egenstaber, hvorpaa selfædelig Dyd og Lovsalighed ere grundede, maa erkjendes og dyrkes af det hele menneskelige Rion, naar deres Dyrkelse skal tilveiebringe nogenlunde gode Frugter. I stedet for at give den Lasterfulde eller Lediggjængerens Naaskud til at overtræde mange hellige Pligter just ved at give dem Navn af quindelige, vilde det være langt klogere at gotgjøre, at Naturen har aldeles ikke gjort nogen Forskiel. Derimod kan man paastaae, at den utugtige Mænd paa en dobbelt Maade tilintetgjør Naturens Hensigt, da han paa den ene Side er Skyld i Qvindernes Ufrugtbarhed, og dernæst paa den anden Side ogsaa ødelægger sit eget Lege-me, skiondt han undgaaer den Skam, som denne Forbrydelse paadrager det andet Rion. Og dette er dog kun først de physiske Følger; de moralske ere endnu langt skrækkeligere. Thi Dyden kan ikke være andet end et tomt Navn der, hvor de Plig-

ter, som paaligge Borgere, Hustruer og Mænd, Fædre og Mødre blive fornødrede til blotte konventionelle Redskaber for Egennyttens.

Hvorledes kunne altsaa Philosopherne vente Almeenaand? Denne maa næres ved huuslig Dyd, ellers ligner den blot den kunstlede Følelse, af hvilken Qvinderne drives til at bevare deres gode Rygte, ligesom Mændene til at forsvare deres Ære — en Følelse, der ofte hverken er bygget paa Dyd eller paa den høie Sædelære, efter hvis Dom den til Bane blevne Overtrædelse af en eneste Pligt er Overtrædelse af den hele Morallov.

Tiende Kapitel.

Om de skadelige Følger af den indførte unaturlige Forskiel mellem Mennesker.

Uf den Agtelse, man viser Rigdom, udspringer som af en forgiftet Kilde, de fleste af de Ulykker og Laster, der gjøre denne Verden til en saa sørgelig Skueplads for den tænkende Tager. Thi just i de meest kultiverede Stater lure skadelige Insekter og giftige Slangar, skulte mellem det høie Græs: just her bliver ved den beklummede Luft den Vellystighed næret, der

flapper ethvert godt Anlæg, før det endnu kan modnes til Dyd.

En Stand trykker den anden; thi alle stræber, at forskaffe sig Agtelse ved Besiddelsen af en Eiendom — og desto værre forskaffer denne Eiendom, naar den engang er erhvervet, virkelig den Agtelse, der egentlig alene tilkommer Talentet og Dyden. Mennesker forsvømme deres Menneske-Pligter, og blive dog behandlede som Halvguder; endog Religion og Sædelighed bliver adskilt ved et Dække af blendende Skikke.

Man har et usiint Ordsprog, som dog indeholder en sin Sandhed: "Lediggang er Sagens Hovedpude." Det ligger i Menneskets Natur, at han alene ved sine Kræfters Øvelse kan naae deres vigtige Brug; men aldrig vil han øve dem, naar ikke Maskinen først bliver sat i Bevægelse af Nødvendighed, af hvad Art den end maae være. Saaledes tilkæmper man sig ikke nogen Dyd paa anden Maade, end ved gjensidige Pligters Opfyldelse; men endog blot at føle Vægten af disse hellige Pligter — kan neppe være et Væsens Sag, som sophistiske Glæderhankes Smigrerier have berøvet Humanitærens smukke Nydelse. Mere bestemt Liighed mellem begge Rign maa der nødvendig være, naar Sædeligheds Herredømme skal udbredes.

Denne

Denne dybtige Lighed vil, om den endog var bygget paa en Klippe ikke have nogen fast Grundvold, saalænge en Halvdeel af det menneskelige Rign bliver uforandret fængslet til Guden af den; thi denne Halvdeel vil da stedse undergrave den ved Uvidenhed eller Stolthed.

Forgtæves venter man Dyd af Qvinderne, saalænge de ikke paa nogen Maade blive uafhængige af Mændene; forgtæves venter man den Styrke i naturlig Elbskelighed, der vilde gøre dem til gode Egtfæller og Mødre. Saalænge de ere aldeles afhængige af deres Mand, ville de være listige, uadle og egensyge: og de Mand, der føle sig smigrende ved krybende Kielenhed og en, næsten vilde jeg kalde det, barnagtig Paahængenhed, kunne umulig besidde megen fin Følelse; — thi Kiærlighed vil ikke, i hvad Mening Ordet ogsaa tages, være k i s t; dens fine Fiedre blive strax knækkede, saasnart man kræver mere af den end Bederlag. Imidlertid saalænge Rigdom endnu svækker Mændene, og saalænge Qvinderne, lignesseviis at tale, leve alene af deres legemlige Yndigheder — hvor kan man da vente de ophøiede Pligters Opfyldelse, hvortil der behøves ligesaa megen Anstængelse som Selvfornægtelse? Arvelig Rigdom fordærver den menneskelige Siel, og de ulykkelige Qv

re for denne Bildfarelse, der saa at sige blive indsvøbte fra Fødselen af, gjøre i Almindelighed kun sielden Brug af den Evne at være virksomme med Siel og Legeme: see derfor Alt ved et Middel, et ovenkiøbet skuffende Middel, og kunne aldrig opnaae den Indsigt, der udgør sand Fortieneste og sand Lyksalighed. Hvorledes kunde det Lys være andet end skuffende, hvori Mennesket sees, naar han er omtaaget af Rigdoms Glæde; stedse vises han som forklædt paa en Masquerade, hvor han skidesløs og paa Dameviis slæber sine kraftløse Lemmer fra et Udspreddelses Oprin til et andet, og kaster sit tomme Die omkring, der tydeligen siger, her er ingen Land hjemme.

Jeg drager heraf den Slutning, at Selskabet ingenlunde behørigen er indrettet, saalænge det ikke kan tvinge Mænd og Qvinder til deres eiendommelige Pligters Opfyldelse, ved at gjøre denne Opfyldelse til det eneste Middel, hvorved den anstændige Behandling, som ethvert Menneske paa nogen Maade ønsker sig af sine Medmennesker, kan erholdes. Følgelig er den Uerbødighed, som vises Rigdom og blotte legemlige Yndigheder, en sand ødelæggende Nordostvind for Velvillighedens og Dydens kielne Blomstre. Meget viiselig har Naturen nedlagt, hos

os en Tilbøielighed til at opfylde vore Pligter: den vil derved forsøde vor Nøie, og give Fornuftens Krafttyttelser den Eftertryk, som Hiert alene formaaer at stienke. Men den Tilbøielighed, som man blot af den Marsag affekterer, fordi den nu engang ansees for at være det eiendommelige Standstegn af den Post, hvorpaa man staaer, uden dog at opfylde dens Pligter, er intet videre end een af de tomme Komplimenter, som Daarlighed og Lasten gjøre Dyden og Tingenes sande Beskaffenhed.

For at oplyse min Sætning, behøver jeg kun at anmærke, at en Kvinde, der beundret for sin Skiorheds Skyld og, beruset af denne Beundring, lader sig forlede til gandske at glemme hendes uestergivelige Moder-Pligter, begaaer en Synd mod sig selv, i det hun forsømmer at pleie en Naturdrift hos sig, der vilde gjøre hende ligesaa lykkelig, som nyttig for Verden. Sand Lyksalighed, jeg forstaaer berunder Indbegrebet af al den Tilfredshed og alle de dybige Glæder, som vi i denne vor ufuldkomne Tilstand kunne opnaae, maa have sin Oprindelse fra vel ordnede Tilbøieligheder; og enhver Tilbøielighed indbefatter tillige en Pligt i sig. Mændene oversee gandske og aldeles den Elenbighed, som de ere Skyld i, og den fordærvelige Svaghed, hvil-
 len

fen de derved nære hos Qvinderne, at de ene og alene anspore dem til at gjøre sig behagelige; de glemme reent, at de paa denne Maade sætte naturlige og kunstlede, altsaa sig selv modsigende, Pligter sammen, og at de opofre Koeligheden og Erværdigheden af Qvindens hele Liv for vellystige Begreber om Skionhed, da de dog ellers ville sætte den hele Natur i Harmonie.

Koldt maatte den Egtfælles Hierte være, som ikke udartet ved tidlige Udsvævelser, ei fandt langt større Fornøielse i at see sine Børn ved sin Kones Bryst, end den, Erobringssygens meest udsøgte Konstler, nogensinde kunde forsøffe ham. Imidlertid lade Qvinderne sig forføre af Rigdom til at forsmaa denne naturlige Vej til ogsaa at forbinde Hoiagtelse med kierligere Erindringer, og at give det ægteskabelige Baaud en uopløselig Fasthed. Blot for at bevare deres Skionhed, og at bære Dagens Blomster-Krone, der giver dem en Slags Ret til, (rigtig nok kun for en kort Tid), at hærskke over det stærkere Køn, forsonne de at gjøre saadanne Indtryk paa deres Egtfællers Hierte, som disse engang, naar Alderen havde røvet deres Varm sin Varme, vilde erindre sig med langt større Omhed end selv deres jomfruelige Indigheder.

heder. En fornuftig kjerlig Qvindes moderlige Omhu er noget meget tiltrækkende, og den Lydske Værdighed, hvormed en Moder pleier at besvare Faderens Kierteegn, der vender tilbage fra sit Kalds alvorlige Pligter, er ei alene et ærværdigt, men og et vndigt Syn. Saa besynderlige mine Følelser og maatte synes een eller anden — uagtet jeg har gjort mig Umage nok for ei at forkunstle den — maa jeg dog vitkkelig tilstaae, at jeg snart trættes ved Synet af urimelig Stolthed og de flauiske Skikke, som med byrdesfuld Pomp træde i Steden for de stille Familleglæder, og henvendte mig derfor til en anden Skueplads, for igien at lade mit matte Dje udhvile sig paa en forfriskende grøn Eng, saaledes som Naturen allevegne frembringer den. Med inderlig Glæde saae jeg da endnu hift og her en Kone selv at passe sine Børn, og undertiden endog kun med een eneste Tjenestevige, der forrettede Husets grovere Arbeide, at opfylde sit Kalds Pligter. Der saae jeg, hvorledes hun, uden at benytte sig af anden Prydelse end Reenlighed, forberedede sig og sine Børn til at modtage hendes Mand, der om Aftenen kom glad hjem, og her fandt sine glade Smaas og et reent venfskabeligt Kammer. Med Velbehag

stande

standsede mit Hierte i denne Gruppe; deeltagende havde det sig med dem i en indtagende Bæ-
vægelse.

Medens jeg betragtede et saa ukunstlet, for enhver Menneskeven saa ovmuntrende, Skuespil, opkom stedse den Tanke hos mig, at et Par Egtesfolk af dette Slags, som hver for sig opfylde deres Kalds Pligter, og derfor ere blevne hinanden ligesaa uundværlige, som indbyrdes uafhængige — at et saadant Par maa besidde alt, hvad denne Verden kan skienke. — En Forsatning, som denne er, hvorved de ere nok ophøiede over trykkende Mangel til ei at have nødvendig først øngstelig at afveie hver udgiven Skilling, og som skienker dem saa meget, som de behøve, for at kunde forsmaae et koldt Huusholdnings System, der indskrænker baade Hand og Hierte. — ja reent ud tilstaaer jeg det, saa hverdags man maaskee vil finde min Smag at være, at jeg ikke veed, hvad de endnu mangede i en saadan Forsatning, at den ikke er den lykkeligste og ærværdigste i Verden, uden alene nogen Høielse for Sielens Arbeide, for at bringe mere Afverling og Interesse ind i Samtalerne, og dernæst endnu noget Overskud til at understøtte den Trængende med og anskaffe sig een eller

eller anden Bog for. Thi det kan virkelig dog ikke være behageligt for en Mand, naar hans Hjerte aabner sig for Medlidenhed og hans Hoved er sysselsat med velgiørende Planer, altid at have en kold karrig Skabning om sig, der stedse holder hans Arm tilbage, at han ikke skal tage til den næsten udtømmede Klasse, og med forsigtig Mine hvidsker ham i Dret, at Nærfærdighed bør gaae for alt andet.

Dog saa fordærvelig Rigdom og Rang, naar de gøres alt for almindelige, ere for den menneskelige Karakter, blive Qvinderne derved end mere nedværdigede og svækkede end Mændene, da disse endnu nogenlunde kunne udvikle deres Evner i Krigsstanden og Statsforretninger.

Jeg tilstaaer gierne, at de i Krigsstanden nu næsten ikke kunde samle andet, end indbildte pralende Laurbær, medens de paa et Haar afveie Europas Ligevægt og med yderste Omhyggelighed vaage over, at ingen kold Krog eller Sund i Norden bringer Vægtskaaalen til at hælde *). Den sande Helte-Mands Dage ere forbi, da en Borger sægtede for sit Fædreland, som Fabricius eller Washington, men siden vendte tilbage til

*) Sigter til Dzakov og Nottasundet.

til sit Landgods, for der, rigtig nok i Stillehed, men dog endnu stedse ligesaa velgiørende, at lade sit adle Mod virke for. Nei! vore Britiske Helte hentes oftere fra Spillebordet end fra Plougen; deres Eldenskab er blivne kun opbidiede ved den stumme spændte Forventning af et Tærningkast, isteden for at de begejstrede af en ædel Iver skulde søge at efterligne Dydens raske Gang i Historiens Karbøger.

Imidlertid passer det sig altid bedre for den britiske Statsmand at gaae fra en Pharosbank eller et Spillebord til Regjerings-Noeret. Den Britiske Politiks hele System, om man ellers vil være saa høflig at kalde det et System, gaaer ud paa at forøge Antallet af Tilhængere og opfinde nye Skatter. Ministeren behøver ikke, at have Medlidenshed med den Fattige; nok er det, naar han alene tilfredsstiller sin Families udsvævende Phantasier. Og naar en Sag, som angaaer Menneskeligheden, kommer paa Tale, behøver han jo alene, for at bringe en gisende Cerberus til at tie, at dyppe et Stykke Brød i Menneskekierlighedens Mælk; og at sladdre om den Interesse, som hans Hierte føler for et Foretagende, der vilde gjøre Ende paa Jordens Skrig om Havn for deres Børns Blod,

Blod, som den maa indbrikke, skændt hans Kolde Haand i samme Dieblig kan smedde dem i uafsløselige Lænker ved at bekræfte den affhylligste Handel *).

Dog! jeg vender mig fra disse Bemærkninger, som ikke nærmest angaae min Gienstand, igien til det glimrende Slaverie, der egentlig ret vækker Fruentimmernes Siel, ved evig at holde dem fangne i Uvidenheds Lænker.

Maanden beholder endnu Udveie tilovers for at arbejde sig frem til en Stilling, hvortil han vover at tænke og handle for sig selv; men for Qvinden er det et herkulist Arbejde, da hun i Folge sit Køn har ganske eiendommelige Banfeligheder at seire over, hvortil hører næsten meer end menneskelige Kræfter.

Den virkelig menneskefærlige Lovgiver bestræber sig altid for at gisre Dyden til ethvert enkelt Individuums Interesse. Paa denne Maade blive Privatpersoners Dyd Baandet for den offentlige Lyksalighed; hver Deel stræber efter et fælleds Middelpunkt, og saaledes udkommer deraf et ordentligt og varigt Heelt. Men Fruentimmerets private og offentlige Dyd er endnu meget ubestemt; thi Rousseau og en Rængde

Fors

*) Sigter til Debatte om Slavehandelen.

Forfattere af hans Røn paastaae, at hun sit hele Liv igiennem maae blive underkastet Anstands haarde Trang. Men hvorfor vilde man underkaste hende Anstanden — den blinde Anstand, da hun dog er skicket til at handle efter ædlere Drivefædre, da hun er Udydeligheds Arving? Skal da Sukkeret stedse kysbes med Menneskes Blod? Skal da, blot for at berede Manden en sød Ret, Een heel Halvdeel af Menneskes Slægten, ligesom de elendige Slaver i Afrika, blive underkastede Fordomme, der nedværdige dem til Dyriskheden, da man dog langt sikkrere vilde styre dem ved Grundsætninger? Er ikke det det samme, som paa en skilt Maade at nægte Fruentimmeret at maatte have Fornuft? Thi enhver Gave, som man ikke tør benytte sig af, er dog vel ikke andet end Spot.

Allerede ved de svækkende Fornøielser, som Rigdom forskaffer, maae Fruentimmerne blive ligesaa svage og umaadelige som Mændene; men de ere endnu desuden Slavinder af deres eget Legeme, som de maa gjøre saa tillokkende som muligt, for at Manden skal laane dem sin Fornuft til at styre deres uviste Skridt. Sætter man det Tilfælde, at de ere ærgierrige, da maa de tage deres Tilflugt til snedige Kunster, for

for at beherske deres Tyranner; thi hvor ingen Ret er, kan heller ingen Pligter paalægges. Lovene, angaaende Qvindelønnen, sammensmeltede Manden og hans Egtfælle paa en ufornuftig Maade til en Eenhed; herfra er Overgangen let, til at betragte ham som den, der alene staaer til Ansvar, hvorved hun bliver til et tomt Nul.

Et Væsen, der opfylder de Pligter, som paaligge det efter den Væst, hvorpaa det er sat, er uafhængigt. Taler man om Fruentimmerne overhovedet, da angaar deres første Pligt det, de ere sig selv, som fornuftige Væsener skyldige; den nærmeste og vigtigste der næst efter er den, der paaligger dem, som Borgerinder, Moderspligten, der iglen indbefatter saa mange i sig. Kan nogen Nang i Verden fritage dem fra at opfylde disse Pligter, da maa den nødvendig fornedre dem til blotte Dukker. Treffer det sig engang, at de foretage sig noget vigtigere end blot at stikke et Hovedtøi op paa et Skabillens hoved — nu saa er dog deres Land alene beskæftiget med hiin eller denne kielne platoniske Tilbøielighed; den virksomme Udførelse af en virkelig Elfskovshandel maa ogsaa maaskee holde deres Tænkekraft i Virksomhed.

Jeg veed, at Rousseau, fuld af Glæde over at have udfundet et Bevis for vort Rigis underordnede Standpunkt, udraaber triumpherende: "hvor kunde de vel ombytte Ammestuen med en Feldtleir?" Ja nogle Sædelærere have virkeligen erklæret Feldten for at være de høieste heroiske Dyders Skole. Imidlertid turde efter mine Tanker endog den fineste Kasuist komme i nogen Forlegenhed, om han skulde bevise det fornuftmæssige i de fleste af de Krige, hvori Mennesker ere dannede til Helte.

Imidlertid kom det engang dertil, at Forsvarskrig ene og alene blev erklænt for retmæssig og roesværdig, da turde vel Alderdommens sande Helte-Mand ogsaa engang igien bestiale Qvindersnes Barm. — Dog, stille! Læser! hvad enten Du er Mand eller Qvinde, bliv ikke urolig! jeg raader dog derfor ikke Qvinderne at forvandle deres Spinderokke til Musketer, skionde det kunde være mit ganske alvorlige Ønske at see Bajonetterne omsmeddede til Haveknive. Jeg vilde blot igien vederavøge min Phantasi, som var bleven trættet ved Betragtningen af de mangfoldige Laster og Daarligheder, hvilke have deres Udspring fra Rigdoms urene Strøm, og plumre den naturlige Velvilligheds rene Bække,

med

med den Tanke, at det borgerlige Selskab en- gang tidlig eller sildig, vilde faae en saadan Indretning, at Mennesket nødvendigen maatte enten opfylde en Borgers Pligter eller blive en Gienstand for Foragt; og at, medens han, er nyttig i hiint eller dette Sag i det borgerlige Liv, hans Kone ligeledes som virk som Borgerinde, vil ligesaa ivrig bestrebe sig for at forestaae sit Husbødsen, at opdrage sine Børn og blive nyttig for sine Naboer.

Men skal en Kone virkelig blive dydig og nyttig, da maae hun, saafremt hun opfylder sine borgerlige Pligter, heller ikke for hendes egen Person savne de borgerlige Loves Beskyttelse; hun bør ikke blive afhængig af hendes Mand's Naade, i Henseende til hendes Underholdning, saalange han lever, og i Henseende til hendes Understøttelse, efter hans Død — thi hvorledes kan et Bødsen besidde Høimodighed, naar det ingen Ting eier? eller, hvorledes kan det være dydigt, naar det ikke er frit? Saaledes som Tingene nu staae, fortjener den Kone, der vel er sin Mand troe, men hverken opammer eller opdrager sine Børn, neppe Navn af Egtfælle, og har aldeles ingen Ret til at kaldes Borgerinde. Men saasnart man ophæver

Uvindet. Rettigh. 2 na

naturlige Rettigheder, bortfalde naturligvis ogsaa Pligterne.

Man maa følgerigen ansee Qvinderne, naar de blive saa svage paa Siel og Legeme, at de ei paa anden Maade kunde yttre deres Kraft uden ved at løbe efter hin eller denne forføngelige Fornøielse eller i det hvieste at opfinde een og anden fræk Mode, eene og aleene som Gienstande for Mændenes umaadelige Nydelse. Hvad kan vel mere nedslaae et estertænkstomt Gemyt, end et Diekast til de utallige Equipager, som med største Hurtighed om Morgenen rusle igiennem vor Hovedstad, og hvori man seer lutter Bøssener med blege Ansigter, der søge at flye for sig selv? Ofte har jeg med Dr. Johnson ønsket, at kunde flytte nogle af dem med et halvt Dusin Børn, der med Længsel efter Brød betragtede deres smægtende Ansigter, ind i et lidet Verksted. Alt maatte bedrage mig, om ikke da en skjult Kraft snart vilde give deres Dine Ild og Sundhed, og Brugen af deres Fornuft kunde nu paatrykke deres hvide Kinder, som forhen alene pleiede ved indfaldne Huler at sættes i en bølgeformig Bevægelse, mange et mere talende Træk og igjen give deres Karakter sin tabte Værdighed eller meget mere først sætte

den i Stand til at opnaae sin sande naturlige Værdighed. Dyden kan ikke engang opnaaes ved den høieste Anstrengelse af Tænkraften; hvor skulde den da kunde frembyde sig for den stive Uvirkksomhed, som er en saa naturlig Følge af Rigdom.

Hvor desuden Fattigdom bliver anseet for en større Skam end Lasten selv — maa ikke Sædelighed der blive kvalt i Fødse'en? Saa oprigtig jeg i øvrigt (for ikke at blive misforstaaet, erindrer jeg dette) erkliender den Sætning, at Qvinderne ogsaa i Livets sædvanlige Forhold ved Religion og Fornuft blive opfordrede til at opfylde deres Pligter, som Ægtefæller og Mødre; kan jeg dog ikke andet end beklage, at der ikke staaer nogen Vej aaben for dem, som udmærke sig ved fortrinlige Talenter, til at udføre mere omfattende Planer og at gjøre sig nyttige og uafhængige.

I de høiere Stænder lader man sine Pligter forrette ved Fuldmægtiger, ret ligesom det var muligt, at Pligter nogensinde kunde blive overdragne — og de haarlige Forlystelser, hvortil de Rige ligesom tvinges ved deres deraf flydende Lediggang, ere saa uimodstaaelig tillokkende for de nærmest efter dem følgende Klasser,

at en utallig Mængde af dem løber Belæret af sig, for at følge hine Fodspor, og opofrer alt, alene for ogsaa at blive riig. Qvinderne især gad alle gierne være Damer; eller reent ud sagt, de ønskede gierne at de ikke havde andet at bestille end at spadserer i Orkesløshed — hvorhen? — dette er deres mindste Sorg, thi de vide desuden ikke, hvorfor?

”Men (vil man spørge mig) hvad have
 ” da vel Qvinderne i Staten at gjøre uden alene
 ” at svale omkring og vise sig med god Anstand?
 ” Det er dog vist ikke dine Tanker at vilde for-
 ” dømme dem alle til at opamme Daarer eller
 ” føre Kioffen og Kielder: Regnskaber?” Qvin-
 derne kunde sikkerligen studere Lægekunsten,
 og ligesaa godt blive Læger som Ovarterster.
 Orden og Belansthændighed tilegner dem desuden
 allerede tydelig nok Jordemoder: Forret-
 ningen, skøndt jeg meget frygter for at Or-
 det: Jordemoder snart i vore Ordbøger
 maae vige for en anden Benævnelſe, nemlig:
 Accoucheur, og at saaledes et Beviis for
 Qvindelønnetts forrige fine Tølelse blive udſlet-
 tet af vort Sprog.

Ogsaa kunde de studere Politiken, og der-
 ved bygge deres Belvillighed for Menneskelig-
 heden

heden paa sin varigste Grundvoib. Thi endog Historiens Læsning vil neppe forskaffe mere Nytte end Romaners Læsning, naar den alene læses, som en Række af Levnetsbeskrivelser, og man ikke tillige giver Agt paa Tidernes Charakter, Staatsforbedringer, Kunster o. s. v. Kort den maa betragtes som Menneskelighedens Historie, men ikke som enkelte Menneskers, der engang indtog et Vressted i Berømmelses Tempel og siden sank ned i Tidens sorte rullende Strøm, der usformækt river alting bort med sig i det formløse tumme Rum, vi kalde Evighed. — Thi kan der vel tillægges den Ting nogen Form, "der slet ingen har?"

Der var desuden ogsaa mange andre Forretninger, som de kunde udføre, naar de kun bleve opdragne paa en ordentligere Maade.

Qvinderne ville da ikke give sig blot for at faae deres Underholdning, og desuagtet forsømme de dem derved paalagte Pligter; og ligesaa lidet kunde den vist nok meget roesværdige Bestræbelse for selv at fortiene sig sin Underholdning, fornedre dem (som nu ofte skeer) næsten til hine elendige forladte Skabninger, der leve af nedrig Udsvævelse. Thi sættes ikke Mo:dehandlerker og Skræderker næst bag efter hine

Skab:

Skabninger? De faa Beskæftigelser, som blive tilovers for Qvinderne, anstaae ikke Menneſker, som ere fødte frie. Er engang en Qvinde ved en fortrinlig Dannelse fadt i Stand til at kunde som Gouvernante paatage sig Døttres Opdragelse, saa bliver hun dog behandlet paa en anden Maade end Sønnernes Hofmester, ſigndt man heller ikke altid omgaaes Opdragere af den geistlige Stand paa en Maade der kunde sætte dem i Agtelse hos deres Værlinge — jeg vil ſlet ikke tale om personlig Tilfredshed og Nydelse af Livet. — Men da Fruentimre, som faae en fin og fornem Opdragelse, aldrig ere egentlig bestemte til at modtage denne fornedrende Stilling, som de allene da finde sig udi, naar de ere tvungne af den yderste Nødvendighed; ere ogsaa ſlige Poster i Almindelighed ringeagtede, og den, som alene kiender lidt til det menneſkelige Hierte, veed det af sig selv, at Intet i Verden mere martrer Følelsen, end en ſaadan Fornedrelſe under ſin Plads i Verden.

Nogle af diſſe Qvinder blive maaskee ved en egen Aands Stemmning eller af Delikateſſe afholdte fra at gifte sig: andre fandt maaskee aldrig Leilighed til ved dette jammerlige Middell at undgaae en Kondition.

Det er en sørgelig Sandhed — og dette
 henhører til de velsignede Frugter af vor Kul-
 tur — at just de ærværdigste Qvinder ere haars-
 dest undertrykte, og virkelig maa ved en for-
 agtelig Behandling blive foragtelige, med min-
 dre ellers deres Forstand hæver sig meget over
 den sædvanlige Grad af begge Kiøns Indsigter.
 Hvor mange iblandt dem tilbringe ikke paa denne
 Maade deres Liv i Utilfredshed, som havde kundet
 været nyttige ved at udøve Lægekunsten, bestyre et
 Landgods eller sørge for et Oplag, kort sagt
 havde kundet bestaae ved deres egen Virksomhed,
 isteden for at de nu maae bukke under nedtrykte
 ved Byrden af den Følelse, at den Skianhed,
 der fordem gav dem Glæde, er nu tilintetgjort!
 Ja jeg tvivler endnu meget paa, at Medlidenhed
 og Kierlighed virkelig ere saa nær beslægtede,
 som Poeterne foregive. Thi kun sielden saae jeg
 ulykkelige Fruentimre blive beklagede, naar de
 ikke vare smukke; og selv i dette Tilfælde var
 maaskee Medlidenhed noget, der ledsagedes af
 Kierlighed, eller var vel endog Bøllystens For-
 løber.

Hvor meget mere ærværdig er ikke dog en
 Qvinde, der fortjener sit Brød ved at opfylde
 en eller anden Pligt, fremfor den fuldkomneste

Skion-

Skionhed selv! — Skionhed! sagde jeg? — o! jeg har saa saare megen Joelse for moralske Indgiheders Skionhed og for den søde Harmonie, der fremkommer af Lidenkabernes Genklang i en velordnet Stel, at jeg maatte rødmes af Udsfeelse, om jeg vilde anstille en Sammenligning: kun kan jeg ikke andet end sukke ved den Tanke, hvor saa Personer af mit Rign, der gjøre sig det til Hovedsag at opnaae denne Værdighed, ved at flye Fornøielsernes svimlende Tummel eller den dorste Nøligheds Tilstand, der gjør det gode Slags af Qvinderne, som kinde den saa behagelig, gandske stive.

Men rigtig nok maas de, stolte af deres Svaghed, stedse blive beskyttede og bevarede mod enhver Anstrengelse og Umage, hvorved Sielen forædles. — Er dette Skiebne's affagde Dom; ville de selv blive interbetydende og foragtelige Væsener, for at bortødsle Livet paa en sad Maade; nu vel! men saa lad dem heller ikke vente nogen Agtelse mere, naar deres Skionhed henvisner; thi endog de smukkeste Blomster have den Skiebne først at blive beundrede, og siden at blive sønderrevne af den letsindige Haand, der plukkede dem. Hvor meget og paa hvor mange Maader suskede jeg dog, af den reneeste

Bel-

Belvillighed for mit Røn, at kunne indprente det denne Sandhed! Dog frygter jeg, at det ikke vil høre efter en Sandhed, som mangt et bestormet Hierte først maatte lære af en dyrekøbt Erfaring, og at det ikke vil bortbytte Rangens og Rønnetts Forrettigheder for Menneskelighedens Fortrin, som vist nok ingen har Ret til at paastræe, der ikke opfylder sine Pligter.

I mine Dine vise saadanne Forfattere en fortrinlig Belgierning mod Menneskerønnet, hvilke indgyde Mennesket Gøelse for Mennesket, som saadant betragtet, uden Hensyn til den Post, hvorpaa den staaer, eller til kunstlede Gøellers Pralerie. Meget gjerne ønskede jeg derfor at overbevise fornuftige Mænd om Bigtigheden af nogle af mine Bemærkninger, og at give dem Anledning til med koldt Blod at prøve mine Forslag i det Hele tagen. — Jeg vender mig til deres Forstand og tør vel, som deres Medskabning, i mit Røns Navn vente nogen Deeltagelse af deres Hierte. Alvorligen opfordrer jeg dem til, at medvirke til at løse deres Selskabsøsters Lænker, og at gjøre hende til en anstændig Medhjælper ske.

Tien.

Tierde Kapitel.

Forældrenes Kierlighed til deres Børn.

Forældrenes Kierlighed til deres Børn er maaskee den blindeste Art af den meest forvendte Egenkierlighed, der altid er en Virkning af Uforstand og Svaghed. Meget ofte elske Forældre deres Børn paa en høist dyrisk Maade, og opofre hver anden Pligt for at hielpe dem til at komme frem i Verden. Saavidt gaar grundløse Fordømmes Forvendthed, at de vilde befordre just de samme Væsners tilkommende timelige Vel, for hvilke de forbitte deres nærværende Tilværelse, ved en høist despotisk Udbredelse af deres Magt!

Forældre-Kierlighed er sandelig hos mange blot et Paaskud til at tyrannisere, hvor det kan skee ustraffet; thi kun vise og gode Mennesker, hvis Antal stedsse er det mindste, pleie at lade sig nøie med den Agtelse, der taaler at blive prøvet. Kun disse er det, der i Overbesviisning om, at de virkelig have Ret til det,

de kræve, ei behøve at sive Fornuften eller den frie Undersøgelse af alle til Natur-Retten hørende Sætninger; da de leve i den faste Troe, at efterhaanden som den menneskelige Aand bliver meer og meer oplyst, maae ogsaa retfærdige og simple Grundsætninger staae meer og meer dybe Rødder.

Er Kraften til at tænke efter over det Forbigangne og med et skarpt grundskende Blik at trænge ind i det tilkommende, Menneskets Hoved-Forrettighed, da maa man tilstaae, at mange besidde dette Fortrin i en saare ringe Grad. Alt nyt ansee de for urigtigt; uskillede til at skille det mulige fra det phantastiske, frygte de, hvor ingen Fare er, og løbe for Fornuftens Lys som for en tændt Brand; imidlertid ere Mulighedens Grændser dog endnu ikke afstufne, saa at man nok turde standse den Nyhedslystes forvorne Haand.

Dog bliver Qvinden i enhver Stilling Slave af Fordomme, og viser derfor kun sjelden en oplyst Moderkierlighed; thi enten bekymrer hun sig slet ikke om sine Børn eller hun fordømmer dem ved utidig Overbærelse. Desuden er mange Modres Kierlighed til deres Børn af den Art, at man, som jeg før sagde, kan kalde
den

den høist dyrsk, da den vælger enhver Gnist af
 Menneskelighed. Metfærdighed, Sandhed,
 Kort sagt: Alt opofres af sige Modre, som for
 deres egne Børns Skyld overtræde de helligste
 Pligter, og glemme aldeles det almindelige Slægt-
 skab, der forbinder den hele menneskelige Familie
 indbyrdes. Imidlertid synes Fornuften dog at
 sige, at det Menneske, hos hvem en Pligt eller
 Tilbøielighed kan opsluge alle de øvrige, besid-
 der hverken Hierte eller Forstand til at opfylde
 endog blot denne ene Pligt, som han bør. Hos
 ham taber den sit ærværdige Udseende af Pligt,
 og antager en Lunes vakkende Skikkelse.

Da Børnenes Pleje og Opdragelse i deres
 tidligste Aar er en af de Pligter, som Naturen
 alene har anvist Qvinderne; saa maatte denne
 Pligt, vel overveiet, frembyde mange opmun-
 trende Grunde til at uddanne Qvindeligheds
 Forstand.

Meget tidlig maa der begyndes paa at ud-
 danne Børnets Siel, og især kræver dets Ge-
 mytsart den viseste Opmærksomhed; en Opmærk-
 somhed, som Qvinderne ei ere skikkede til, der
 alene elske deres Børn, fordi de høre dem til,
 og ikke søge Grunden til deres Pligt dybere end
 i siebtlikke Følelser. Just denne Mangel paa

Fornuft i deres Følelser er Ursagen til, at Qvin-
derne saa ofte forfalde til Yderligheder og blive
enten overdrevne kielne eller ligegyldige og haard-
hiertede Mødre.

For at være en god Moder maa en Kone
have Forstand og den Siels Uafhængighed, som
kun saa Qvinder besidde, da man tilholder dem
at være aldeles afhængige af deres Mand. Sva-
ge Koner ere i Almindelighed daarlige Mødre;
de ville gierne staae vel anskrevne hos deres
Børn, og tage derfor hemmeligen Parti med
dem imod Faderen. Behøves en Revselse, da
maa Faderen, om endog Moderen er bleven
fornærmet, paatage sig Straffes Embedet; han
maa være Dommer ved alle Klammerter — dog
denne Gienstand agter jeg siden videlsøftigere at
afhandle der, hvor jeg kommer til at tale om
den private Opdragelse. Her bliver jeg ved
den Paastand, at naar man ikke tilstaaer Qvin-
den mere Frihed, til selv at styre deres Opfø-
rel, og derved giver deres Forstand et videre
Spillerum og deres Karakter mere Fasthed, vil
de aldrig faae Bliedsom og Herredomme nok over
sig selv, til at kunne tilbørligen omgaaes med
deres Børn. Sandelig deres moderlige Kier-
lighed fortjener neppe dette Navn, saalænge den
end

endnu ikke gjør dem beredvillige til selv at opamme deres Børn, da Opfyldelsen af denne Pligt i lige Grad sigter til at indgyde moderlig og barnlig Kierlighed, og det er baade Mænds og Qvinders ueftergivelige Skyldighed at opfylde de Pligter, der frembringe saadanne Følelser, som ere de sikkerste Midler til at bevares imod Lasterne. Den naturlige Kierlighed, som man kalder den, er i mine Tanker kun et overmaade svagt Vaand; velvillig Følelse maa fremkomme af gjensidig Sympathies habituelle Udøvelse: men hvad Beviis paa om Sympathie giver vel den Moder, som overlader sit patten- de Barn til en Amme og siden igien fratager hende det, alene for at sætte det ind i en Kost-Skole?

Forsynet har i Yttrelsen af de moderlige Følelser givet Qvinden en naturlig Erstatning for Kierligheden. Der hvor Elskeren bliver alene til Ven, og gjensidig Fortrolighed træder i Steden for overspændt Beundring — der sammen- trækker et Barn igien paa en mild Maade det slappede Vaand endnu fastere, og en fælles Pleie frembringer en nye gjensidig Sympathie. — Vistnok kan endog et Barn, uagtet det kaldes et Kierligheds Paudt, ikke oplive den, naar begge
 saa-

saavel Fader som Moder lade sig nøie med, at overdrage til leiede Personer at passe det; thi den der blot lader sin Pligt opfylde ved en Guld-
mægtig, har intet at beklage sig over, naar han ikke nyder den Løn, som Pligten har i Følge med sig. — Kun faderlig og moderlig Kierlighed frembringer barnlig Lydighed.

Elleve Kapittel.

Lydighed mod Forældre.

Naar Forældre opfylde deres Pligt, da have de en meget stærk Indflydelse paa og en hellig Ret til deres Børns Taknemmelighed: men kun faae Forældre ere villige til at modtage deres Efterkommeres ærbødige Kierlighed paa saadanne Vilkaar. De kræve blind Lydighed da de ikke fortiene nogen fornuftig Underkastelse: og for at gjøre disse Svaghedens og Uvidenhedens For-
dringer mere forbindende, maa et hemmelighedsfuldt Mærke indhylle det vilkaarligste Magtsprog — thi hvad andet Navn kunde man ellers give den Befaling, blindt hen at adlyde feilsulde og
svage

svage Væsener, fordi de selv adlygte en mægtig Natur-Drive?

Den simple Forklaring af den gjensidige Forbindelighed, som Naturen fastsætter imellem Forældre og Børn, lader sig indbefatte i faa Ord: den Fader og den Moder, som lader den hjælpeløse Barndom nyde tilbørlig Pleie, har Ret til at kræve en lignende Pleie, naar Alderdommens Svaghed paafalder dem. Men at vilde bære et fornuftigt Væsen (endogsaa da, naar det befinder sig i en Alder, hvori det staaer Selskabet til Ansvar for sin Opførsel) under Naget af en andens blotte Vilkaar — er den grusomste og uretmæssigste Udstrækning af Forældres Magt.

Aldrig har jeg endnu seet Exempel paa, at en Fader der havde anvendt den fortrinligste Omhu paa sine Børn, er bleven behandlet med Ringagtelse af dem *): tvertimod pleie tidlige Vaner næsten ubetinget at støtte sig paa en æret Faders Gorbefindende, og selv da ei lettelig blive rokkede, naar moednere Indsigt overbeviser Barnet, at dets Fader ikke er den viseste Mand paa Jorden. Imod denne Svaghed

*) Dr. Johnson gjør samme Bemærkning.

hed (thi Svaghed blive det altid og man endog maatte kalde den elskværdig) bør den fornuftige Mand hærde sig: thi den urimelige, kun alt for ofte indskærpede, Forbindtlighed, at lode en Fader, blot fordi han er Fader, fængsler Manden, og gjør den villig til slavisk at underkaste sig enhver Magt kun ikke Fornuftens.

Jeg gjør Forskiel imellem naturlige og tilfældige Pligter imod Forældre.

Forældre, som med utrættet Flid stræbe at danne deres Barns Hierte og at oplyse dets Forstand, have givet Opfyldelsen af en Pligt, der strækker sig over den hele dyriske Skabning, den Værdighed, som Fornuften alene kan give den. Dette er Menneskelighedens faderlige og moderlige Kierlighed, der langt overgaaer Naturens driftvæssige Kierlighed. Slette Forældre forhverve sig alle det helligste Bønskeabs Rettigheder, og deres Raad fortiene at komme i Betragtning, naar endog Børnene ere langt over Ungdoms Alderen.

Hvad Gistermaale angaaer, synes rigtig nok Forældrene, efterat BARNET har fyldt sit et og tyvende Aar, ingen Ret at have til at nægte det sit Samtykke paa hvad Grund det endog maatte være. Imidlertid ere tyve Aar, fulde af
 Qvindes. Rettighed. M af

af Besværlighed og Bekymring dog vel værd at takke for: og Sønnen burde i det mindste love at opsætte sin Forbindelse endnu i to eller tre Aar, naar den valgte Person ikke fandt hans Vens Bifald.

Dog, Uerbødigheden mod Forældre, har i de fleste Tilfælde en langt urenere Rilde: det er blot egennyttig Hensigt til Formue. Et Barn, der blindt hen adlyder sin Fader, adlyder enten af blot Svagbed, eller af Beveggrunde, der nedværdige den menneskelige Karakter.

En stor Deel af den Elendighed, der i fæle Skikkelser trækker om paa Jorden, har unægtelig sin Oprindelse fra Forældrenes Skidesløshed; og dog er det just disse Skidesløse Forældre, der hænge fastest ved det, de kalde Naturrens Ret, uagtet den maae forstyrre Menneskets medfødte Ret til at handle efter sin egen Fornufts Styrelse.

Jeg har meget ofte havt Leilighed til at bemærke, at fordærvede og dorste Mennesker stedse ere ivrigen forpikkede paa, at drage Nytte af virkaarlige Fortrin, som de gjøre gieldende ved enhver Leilighed; og i Almindelighed staaer deres Begierlighed i nøie Forhold med de Plig-

ters Forsømmelse, hvis Opfyldelse alene først hæver disse Forrettigheder til at blive fornuftige.

Skiddesløse Forældre af høi Stand kunde rigtig nok afsvinge deres Børn det udvortes Skin af Vrefrygt; og Nigebørnene især pleie at være aldeles afhængige af deres Familiens Planer, hvilke aldrig tænke paa, at tage mindste Hensyn til deres Tilbøielighed eller at sørge for den Person, der bliver et elendigt Offer for deres Stolthed. Men Følgen deraf er ogsaa bekjendt nok: disse lydige Døtre blive undertiden Egteskabsforbrydere, og ofte forsømme deres Børns Opdragelse, dem de nu igien afsvinge samme Art af Lydighed.

Qvindelønnet sukker vist nok i alle Lande under Forældrenes Nag; kun saa tænke paa at tale med deres Børn efter denne følgende Forestillingsmaade, uagtet Himlen, som det synes, behersker det hele menneskelige Rige paa denne fornuftige Maade. "Det er eders egen Fordeel at lyde mig saalænge, indtil I kunne dømmes selv, og den hele Verdens almægtige Fader har indplantet mig Tilbøielighed til at beskytte eder saalænge indtil Fornuften udvikles. Men saasnart Forstanden kommer til Modenhed, bør I blot for saavidt adlyde mig, eller meget mere

med Urefrygt ansee mine Overbeviisninger, som de stemme overeens med det Lys, der frembryder i eders egen Aand.

En slavisk Lydgættighed mod Forældre svækker enhver Evne i Sielen, og Locke bemærker meget skarpsindig, at "Børnene tabe deres hele Styrke og Virksomhed, naar deres Siel for meget bøies og ydmyges, og deres Livsaander, ved for stærkt at trykkes, blive dæmpe og udtømmes." Denne stærke Undertrykkelse kan paa en Slags Maade forklare Qvindernes Svaghed: thi Pigebørnene blive af mangfoldige Aarsager i enhver Hensende strengere holdte end Drengbørnene. Den Lydighed, man venter af dem, grunder sig, ligesom alle deres Rion vilkaarligen paalagte Pligter, mere paa en vis Følelse for hvad der stikker sig og mere paa Opmærksomhed for udvortes Anstand end paa Fornuft; og saaledes blive de, ved at vænnes til slavisk Underkastelse under Forældrene forberedte til at blive Slaver i Egtestanden. Man vil maaskee indvende, at en Mængde gifte Koner ikke ere Slaver. Rigtig, men da blive de Tyranner; thi det er ingen fornuftig Frihed; nei det er en lovsstridig Magt, som de ved nedrige Midler erlanger. Ligesaa lidet kan det,

var

var det endog blot i Drømme, falde mig ind at
 paaftaae, at Drenges eller Pigebørn altid vare
 Slaver; nei! dette alene paaftaaer jeg, at deres
 Forstand svækkes, og at deres Karakter bliv-
 ver enten krybende eller tyrannisk, saasnart man
 tvinger dem til blindt hen at lyde. Ogsaa be-
 klager jeg, at Forældre, dorste nok til at drage
 Fordeel af et formeent Fortrin, vælge den før-
 ste svage Gnist af Fornuft hos Børnene, og tillige
 gjøre den Lydighed, de saa angstelig indprente
 dem, til et tomt Navn for dem, fordi de ikke
 ville bygge denne Pligt paa den eneste Grund-
 vold, hvorpaa de alle med Sikkerhed kunne hvile.
 Thi er den ikke grundet paa Indsigt, kan den
 ikke erholde Styrke nok til at modstaae Lidens-
 skabernes døvende Skrig eller Egenkierlighedens
 stille Underviisning. Dog det er jo heller ikke
 de Forældre, der give det tydeligste Beviis paa
 sand Kierlighed til deres Børn eller, for at tale
 mere bestemt, der ved deres Pligters Opfyldelse
 lade en sand, i Naturen grundet, Forældres-
 Kierlighed, Frugten af en uddannet Sympa-
 thie og Fornuft, men ikke et anmassende Foster
 af egensyg Stoltthed, staae Rødder i deres Hjer-
 ter — ikke disse er det, der med meest Hef-
 tighed paaftaae, at deres Børn skulle under-
 kaste

kaste sig deres Willie blot af den Marsag, fordi det er deres Willie. Nei! tvertimod lader den Fader, som foregaaer sine Børn med et godt Exempel, dette sit Exempel roeligen virke; og forfeiler næsten aldrig den naturlige Virkning deraf som er barnlig Ærbødighed.

Man kan ikke for tidlig begynde med at vænne Børn til at underkaste sig Fornuften — den sande Forklaring af den Nødvendighed, Rousseau saa meget driver paa uden at forklare den. Thi at underkaste sig Fornuften er det samme som, at underkaste sig Tingenes Natur og Gud, der saaledes har indrettet den, for at beforsdre vort sande Vel.

Hvor turde man vel sammenkniibe Børnernes Aand, naar den først begynder at udvide sig, alene for at begunstige de Forældres Dorstehed, der paa staae et Fortrin, uden at ville opfulde de Betingelser, som Naturen har forbundet dermed? Jeg har forhen engang havt Leilighed til at bemærke, at enhver Ret altid tillige indbefatter en Pligt, hvoraf der efter mine Tanker ganske rigtig lader sig slutte, at den, der ikke opfylder Pligten, tillige taber sin Ret.

Jeg tilstaaer, det er lettere at herske ved Befalinger end ved Grunde: men deraf følger endnu

endnu ikke, at Børn ikke kunne indsee de Grunde, hvorfor de bestandig og ordentlig maa gjøre mange Ting. Naar vi kun i vor hele Opførelse blive nogle faa Grundsætninger bestandig troe, da følger af sig selv den velgiørende Magt, som kloge Forældre lidt efter lidt forskaffe sig over deres Børns Hierte, og denne Magt tiltager endnu mere, naar den bliver styret ved jevn Vtrelse af en for Børnets Hierte følelig Omhed. Thi efter mine Tanker kan det antages, som almindelig Regel, at de Følelser, som vi indgyde andre, altid ligne dem, vi selv have; saa at naturlige Tilbøieligheder, der forhen bleve betragtede næsten, som aldeles adskilte fra Fornuften, nu maae erkiendes for at være langt nærmere beslagtede med Dømmekraften end man før vilde tilstaae. Ja allerede i den Bemærkning, at Tilbøielighederne, naar de ene og alene have deres Sæde i Hiertet, altid synes at have nogen dyrist Lune hos sig, ligger et nyt Beviis for Nødvendigheden af den qvindelige Forstands Uddannelse. Den uregelmæssige Udvælgelse af Forældrenes Magt er det, der først saarer Børnets Gemyt, og en saadan uregelmæssig Behandling ere Pigebørnene langt mere underkastede, end Drengbørnene. Næsten al-

tid

tid er de Forældres Villie ufornuftig, der ikke vilde høre nogen Indvending, med mindre de just engang ere i god Lune, da de blive ligesaa overdreven estergivne, som de forhen vare strenge. Pigebørn lære meget tidlig den Kunst, ved List at unddrage sig fra denne vilkaarlige Magt, og øve den siden imod deres Egtefæller. Alere de ofte saae jeg en lille spidsnæset Løs at forefrive et heelt Huns Love; og kun nu og da blev Mama vred, og slog omkring sig som en Lynstraale — enten fordi hendes Frisur ikke stod hende an *), eller fordi hun den forrige Aften havde tabt mere ved Spillebordet, end hun torde være bekiendt for sin Mand, eller og af en anden lignende moralsk Aarsag til Fortrædelighed.

Ved at bemærke sige og lignende Optrin henfaldt jeg til tungsindige Betragtninger over

Qvin-

*) Jeg horte selv engang en lille Pige, at sige til sin Opbarterse: "Min Moder har i Morges skældet mig lystig ud, fordi jeg ikke havde frisert hende til Maade." Saa nærværende denne Bemærkning var, saa rigtig var den dog. Og hvad Agtelse kunde vel Datteren, uden at gjøre Vold paa sin Fornuft, fatte for en saadan Moder.

Forfatterinden.

Qvinderne, og førtes derved til den Slutning, at, naar allerede deres første Tilbøielighed maa føre dem vild, og bringe deres Pligter saa meget i Strid med hverandre, saa de endnu ere afhængige blot af Luner og Skikke, man da umulig kan vente meget godt af dem i de modnere Aar. Hvorledes Udtageren kunde raade Gud paa derte Onde: indseer jeg sandelig ikke; thi at bygge deres Dyd paa urokkelige Grunde, var jo det samme, som at lære dem at foragte deres Forældre. Børn maa paa ingen Maade vænnes til at kalde deres Forældres Feil gode, da enhver saadan Undskyldning maa svække Fornuftens Kraft paa deres Hjerte og gjøre dem mere og mere ligegyldige ved deres egne Feil. Det er een af den modnere Alders ædelste Dyder, at være streng imod sig selv og overbærende med andre. Men Børn maa for det første alene ansøres til de simple Dyder. Thi, naar de for tidlig begynde, at undskylde Menneskenes feilende Videnskaber og Sæder, da bortslides i en Hast den fine Masse af Prævestenen, hvorpaa de skulle prøve deres egne, og deres Uretfærdighed tiltager i samme Forhold, som deres Overbærelse.

Børns og svage Menneskers Hengivenhed er altid egennyttig; de elske deres Vaarværende ikke for deres Fortrins Skyld, men fordi de blive elskede af dem. Men saalænge Agtelse og Rierlighed endnu ikke strax blive sammensmeltede i den første Tilbøielighed, og Fornuften ophvies til Grundvold for den første Pligt — maa og Sædeligheden vakle alerede i sine første Fremskridt. Dog jeg frygter meget for, at Forældre ville, indtil andre Indretninger skee, blive ved deres gamle Vane, at kræve Lydighed af deres Børn, blot fordi de saaledes ville, og fremdeles gjøre sig al mulig Umage for at grunde en Magt, der ikke taaler at blive prøvet af Fornuften, paa en guddommelig Rettighed *).

Tolv

*) Dette Kapitel er især overmaade smukt. Saalænge et Barn endnu ingen Fornuft har, men blot Anlæg dertil, maae det blindt hen adlyde sine Forældre, og det er for Barnet ligesaa sørgeligt, naar Forældrene selv ingen Fornuft have, som naar det bliver avlet af syndig Sæd. Saasnart Barnet begynder at tænke, bør man ikke mere ligefrem befale, men stedse give fornuftige Grunde for sine

Tolvte Kapitel.

Om Rational Opdragelse.

De velgiørende Virkninger, som flyde af den nviagtigste Omsorg ved huuslig Opdragelse, vilde stedse blive meget indskrænkede, og selv den Fader, der lægger Haand paa Værket, maa bestaa

Befalinger, og derved søge at overbevise BARNET om, at det er dets egen Fordeel at lyde samme. Derved forudsættes da vist nok, at Befalingerne ikke maa være ufornuftige. At ville overbevise et Barn om, at en ufornuftig Befaling er fornuftig, er den skrækkeligste Despotisme. Følger BARNET Befalingen, uden at være overbevist om dens Godhed, da bliver det en Hykler; men bliver det overbevist derom, da er dets Forstand bleven ligesaa forvandt, som om man havde overbevist det om, at to gange to var fem. Saa snart et Barn har faaet Forstand og Styrke nok til at opholde sig selv, ere Forældrene alene dets Raadgivere. Et Barn bor ei givte sig, førend det har faaet den fornødne Forstands

og

standig see sine skønneste Forventninger i mange Henseender strande, saalænge Opdragelsen ikke bliver en Hovedsag for den hele Nation. Faderen kan jo ikke drage sig og sin Søn ud fra al menneskelig Selskab; og gjorde han det end, saa blev det dog ikke muligt for ham, saaledes at gjøre sig selv ung igien, at han kunde blive BARNETS egentlige Ven eller Kammerat. Men der hvor Børn blive indskrænkede til vorne Mandfolks og Fruentimmeres Selskab, opnaae de snart den Art af tidlig Modenhed, der forstyrrer enhver virksom Kraft i Siel og Legeme i sin Bært. For at opvække deres Evner, maae der gives Anledning til selv at tænke; og dette kan alene skee derved, at endeel Børn samles og at man lader dem samlede stræbe efter et Maal.

Børn forfalde meget hastig til en stiv Siels-Dorfsked, hvoraf de siden kunielden have Kraft

og Legems Modenhed dertil. Da tager det en Egtefælle ikke for sine Forældre, men for sig selv, det maa derfor have sin egen Villie og Forældrene ere kun dets Raadgivere. Den, som efter disse Grundsætninger vil opdrage sine Børn, vil kunde gjøre sikker Regning paa deres Hierlighed og Agtelse.

Kraft til at arbejde sig ud, naar de, isteden for at søge Underviisning, kun stedsse spørge, og derefter ubetinget holde sig til de Svar, man giver dem. Dette kunde aldrig finde Sted, naar de vare i Selskab med andre Børn af deres Alder; og om man endog maatte vedligeholde nogen Indflydelse paa Gangen i deres fælles Undersøgelse, saa vilde denne dog ikke mere ledes ene og alene af de Børn, der meget ofte svække, om ikke endog aldeles forstyrre deres Undergivnes Evner ved at drive dem for hastig fremad, med dette er uundgaeligt, naar Børnet alene indskrænkes til een Mand's Omgang, om denne endog er nok saa skarpsindig.

Desuden maa Gæden til enhver god velvil- lig Tilbøielighed udsaaes i Ungdommen, og den ærbødige Frygt, som føles for en Fader, er meget forskiellig fra de selskabelige Tilbøielig- heder, hvilke i den moednere Alder givne Livet lykkeligt. Grundvolden for disse sidste er Lii- g- hed og en Meddelelse af Følelser, som er al- deles fri fra den høitidelige Alvorlighed, hvilken om den end ikke aftvinger os nogen Underkastel- se, dog udelukker enhver Modsigelse. Man sætte, at et Barn har nok saa megen Kierlig- hed til sine Forældre, saa vil det dog bestandig længes

længes efter andre Børn for at lege og sladdre med dem; og selv den sande Høiagtelse, som det føler for hine — thi i barnlig Agtelse blander sig altid en Tilsætning af Frygt — maa, om end ikke vænne det til skult List, dog i det mindste afholde det fra at meddele dem de smaa Hemmeligheder, hvilke først aabne Hjerter for Venskab og Tillid, og lidt efter lidt berede det til at kunne fatte en almindelig Belsvillighed. Hertil kommer endnu dette, at BARNET aldrig paa denne Maade kan opnaae det frimodige aabne Væsen, som unge Mennesker alene derved gjøre sig egent, at de ofte ere i saadant Selskab, hvor de reent ud tør sige deres Tanker uden Frygt for at blive irettesatte for deres Driftighed, eller udlæete for deres Daarlighed.

Det Indtryk, hvilket Synet af vore Skoler, saaledes som de endnu for nærværende Tid ere indrettede, og de derved fremkaldte Betragtninger, gjorde paa mig, var for stærk til, at jeg ikke med vel megen Varme skulde have yttret min Dom til Fordeel for den private Opdragelse. Men sildigere Erfaringer gave mig igien Veilighed til at betragte Tingen i et andet Lys. Imidlertid anseer jeg hine Skoler, saaledes

des som de nu ere, for Lasternes og Daarligheds Drivehuse, og denne formeente Menneſkes Kundſkab, der i ſamme ſkal være at hente, for intet andet end egennyttig Trædſked.

I offentlige Skoler bliver Drengbørnene ſlikne og ſtidenfærdige, og, iſteden for at fatte Lyſt til de milde Familie-Glæder, forfalde de meget ſnart til Udvævelſer, der ødelægge Legemet, før det endnu er uddannet, og i lige Grad forhærde Hjertet og ſvække Forſtanden.

Sandelig, blot af den ene Grund vilde jeg erklære mig imod vore Penſionsanſtalter, fordi der i ſamme herſker den uſtabige, uordentlige Sindſforfatning, ſom Feriernes Forventning maa frembringe. Paa diſſe ere Lærlingens Wnſker og Udfigter henſpændte med brændende Forudfølelſe, i det mindſte (for ikke at ſige formeget) den halve Deel af Skoletiden igiennem, og, naar de nu ere komne, da tilbringer han dem i fuld Udſpredelſe og tvileløs Nydelse.

Blive derimod Børn opdragne i deres Forældres Huſe, ſaa kan vel deres videnskabelige Uddannelse blive ordentligere og roligere udført, end det er muligt paa det Sted, hvor næſten et heelt Fierding-Aar tilbringes i virkelig

Leddig.

Leddiggang og endnu mere under misforneiet
 Længsel; men paa den anden Side fatte de og
 for høie Tanker om deres egen Vigtighed, deels
 fordi man tillader dem, tyrannisk at behandle
 Tjenestefolkene, deels fordi deres udvortes For-
 hold med alt for viensynlig Ungstelighed be-
 woates af de fleste Mødre, der af alt for megen
 Gver for at bibringæ dem den fine kunstlede Les-
 vemaade, drøbe Menneskets Fortrin hos dem
 i Spiren. Saaledes fører man dem i Selska-
 ber paa en Tid, da de skulde beskæftiges med
 alvorlige Ting, og behandler dem som Mænd;
 medens de endnu ere Børn — maa de ikke da
 blive forfængelige og qvindagtige?

Den eneste Maade, hvorpaa disse tvende,
 for Sædeligheden lige farlige, Ydertligheder
 kunde undgaaes, vilde være Opdagelsen af et eller
 andet Middel, hvorved offentlig og privat Op-
 dragelse kunde forenes. Saaledes, vilde man
 ved Menneskers Dannelse til Borgere treffe paa
 tvende naturlige Veie, der synes at lede lige til
 det forønskede Maal; thi derved vilde Familie-
 tilbøielighederne blive uddannede, hvilke først
 aabne Hjertet for Menneskelighedens mangfoldi-
 ge Vittelser, og desuden kunde Børnene til-
 brins

bringe en stor Deel af deres Tid i fuldkommen
Eiighed med andre Børn.

Endnu tænker jeg med Fornøielse paa Lands-
byskolen, hvor et Drengbarn løber gæstfæstig
hen om Morgenens tidlig, enten Veiret var ondt
eller godt, med sine Bøger under Armen, og,
havde han langt at gaae, da med sin Middags-
mad i Haanden, Ingen Diener ledte den unge
Herre ved Haanden, men saasnart han havde
faaet Kiortel og Breenklæder paa, var han over-
ladt til sig selv, og fortalte paa sine Forældres
Skjød den forbigangne Dags Tildragelser, naar
han igien hen imod Aften kom tilbage. Hans
Forældres Huus blev hans Bolig, og selv i den
tilkommende Tid tænker han stedse tilbage der-
paa med inderlig Glæde. Ja dristig tør jeg be-
raabe mig paa mange udmærkede Mænds Vid-
nesbyrd, der saaledes ere blevne opdragne,
om ikke deres Fødested er blevet dem endnu kiere
ved Erindringen af en skyggefuld Plads, hvor de
lærte deres Lektier, eller et steilt Sted, hvor de sad
for at gjøre sig en Drage eller forbedre en Naket?

Men hvilket Drengbarn tænkte vel nogen-
sinde med Fornøielse tilbage paa de Kar, han
tilbragte i et saadant snævert Fængsel, som vore
Londonske Akademier ere? — med mindre han
Dwindel. Rettigh. D maa-

maaskee' engang kunde falde paa at erindre sig den elendige Spurvkyser af Underlærer, som der piinte ham, eller Bakkelsemanden, som han afkøbte saa mangen Tærte for at nedsluge den med søkker, fatteagtig Graadighed. I alle vore Pensioners-Anstalter er Modtvillighed de yngre Drengborns Moerskab, og Laster de ældres Tidsfordriv. Hvad kan desuden være skadeligere for den moralske Karakter, end det System af Despotisme og forvorten Slaverie, der nu engang i de store Skoler er indbragt imellem Lærlingerne? jeg gider ikke tænkt paa den trykkende Evang, der binder dem til tomme Skikke og gjør Religionen til noget værre end en Narreleeg. Thi hvad Nytte kan der vel ventes af, at et ungt Menneske maae gaae til Alters blot for ikke at tabe en halv Gvinee, som han siden maaskee sætter overstyr paa hiin eller denne lystige Maade? Een af disse unge Menneskers Hovedbetyrning gaaer ud paa, hvorledes de kunne unddrage sig fra den Lov, at møde ved den offentlige Gudstieneste, og deri have de ikke aldeles Uret, thi en saa bestandig Gientagelse af et og det samme maa dog virkelig paalægge deres naturlige Levenhed de meest byrdefulde Waand. Da disse Skikke have den skade-

ligste Indflydelse paa deres Sædelighed; og en Gudstjeneste, der alene beskæftiger Læberne, og hvori Hierte og Hand end ikke tager den aldermindste Deel, nu ikke mere af vor Kirke betragtes som en Bank, hvorpaa man kunde træffe Verker for de arme Siæle i Skiærsild — hvorfor turde man da ikke afskaffe dem?

Dog, Frygten for Nyheder strækker sig her i Riget til alt. — Her er det rigtig nok kun forestilt Frygt, dorste Leddiggængeres feige Smaaensindighed, der ret sikkert ville bevare deres varme og magelige Leie, hvilke de betragte som en arvelig Eiendom, og isteden for at opfylde de Pligter, for hvis Skyld deres Pladser blive saarigelig begavede, ene og alene gjøre nogle, dermed forbundne tomme Skikke med, men i øvrigt ikke gjøre andet end æde, drikke og tragte efter Fornøielse. Disse ere de Folk, der med største Heftrighed paastaae, at Stifterens Villie maa følges, og af alle Kræfter strige mod enhver Reformation, som det var en himmelraabende Synd. Jeg sigter hermed især til de Levninger af Pavedømmet, som man har beholdt i vore Kollegier, da dog i øvrigt de protestantiske Medlemmer deri vise sig som saaa haandfaste Forsægtere af den herskende Kirke: men

med al deres Hidfighed tabe de dog aldrig Byt-
 tet af Diesynet, som rovgierrige Præster, over-
 troiff Ihukommelse, fordum sammenkræbde
 af Dumhedens Eiendom. Nei, ifølge deres ar-
 vede Viisdom, ære de Besiddelsens bedagede
 Met, som et stærkt Bolværk, og lader endnu, li-
 gesom fordum den søvnige Bønklokke ringe, for
 at ikke een Reformation Kulde drage en anden
 efter sig og Nanden ihjelslaae Bogstaven. Disse
 Pavedømmets Skikke have den fordærveligste
 Indflydelse paa vor Geistligheds Moralitet; thi
 de ørkesløse Skabninger, hvilke to eller tre Gan-
 ge om Dagen forrette en Tjeneste paa den meest
 skjodesløse Maade, som de selv ansee for unyt-
 tig, og dog kalde deres Pligt, tabe meget hastig
 Gølelsen for Pligt i Almindelighed. Da de i Kol-
 legiet ere tvungne til, enten at møde ved den
 offentlige Gudstjeneste eller og listigen at stæle
 sig bort derfra, saa fatte de en habituel Foragt
 for det samme Embede, hvis Forretning maa
 sætte dem i Stand til at leve i Ørkesløshed,
 Bøunnerne blive saa haandværksmæssige opram-
 fede, som naar en ensfoldig Dreng kommer op
 med sin Lektie, og ofte hører man Præsten uvil-
 kaarligen igien at falde tilbage til sine Studen-
 terstreger et Dieblif, efter at han har forladt
 Præ

Præfestoelen, endog medens han nyder det Maaltid, han paa en saa uærdig Maade for-
tiente.

Sandelig intet kan dog være mindre ær-
værdigt end Gudstienesten, saaledes som den
for nærværende Tid bliver holdt i vore Kathedra-
Kirker; og der gives vel neppe nogen Sværm
af svagere Mennesker i det hele Rige, end de
ere, der lade sig bruge som Slaver af denne
barnagtige Slendrian, Af dens forrige For-
fatning vises os kun en sæl Beenrad, men alle
det Høitidelige, som om den end ikke rensede
Hjertet, dog tiltrak Indbildningskraften har
man borttaget. En Langfredags Hvitid derimod,
naar den holdes som den bør, maa vist indgy-
de hvert Sind, der endnu besidder en Gnist af
Phantasi, den ærefrygtfulde Tungindighed,
den ædle Deeltagelse, der er saa nær beslægtet
med Andagt. Jeg vil dermed ikke sige, at disse
andægtige Følelser i moralsk Henseende gjorde
mere Nytte, end hver anden Mystelse af Skign-
hedsfølelsen: kun dette paastaer jeg, at dets
theatraliske Pragt, der smigrer for vore Sand-
ser, fortjener at foretrakkes enhver kold Prunk,
der støder Forstanden, uden at naae til Hjertet.

Slige

Slige Bemærkninger staae paa deres rette Sted i en Afhandling om National-Opdragelsen. — Religion! du Trostens rene Kilde i denne Jammerdal, hvor er dog din klare Strøm bleven plumret af de urene Hænder, som vovede at opdæmme i en snever Grav de levende Bænde, der til evig Tid stedse henflyde i al Tilværelses store Ocean — til Gud! hvad vilde Livet være uden den Fred, som Guds Kierlighed, naar den er grundet paa Humanitet, alene kan skienke? Hver jordisk Tilbøielighed vender Tid efter anden tilbage, for at nage det Hierte, der føder den: og de rene Udgydelser af Velvillighed maa ofte, med Haardhed afvise fra Menneskene, opstige som et frit Offer til Den, der bød dem fremkomme, og hvis himmelske Glands de give et svagt Gienkin af.

Imidlertid antager Religionen den ubehageligste Skikkelse i offentlige Skoler, hvor den forbyttes med byrdefulde Skikke og ufornuftige Baand, antager ikke engang den alvorlige mørke Mine, som paalægger Vresfygt, medens den indgyder Rædsel, men endog en latterlig Figur, der giver rig Materie til lystig Spøg. Thi de fleste lystige Indfald og smaa Historier, som igien sætte Livsaanderne i Bevægelse, efter at
man

man ved Bisten for meget har indknebet dem, blive sammensmedede af Tildragelser, som just de Menneſker, der tale Ordet imod Misbruge for at leve af Byttet, ſøge at give en ſplitters gal Vending.

Der gives neppe i det hele Rige nogen mere bydende og ødsel Hob af Menneſker, end de pedantiske Tyranner, ſom reſidere paa Collegierne, og have Opſyn over de offentlige Skoler. Færrerne ere i lige Grad ſkadelige for Lærernes og Lærlingens Sædelighed, og den Samqvem, de forſte holde med den høie Adels, indfører i deres Familier den ſamme Forføngelighed og Udsvævelse, der reent ud forjage de huuslige Pligter og Glæder af de herſkabelige Boliger, hvis Pragt de ſaa bagvendt eſterabe. Drengbørnene, der med ſtore Bekoſtninger leve hos Lærerne og deres Medhielpere, faae her aldrig noget ret Hiem, uagtet de derfor ere hidſendte; thi eſter et ſtumt Middagsmaaltid nedſturke de endnu et Glas Viin, og begive ſig derpaa bort, for at udtænke hiin eller denne modtvillige Streg eller gjøre juſt de ſamme Folks Person og Vaner latterlige, ſom de nylig maatte krybe for, og ſom de ſkulde anſee, ſom de, der ſtod dem i Forældres Sted.

Lær

Tør man endnu undre sig over, at Drengebørn, der saaledes udelukte fra al selskabelig Omgang, blive egensyge og lastefulde? eller at een af disse flittige Opsynsmænd ofte krones med en Bispehue?

Bestræbelsen efter at være lige med Folk af næst høiere Rang, griber stedse meer og meer om sig hos enkelte Mennesker, og Nedrigheid er en Følge af denne Vergierrighed. Men allermeest fornødre dog de Kunster, hvormed man maa stige op ad Patronskabets Trappe, og dog vælges i Almindelighed Ungdommens Styrere af eet blandt disse Rang. Tør man vel vente af Folk, hvis Forhold maa bestemmes ved en trængsel, immer til Forfremmelse sigtende Klogskab, at de ville indprente deres Undergivne en frie, selvstændig Tænkemaade?

Imidlertid tænkes der saa lidet paa Drengebørnernes moralske Dannelse, at jeg har hørt adskillige Skolelærere frække nok til reent ud at tilstaae, at det var deres eneste Hensigt at lære dem Græsk og Latin, og at de havde opfyldt deres Pligt, naar de kun bragte nogle duelige Folk til Universitetet.

Jeg tilstaaer, at nogle saa lærde Mænd dannes ved Kappelyst og Skoletugt; men for
at

at hæve disse vakke unge Mennesker, maatte endeel af andres Sundhed og Sædelighed opofres. Sønnerne af vor lavere Adel (Gentry) og de rigere i Borgerstanden (Commoners) blive for største Delen opdragne i disse Planteskoler; men trøster vel nogen sig til at vaaataa om den store Deel iblandt dem, at de, naar man endog vil d mme det mildeste, kunde passere blot for nogenlunde lærde Folk?

Det er ingen Belgierning for Selskabet, at nogle faa glimrende Hoveder blive hævede paa Mængdens Bekostning. Sandt er det, store Mænd synes ligesom store hastig indbrydende Revolutioner at træde frem Tid efter anden, for igien at oprette den fornødne Orden og adspredde de Skyer, som indhulle Sandheden: men lad kun Fornuft og Dyd faae mere at sige i Selskabet, da ville slige heftige Storme ikke mere være nødvendige. Den offentlige Opdragelse, af hvad Art den end er, bør stedse have til Hensigt at danne Borgere; men vnsker man at gøre Mennesket til en god Borger, da maa man først opdrage ham til at blive en god Søn og Broder. Dette er den eneste Vei til at udvide Hjertet; thi Almeen-Maad maa, ligesom offentlige Dyder, udspringe fra den huuslige Karakter; uden dette

Lærlingens Duellighed, hvilken Prøve i Feriernes bliver ved ethvert Besøg baaren frem til Skue *), skifter langt mere Fortræd, end man ved første Biekast maaskee tænker. Thi kun sielden (for ikke at sige for meget) er det altsammen BARNETS egen Arbeide, og derfor befordre enten Læreren et Bedragerie, eller angriber den elendige Maskine saa overmaade stærkt, at den bliver beskadiget paa sit Drivværk, og standset i sin jævne Fremgang til Fuldkommenhed. Huskommelsen bebyrdes med uforstaaelige Toner, for at gjøre Stads dermed, uden at bibringe Forstanden endog blot eet tydeligt Begreb: og dog kan kun den Opdragelse i fortrinlig Mening kaldes Mandsdannelse, der lærer unge Mennesker at tænke. Phantasten maa ingenlunde faae Lov til at forsøre Forstanden, for denne har opnaaet nogen Styrke, ellers vil Forfængelighed let føre Lasterne bag efter sig; thi enhver Maade, at fremstille Børns Duellighed til Skue paa, er skadelig for deres moralske Karakter.

Hvor megen Tid bliver ikke spildt derved, at man lærer dem at opsigge Ting, de ikke forstaae

*) Jeg sigter hermed især til de talrige Akademier i og ved London, og paa den handlende Stands Udforsel i denne store Stad.

faae! I midlertid sidde Mødrene i fuld Stads
 rundt omkring, og lytte med Forundring til den
 Pavagie = Sladder, som paa det høitideligste
 bliver deklameret med Uvidenheds og Daarlighedens
 hele Pomp. Slige Pralerier tiene kun til at udbre-
 de Mystelsen af Forsængeligheds spændte Stræng-
 ger igiennem den hele Siel; thi Børnene kunne
 ingen Nytte have deraf, hverken til at faae et
 flydende Foredrag eller en indtagende Anstænd.
 Ja det er saa langt fra, at dette skeer, at man
 meget mere kan indbefatte dette forsængelige
 Tant under Navnet af Affectations Studium.
 Thi kun stelden finder man nu et jævnt, blye-
 færdigt Drengbarn. Rigtig nok har Folk af
 Smag stødt sig over den forlegne Blyehed, der
 er saa naturlig for denne Alder, og nu er den
 ved vore Skoler og ved den Skik at Børnene
 tidligere føres ind i Verden, forvandler til Us-
 forskammenhed.

Dog hvor kunne disse Misbrug blive af-
 hjulpede, saalænge Skolelærerne for deres Un-
 derholdnings Skyld, ere gandske afhængige af
 Forældrene, og saalænge endnu saa mange riva-
 liserende Skoler hænge deres Løkkemad ud, for
 at fange forsængelige Fædres og Mødres Opmærk-
 somhed, hvis Forældre-Kierlighed alene strækker

sig

sig til det Ønske, at see Naboernes Børn udstukne af deres.

Uden særdeles gunstige Omstændigheder kunde en fornuftig, samvittighedsfuld Mand, der vil oprette en Lære-Anstalt, let sulste ihjel, ifald han var for stolt til at tage sin Tilflugt til de hemmelige Kneb og Rænker, hvormed svage Forældre blive bedragne.

Endog i de bedste Opdragelseshuse, hvor Børn ikke blive sammensperrede i alt for stor Mængde, maa de dog antage mangan ond Bane, men i de store Skoler bliver Krop, Hjerte og Forstand ligemeget forsømt. Ofte er det Forældrene om en Skole at gjøre, som er at faae for lettest Riisb, og den, der forestaaer samme, kunde ikke leve, naar han ikke antog et langt større Antal af Børn, end han er i Stand til at overse; ligesaa lidet tillader den knappe Løn, der betales for hvert Barn, ham at antage Underlærere nok, der kunde hielpe ham endog blot i de mekaniske Forretninger af hans Embede. Desuden, hvor galant Huus og Hauge maatte være, nyde dog Børnene ligesaa lidet af det ene, som af det andet; da tunge Forbud stedse minde dem om, at de her ikke ere hjemme, og Stadsværelser, Hauge m. v. maa, som det
hed:

hedder, holdes i Orden for Forældrenes Fornærlig-
 se, der engang om Søndagen besøge Skolen, og
 lade sig bedrage just ved denne Pragt, som gjør
 deres Børns Stilling saa ubehagelig.

Med sand Afstøje har jeg hørt fornuftige
 Qvinder, — thi Pigebørn blive endnu langt
 mere bevogtede og bundne, end Drengbørnene
 — tale om den byrdefulde Evang, som de maatte
 lide i Skolen. Ofte tillod man dem ikke en-
 gang, at gaae uden for en bred Gang i en prægt-
 tig Hauge, men nødte dem til med stive Da-
 me-Skridt at spadserere op og ned af den: be-
 standig maatte de holde Hovedet i Veiret, sætte
 Fødderne udad og Skuldrene tilbage, isteden
 for at de ifølge Naturens Anviisninger til dens
 Plans fuldkomne Udførelse havde turdet springe
 omkring i de mangfoldige, Sundheden saa nyt-
 tige Stillinger *). De rene Livsaander, som
 be-

*) Jeg erindrer mig et Tilfælde, som jeg selv
 med største Mishag lagde Mærke til. Jeg
 gik hen i en Skole, hvor smaa Børn bleve
 forberedte til en større, for der at see til en
 lille Dreng. Direktøren førte mig i Sko-
 lestuen m. v. Medens jeg nu spadserede ned
 af en bred Sandvei, kunde jeg ikke andet
 end

befordre Siels og Legems Væxt, og udvikle
 Haabets spæde Blomstre, standse og slaae ud
 til forfængelige Druker eller heftig Fortrydelse,
 der svække Siælekræfterne og fordærve Naturels
 set, eller stige vel endog op til Hovedet, skærpe
 Forstanden, før den endnu har faaet den nød-
 vendige Styrke, og frembringe den jammerlige
 Listighed, der udmærker den qvindelige Mand paa
 den uslykkeligste Maade — og vil, som jeg be-
 frygter, udmærke den, saalænge Qvinderne ere
 Slaver af Mændene !

Den

end bemærke, at Græsset paa begge Sider
 vorte meget tyndt i Veiret. Strax gjorde
 jeg Barnet nogle Spørgsmaale, og erfarede,
 at de stakkels Børn ikke turde understaae sig
 at gaae uden for denne Gang, og Manden
 lod undertiden Jaar drive ind, for at afsæde
 det ufortærede Græs. Denne tyranniske
 Eiermand pleiede at sidde ved et Vindue,
 hvorfra han kunde overse sin Gangegaard,
 og selv den eneste Krog, der laae ved Siden,
 og hvori de uslykkelige Skabninger endnu frit
 havde kundet lege, havde han ladet indgier-
 de og beplante med Kartofler. Ogsaa var
 hans Kone ligesaa omhyggelig for at holde
 dem i Orden, at de ikke skulde gjøre deres
 Klæder slidne eller rive dem i Stykker.

Forfatterinden.

Den Ringeagt, der i den mandlige Verden vides Rydsfæden, er efter min Overbeviisning Hovedkilden saavel til mange physiske og moralske Ulykker, der trykke Menneskeligheden, som og især til de Laster og Daarligheder, der nedværdige og ligesom tilintetgjøre Qvinderne. Alligevel ere vore Skoler af den Beskaffenhed, at Drengbørnene deri uundgaaeligen maa tabe den passende Blufærdighed, der i deres Forældres Huse havde kunnet moednes til Sædelighed.

Og hvilke stygge, uanstændige Ting lære Drengene ikke af hinanden, naar en heel Mængde af dem sove i et Kammer sammen! — Jeg vil slet ikke tale om de Laster, hvilke svække Legemet og quæle al sin Følelse i Sielen. Den Mangel paa Opmærksomhed, som er saa sienssynlig i Henseende til Sædeligheds Øvelse imellem Mandspersoner, frembringer en stor Fordærvelse i alle Dele af Selskabet. Thi ikke blot Kierlighed — den Kierlighed, der renser Hjertet og først vækker alle ungdommelige Kræfter for at forberede Mennesket til at opfylde Livets velgiørende Pligter — bliver derved et Offer for tidlig sandselig Lyst, men alle selskabelige Tilbøieligheder dræbes ved de egenlybige Tilfredsstillelser, der meget tidlig besmitte Sielen.

Qvindet. Rettigh. O

og hentøre Hjertets ædle Safter. Ufkyldigheden fornærmes ofte paa den unaturligste Maade, og de vigtige Følger af dette Onde forvandle huuslige Laster til en Pest for Staten. At vænne sig til en vis legemlig Orden, hvilket har en større Indflydelse paa den sædelige Karakter, end man i Almindelighed troer, opnaaes desuden kun i Forældrenes Huse, hvor den ærbødige Frygt vedligeholdes, der holder Fortroligheden inden sine Grændser, som, naar den nedsynker til det dyriske, undergraver den rene Hengivenhed ved fræk Raadshed.

Jeg har forhen paataalt de onde Vaner, som Digebørnene antage, naar de indspæres sammen. Efter mit Tykke lader denne Bemærkning sig ogsaa gjøre om Drengbørnene: og heraf følger da naturligviis en Slutning jeg stedse har havt for Dine, — nemlig at begge Rion, naar de meer og meer skulle forædles, bør opdrages sammen ikke blot i de private Familier men og i de offentlige Skoler. Er Egteskab Selskabets engeste Baand; saa skulde ogsaa alle Mennesker opdrages efter et og det samme Mynster. Skeer dette ikke, saa vil begge Rions Forhold aldrig blive gjort Lige; ligesaa lidet ville Qvinderne opfylde deres Rions eiendommelige Plig-

Pli^gter, førend de engang blive oplyste Borger^a inder, og, udrustede til ved egen Hielp at for^hverve sig sin Underholdning, blive virkeligen frie og uafhængige af Mændene — uafhæn^gige (siger jeg for ei at blive misforstaaet) i den Forstand, som den ene Mand er uafhængig af den anden. Ja! Egetekabet vil vist nok kun da først blive holdt hellig, naar Qvinder og Mænd blive opdragne sammen, og hine saaledes derved forberedte til mere at være disses Selskabsøstre end deres Beherskerinder; thi Pistighedens nedrige Rænker maa stedse gjøre dem foragtelige, saalænge det Nag, hvorunder de sukke, endnu holder dem i Frygt. Jeg er saa fuldkommen overbevist om, at jeg drister mig til at paastaae, at Dyden ikke vil gjøre nogen betydelig Fremgang i det menneskelige Selskab, førend begge Kønns Dyder blive grundede paa Fornuften, og man lader de Tilbøieligheder, som begge have tilfælles, faae deres tilbørlige Styrke ved gienfaldige Pli^gters Opfyldelse.

Saa man Drengbørn og Pigebørn Under^visning sammen, da kunde man tidlig indprent^e dem den takkelige Anstand, der frembringer Sædelighed, uden at tage Kønnsforskjellen til Hielp, hvilket altid gjør Sielen ureen. Sær^e

egne Forelæsninger over Artighed og Etiquetens Formular, der følger i Hælene paa Falskhed, vilde da være aldeles unyttige, naar en artig Opførsel var bleven til Bane. Denne naturlige Anstand! Skulde man da ikke tage paa blot om Galladagene som Artighedens Stads Klædning, nei den skulde være den stille Virkning af en reen Siel. Vilde ikke denne Oprigtighedens simple Eleganz være en uforsalstet Hylding for huuslig Belvillighed, som langt maatte overgaae de kokette Komplimenter, der med falsk Skin glimre i Møde-Verdenens forfalte Omgang? Men saalænge der endnu ikke hersker mere Forstand i Selskabet, vil der stedse Kiendes Mangel paa Hierte og Smag, og den kokette Sminke indtage den himmelske Rødmes Sted, som kun dydige Tilboieligheder kunne udbrede over et Ansigt. Galanterie og det, man kalder Kierlighed, kan vel bestaae uden Simpelsked i Karakteren; men Hovedstøtterne for Benskab ere Hviagtelse og Tillid — Agtelse er aldrig bygget alene paa en dunkel Følelse.

Smag paa skønne Kunster kræver en høj Grad af Uddannelse, dog ingen høiere end Smagen paa dydige Tilboieligheder. Begge forudsætte den Landsudvidelse, der aabner os saa

mange

mange Risder til Siels Glæder. Hvorfor trænge Menneffene sig dog saa meget til larmende Optrin og talrige Cirkler? (fordi vilde jeg svare) de fattes Nands Virksomhed, da de ikke have næret Hjertets Dyder. De see og føle derfor Alt, alene i det grov., og længes bestandig efter Forandring, fordi de finde alt det simple smagløst.

Dette Raisonnement kan udtrækkes længer end Philosopherne maaskee vilde tænke. Thi, bestemte Naturen Qvindelignet ganske fortrinligen til at opfylde huuslige Pligter saa har den vist ogsaa gjort det skikket til i høi Grad at kunde modtage de dermed beslagtede Tilboieligheder. Det er bekiendt, at Qvinderne nu have en lidenskabelig Attraae efter Fornøielse, og, ifølge min Forklaring, maa de have den, fordi de ingen Smag kunne finde i det huuslige Livs smaae Tildragelser, hvortil de fattes Dømmekraft, som er Grundlægget for al Smag. Thi til Trods for alle sandfælige Fornuft-Philosopher har Forstanden dog ene det Fortrin at tilbringe Hjertet reen Glæde.

Med hvilken mathiertet Gaben saae jeg Qvinderne at lægge et ypperligt Digt bort, hvortil Manden af sand Smag meer end engang med henrykkende Glæde vendte tilbage! og medens

dens jeg næsten tabte Veiret over en fortryllende Musik: spurgte en Dame mig: hvor jeg havde kjøbt min Klædning? Ligeledes saae jeg et quindeligt Die med Ligegyldighed at ile bort forbi et høist fortreffeligt Malerie, og derimod, funklende af Glæde opholde sig ved et grovt tegnet Karikatur: og, da engang en skrækkelig majestætisk Tildragelse i Naturen paaførte min Siel en høitidelig Stilhed, erindrede man mig om at lægge Mærke til en Skjædehunds uheldige Spring, som min uheldige Skiebne tvang mig til at reise med. Er det vel at undre sig over, om et saadant smagløst Væsen heller karesserer sin Hund end sine Børn? eller om hun foretrækker Smigrierets Sniksnak for Oprigtighedens simple Sprog?

For at oplyse denne Bemærkning være det mig tilladt, at anføre, at det synes, som Genier af første Rang og de meest dannede Hoveder ogsaa have havt meest Følelse for Naturens simple Skønheder; og rigtigt nok maatte de føle det stærkt, hvilket de saa smukt have beskrevet — den Tryllekraft, som naturlige Tilboieligheder og uforfalskede Følelser udbrede over den hele menneskelige Karakter. Denne Evne at see i Hjertet og harmonisk at gientage enhver Svingning i sine Følelser — er det der sætter

Dig:

teren i Stand til at personificere enhver Lidenskab, og Maleren til at tegne den med en fyrig Pensel.

Den sande Smag er altid et Arbejde af en Forstand, der er beskæftiget med Betragtningen af naturlige Virkninger, og saalænge Qvinderne ikke faae mere Forstand, er det forgieves at vente, at de skulde fatte Smag for det huuslige Liv. Deres muntre Sandser ville stedse arbejde paa at forhærde deres Hjerte, og de Følelser, som de forjage af dette, blive ligesaa ustadige som heftige, saafremt en fornuftig Opdragelse ikke udruster deres Hand med Kundskaber.

Denne Mangel af Smag paa Huuslighed og Mangel af Kundskaber, er det, der afdrager Fruentimmerne fra deres Familier, og river den smilende Pattedglut bort fra det Bryst, der skulde give den sin Næring. Man har nu i mange, mange Aar ladet Qvinderne leve her i Uvidenhed og slavisk Afhængighed, og endnu den Dag i Dag er, hører man intet andet om dem, end at de lidenskabeligen tragte efter Fornøielse og Herredømme, give friske Fyre Fortrinnet, ere barnagtig forpikkede paa alle Slags Lege-

Pegetoi, og besidde en Letfindighed, der skatterer legemlige Fortrin langt høiere end Dyder.

Historien fremstiller en frygtelig Række af Forbrydelser, som deres Snedighed frembragte der, hvor de svage Slaver besad Duelighed nok til at besnære deres Herrer. Hvor længe har ikke i Frankrig og saa mange andre Lande Mændene været ødse Despoter og Qvinderne snedige Ministre! Bevise dette vel, at Uvidenhed og Afhængighed gjør dem huuslige? Er ikke Qvinde-Daarskab et Mundheld hos de udsvævende Ynglinger, der søge Moerskab i deres Selskab? og klager ikke fornuftige Mænd bestandig over, at en umaadelig Lyst til Pynt og Udspredelse bestandig afdrager saa mangen en Huusmoder fra hendes Familie? Hendes Hjerte er ikke bleven forført ved lærde Kundskaber, hendes Aand ikke ført paa Afveie ved videnskabelige Arbejder; og dog opfyldte de ikke de paaliggende Pligter, til hvis Opfyldelse Naturen opfordrer dem som Qvinder.

Lad altsaa et oplyst Folk (Frankerne) forsøge, hvor megen Kraft Fornuften maatte have til at føre Qvinderne tilbage til Naturen og til deres Pligt: lad det see til, om Qvinderne blive i samme Forhold bedre som de blive kloge-

re

te og frie, at det indrømmer dem lige Deel med Manden i Opdragelsen og Bestyrelsen. Fordæves kunne de ikke ved dette Forsøg, da det ikke staaer i noget Menneskes Magt at gjøre dem mere ubetydelige end de allerede ere.

For at iværksætte dette Forsøg, maatte Regjeringen oprette Skoler for forskjellige Aldre, hvori Drengbørn og Pigebørn kunne opdrages sammen. Skolen for de yngste Børn fra 5 til 9 Aar maatte være aldeles frie og staae aabne for alle Klasser *). I ethvert Kirkesogn skulde da det fornødne Antal af Lærere bestemmes af en udvalgt Kommission, for hvilken enhver Klage over Forsømmelighed o. s. v. maatte anbrages, naar den var underskrevet af sex af Forældrene.

I en saadan Skole, som jeg tænker mig den, skulde Dreng og Pige, Rige og Fattige komme sammen. For at hindre enhver Udmærkelse, hvorved Forsængelighed vilde befordres, maatte de alle være fuldkommen eens klædte

*) Ved Afhandlingen over denne Gienstand, har jeg laant nogle Bink af en meget vel gienemtaent Afhandling af den forrige Biskop i Autun (Taleyrand Perigord).

te, og alle tilholdes at være en og samme Tugt underkastet eller og forlade Skolen. Skolebygningen maatte være omringet af en stor frie Plads, hvor Børnene kunde faae Anviisning til nyttige Legemsøvelser; thi i denne Alder bør de endnu ikke holdes til noget siddende Arbeide i Bøvelser paa længere Tid end en Time. Men selv hine Forfriskninger kunne samtlige blive hævede til en Bestanddeel af den første Opdragelse. Thi der gives mange Ting, som naar de blive forestillede Børnene som en Art Leeg, fuldkommengjøre og underholde deres Sandser, men som, naar de bleve dem forklarede i et tørt Fordrag, slet ikke vilde have vakt deres Opmærksomhed. Dertil hører for Exempel Botanik, Mechanik, Astronomie, Skrivning, Regning, Naturhistorie og mange enkelte Forsøg af Naturlæren kunde fuldkommen give nok at bestille om Dagen, dog maatte disse Beskæftigelser aldrig gjøre det mindste Skaar i de gymnastiske Øvelser under aaben Himmel. Ogsaa kunde Begyndelses Grundene i Religion, Verdens og Menneskets Historie saavel som Politik ved forefaldende Leilighed bibringes Børnene i Samtaler efter den Sokratiske Læremaade.

Efterat

Efterat Børnene havde fyldt deres niende Aar maatte de iblandt dem, hvilke bestemtes til huuslige Forretninger, Kunster og Haandværker, bringes i andre Skoler, og der faae en saavidt mueligt passende Underviisning efter et hvert Individ's Bestemmelse, hvorved dog begge Rign endnu om Formiddagen vare forsamlende; om Eftermiddagen derimod maatte Pigerne besøge en Skole, hvori de beskæftigede sig med at sye, skræddre, stikke op o. s. v.

Unge Mennesker af udmærket Talent eller anseelig Formue kunde nu i en anden Klasse lære de døde og levende Sprog, gaae frem til Besyngelsesgrundene i Videnskaberne, og fortsætte det historiske og politiske Studium efter en udvidet Maalestok, hvorved heller ikke de skønne Kunster reent maatte forbigaaes.

Endnu skulde Drengene og Pigerne være sammen? hører jeg mangen Læser at spørge. — Ja! endnu immer sammen! Jeg vidste ikke, hvilke farlige Følger deraf kunde være at befrygte, uden at maaskee hist og her en tidlig Kierlighed kunde blive begyndt. Digtig turde denne, saa velsigende end dens Indflydelse maatte være paa unge Menneskers sædelige Karakter, ei altid være saa aldeles passende med Forældrenes Plac-

ner;

ner; thi jeg frygter det vil endnu vare længe, indtil Oplysningen i Verden kommer saa vidt, at Forældrene, ene og alene betænkte paa at danne deres Børn til Dyd, ville tilstøde dem selv at vælge sig den, der skal ledsage dem deres Liv igiennem.

Dette vilde desuden være et sikkert Middel til at befordre tidlige Ægteskaber: og tidlige Ægteskaber have de meest velgiørende physiske og moralske Følger. Hvor forskiellig er ikke den gifte Borgers Karakter fra den egensyge Gieks, der kun lever for sig selv, geraader i Angest for Ægteskab, ofte blot fordi det vilde sætte ham ud af Stand til at leve paa en vis Fod. Usædvanlige Undragelser fraregnede, der kun sielden vilde finde Sted i et paa Lighed bygget Selskab, kan Mennesket alene ved en lang Ovelse af de underordnede Pligter, der danne ham til M e n n e s k e, blive forberedet til at opfylde de Pligter, der paaligge ham som B o r g e r.

Blev denne Opdragelsesplan fulgt, da vilde Drengbørnenes Sundhed ikke blive forstyrret ved hine tidlige Udsvævelser, der gøre de nu levende saa egensyge, og Pigebørnene vilde ikke blive svage og forsængelige ved Uvirkksomhed og tomme Beskæftigelser. Dog forudsætter jeg,
at

at der da maatte finde Sted imellem begge Rion, en meget høi Grad af Liighed, der paa den ene Side udelukke al Erobringsjagt og Tøkkesyge, og paa den anden Side dog tilstødte Venkab og Kierlighed at stemme Hjertet for høiere Pligters Opfyldelse.

Dette vilde være Skoler for Sædeligheden og da nu Menneskenes Lyksalighed udspringer fra Pligts og Velvilligheds rene Kilder — hvilke Fremskridt kunde ikke da den menneskelige Aand gjøre!

Jeg har allerede reent ud og eftertryffeligt erklæret mig imod den Skik, at indskrænke Pibgebørnene til Syenaalen, og at udelukke dem fra alle borgerlige Forretninger. Man indsnævrer derved deres Aand, og gjør dem uskikkede til at opfylde de eiendommelige Pligter, som Naturen har anvist dem.

Blot beskæftigede med Dagens smaa Tildragelser, maa de nødvendig med Tiden faae Lethed i at udøve en vis Listighed. Det har ofte skaaet mig i Hjertet, at see hvilke listige Kneb mange Qvinder brugte for at opnaae hiint eller dette tøffede Løi, som de vare enfoldige nok til at være forgabede i. Da de ikke have frie Raadighed over Kassen, og ei tør kalde noget De-
res

res eget, lære de at stikke under af Ugepengene: og skulde Manden maaskee fornærme dem, enten ved engang at blive ude, eller ved at give Anledning til en eller anden Opbrusning af Skinsyge — Ih nu! saa kan en nye Klædning eller en anden nydelig Bagatel strax glatte Rynkerne paa den fortørnede Junos Pande.

Qvinderne skulde ikke vanhellige deres Charakter ved slige Nedrigheder, naar de bltve anførte til at agte sig selv, og naar man tillod dem frit at yttre sig over politiske og moralske Gienstande, og jeg vover at paastaae, at dette er den eneste Vei til at bibringe dem den tilbørlige Opmærksomhed paa deres huuslige Pligter. En munter, virksom Mand omfatter det hele Indbegreb af sine Pligter, og finder Tid nok til alt. Sandelig, det er ikke det modige Dnske hos Qvinderne at ville kappes med mandlige Fortrin, der afdrager dem fra deres Pligt — ligesaa lidet er det literariske Arbeiders tryllende Tillokkelse eller vedholdende Grandsten over videnskabelige Gienstande. Nei! men Dorstthed og Forfængelighed — Higen efter Fornoielse og Herskesyge, der stedse ville beholde Overmagten i en tom Siel, frembringe denne Virkning. Jeg siger med Glid: i en tom Siel, da den

Op

Opdragelse, som Qvinderne for nærværende Tid faae, neppe fortjener Navn af Opdragelse. Den smule Kundskab, de i Ungdommens vigtige Aar turde forskaffe sig, har dog blot Hensyn til udvortes Fuldkommenheder, og saadanne, der intet Keelt have til Grund; thi, naar Forstanden ikke er uddannet, bliver al Tækkelighed overfladig og ligesom eenstonet. Som Undighederne i et oppudset Ansigt, ryste de kun i Tummelen Sandserne, hiemme derimod fattes de Afvexling, da de ingen Siel have. Følgen deraf er tydelig; paa Udspreddelsens leende Skueplads seer man kun den kunstige Siel og det kunstige Ansigt hos dem. Thi de Folk, der flye for Ensomheden, have intet, de næst efter Ensomhed ere saa bange for, som den huuslige Cirkel; da de ikke ere i Stand til at underholde eller interessere andre, føle de selv, hvor ubehjuelige de ere, og finde heller ikke noget, der kunde underholde eller interessere dem.

Desuden, hvad kan vel være udelikaterere end en Piges Indtrædelse i Mode-Verdenen? Dette er med andre Ord det samme, som: man bringer et giftefærdigt Pigebarn til Torvs, og fører hendes Krop i riig Prydelse fra en offentlig Plads til en anden. Dog, da de kun under Tvang
ind:

indtræde i denne svimle Cirkel, føle disse Som-
 merfugle en brændende Længsel efter at slagre
 ud i Verden: thi den første Tilbøielighed i deres
 Siel gaaer ud paa deres Krop, hvorpaa deres
 Opmærksomhed blev med den omhyggeligste Flid
 henvendt, medens de skulde forberede sig til det
 Tidspunkt, der nu bestemmer deres Skiebne for
 hele Livet. Isteden for at de nu jage efter denne
 ørkesløse Elendrian og med smægtende Længsel
 tragte efter smagløs Pragt, hvori Hjertet ingen
 Deel tager, vilde derimod mellem unge Menne-
 sker af begge Køn den gienfærdige Tilbøielighed
 udvikle sig med en gandske anden Værdighed i de
 Skoler, hvoraf jeg ovenfor har givet en flygtig
 Tegning! Ogsaa kunde i disse Skoler Dands,
 Musik og Tegning tilstaaes de vorne Børn, som
 Forfriskning for Sindet; thi formuende unge
 Mennesker maatte forblive i Skolen til deres
 Modenheds Aar nogle i længer andre i kortere
 Tid. De, som vare bestemte til besynderlige
 Haandteringer, kunde tre eller fire Gange ugent-
 lig om Formiddagen besøge de Skoler, som havde
 Hensyn til deres egentlige Underviisning.

Jeg fremsætter disse Bemærkninger kun
 som Bink; de ere mere Omridsningen, af den
 Plan, der svæve for mine Tanker, end den
 giens

gennemtænkte Plan selv. Dog maa jeg tilføie at en i den forhen anførte Afhandling af Biskoppen i Aftun foreslaaet Indretning, hvo efter Børn og unge Mennesker, i Henseende til Straffene, skulde være uafhængige af Lærerne, har mit fortrinlige Bisald. De skulde nemlig forhores og dømmes af deres Lige — dette vilde være et ypperligt Middel til at indprente deres Gemyt sunde Grundsætninger om Retfærdighed, og kunde have den meest velgjørende Indflydelse paa denne Gemys-*Ar*t, som meget tidlig forbittres ved Tyrannie, indtil det omsider bliver listigt og forslagent eller trodsigt og bydende.

Min Phantasi henriver mig med varm Deestagelse for at hilse disse elskværdige og agtværdige Grupper — hilse dem trods de kolde Hjertes spottende Latter, der længe nok med ligegyldig Selvklogskab maa affige en Fordømmelses Dom og kalde det: *Roman* svarmerie. Jeg vil prøve paa at svække denne ublide Dom ved følgende Ord laante fra en veltalende Moralist. Jeg veed ikke, om et virkelig menneskeligt Hjertes Trykkelier, hvis varme Iver tænker sig enhver Ting set, ei bør foretrakkes hiin raage og tilbagestødende Fornuft, der stedse i Ligegyldigheden for det almindelige Vel finder den første

Dwindel. Rettigh. P Hin-

Hindring for ethvert Foretagende, der kunde være det gunstigt.

Jeg veed, ogsaa Belystlinger vilde strige derimod og sige, at Qvinderne vilde afqvindes ved Forhvervølsen af Legems og Aands Styrke, og at Skønhed — hiiin mildt fortryllende Skønhed; da ei længer vilde pryde Menneskenes Døtre. Heri er jeg nu af ganske anden Mening; thi jeg tænker tværtimod, at vi da først vilde faae at see en værdighedsfuld Skønhed og sand Tækkelighed, til hvis Frembringelse mange virksomme Aarsager, saavel physiske som moralske, maatte sammenstøde. — Rigtigt nok vilde det ikke være en afkræftet Skønhed eller en fra Hielpeløshed hentet Tækkelighed, men en Skønhed, og Tækkelighed, der vilde indgyde os en umodstaaelig Hoiagtelse for det menneskelige Legem, som en majestætisk Bygning indrettet til at imodtage en ædel Beboer, saaledes som vi endnu see det i de fra Alderdommen overblevne Malerier og Statuer.

Meget vel kiender jeg den almindelige Mening, at de grødske Billedstøtter ei skulde være dannede efter Naturen. Det forstaaer sig selv, at Forholdene deri ikke ere tagne af enkelte Mennesker, men at smukke Lemmer og Træk bleve sam-

samlende af flere Legemer, for deraf at danne et harmonisk Heelt. Efter denne Bestemmelse kunde der være meget sandt i den berørte Paaastand. Det skønne idealste Billede, som en opløstet Indbildningskraft dannede sig, kunde overgaae de Materialer, som Kunstneren fandt i Naturen, og derfor mere passende kaldes en Ideal af Menneskeligheden end af Mennesket. Imidlertid var det ikke blot mekanisk Sammensøgen af Lemmer og Træk, men Opbrusning af en ophidsset over sine Bredder gaaende Phantaste, og Kunstnerens fine Sandser og udvidede Forstand samlede den faste Materie, som han drog ind i dette glødende Brændpunkt.

Jeg bemærkede, at det havde ikke blot været noget mekanisk, da et Heelt blev frembragt — et Mynster af den ædle Simpelhed, af hine med forenet Styrke virkende Kandskræfter, som fængslede vor Opmærksomhed og paalagde os Vrefrygt. Thi en slavisk Afbildning endog af den skønne Natur selv kan ikke frembringe andet end en død Skønhed uden Aand. Dog, uden at raadsføre mig med disse Bemærkninger, troer jeg at den menneskelige Skikkelse maae i fordum Tid have været langt skønnere end den nu er, da dens Udvikling den Gang endnu ikke blev hindret eller

vanstakt af en høi Grad af Dorstthed, barbariske
 Daand og mange Omstændigheder, som have en
 stærk Indflydelse paa vort Legem ved den nu i
 vore Sæder indførte Overdaad. Legemlig Bevægelse og
 Keenlighed synes at være de sikkerste
 Midler ei alene til at vedligeholde Sundheden,
 men og til at befordre Skønheden, naar man
 bliver staaende ved de physiske Aarsager; imid-
 lertid er dette endnu ikke nok, — ogsaa moralske
 Aarsager maa virke med, naar det ikke skal
 blive blot den bondagtige Art af Skønhed, der
 blomstrer i mange uskylde, sunde Ansigter paa
 Landsbyefolk, hvis Aand ikke er bleven uddannet.
 For at gjøre Legemet fuldkomment, maa
 physiske og moralske Skønhed paa engang for-
 hverves; begge maa ved denne Forening først
 faae og meddele deres sande Kraft, Forstand
 maa vise sig i Vandens, Velvillighed og Phantasie
 fremstraale af Diet og Mennekkelighed
 runde Kinderne, ellers blive det smukkeste Dies
 Jld og den heldigste fuldkomne Samling af de
 meest henrivende Ansigtstræk uden Virkning,
 derhos maae Sædelighed og Yndighed være kien-
 delig i enhver Bevægelse af de smidige og nette
 Lemmer. Dog opnaaes denne smukke Forening
 ikke ved Tilfælde, men den er Løn for Bestræ-
 bels

besser, som ere beregnede til gienfædig at understytte hverandre; thi Dømmekraft kan kun faaes ved Eftertanke, Velvillighed kun ved Pligters Opfoldelse, og Menneffelighed kun ved at vise Medfølelse for enhver levende Skabning.

Menneffelig Følelse for Dyrene burde befordres som en Hoveddeel af National-Opdragelsen, thi endnu indtil denne Tid hører den virkelige ikke til vore Nationaldyder. Om, deeltagende Følelse mod disse frybende, frygtsomme Huusdyr findes, i det mindste hvad de lavere Klasser blandt Menneffene angaaer, oftere i den vilde end i den civiliserede Tilstand. Thi Civilisationen udelukker aldeles den Omgang, hvorved Velvillighed trives i Hytten og i Stalden, og forleder ukultiverede Sieler, (der ved den i Selskabet herskende Forfinelse, da de maa døie Forsagt af de Rige, blive fordærvede), til med yderste Gruesomhed at behandle hine elendige Skabninger, for derved at høvne sig for de Fornærmelser, de ere nødte til at taale af deres Overmænd.

Denne til Vane blevene Grumhed har sin allerførste Oprindelse fra Skole-Marene, i hvilke det er een af Drengesønnenes kæreste Tidsfordriv at martre de beklagelsesværdige Dyr, som
falde

falde i deres Hænder. Ligesom de efterhaanden blive ældre blive Overgangen meget let fra barbarisk Omsang med Dyrene til huuslig Tyrannie mod Egteskælle, Børn og Tvende. Aldrig kan Nærsjædighed, ja ikke engang Belvillighed blive nogen stærk Drivekræfter for os i vore Hænder, naar ikke begge udbrede sig over den hele Skabning; og jeg troer, man tør antage det som en Grundfæring, at de Mennesker, som kunne lide paa Smerter, uden at røres, ogsaa snart ville lære at forvolde Smerter.

Almindelige Mennesker beherskes af Diebligs Følelser, og tilfældige Vaner. Dog efter eenfaldige Følelser, saa rigtige de endog maatte være, kan der ikke meget regnes; thi da de ikke have ved Eftertanke faaet nogen varig Styrke, svækker Vanen dem tilsidst saa meget, at de neppe ere at mærke. Vor Naturs Medfølelser blive styrkede ved ansendt Eftertanke, men qualte ved tankeløs Brug. Macbeths Samvittighed martrede ham mere for det ene første Mord, end for hundrede andre derpaa fulgte, som bleve mundgaaelige for ikke at tabe Fordelen af hiint. — Dog ved det Udtryk, almindelige Mennesker, var det aldeles ikke min Mening, blot at betegne de Fattige, da slyg en eenfaldig

dig Menneffelighed, der ene har sin Grund i Diebligs Høvelser eller Luner, findes ligesaa ofte, om ikke endnu oftere, mellem de Rige selv.

Den Dame, der græder over en Fugl, som er kvalt i Snaren, og forbander de Dævlæ i menneffeligg Skikkelse, der drille den arme Tyr lige ind til Galenhed eller pidffe paa den taalmodige Hæsel, der snubler under en Byrde, som er over dens Kræfter, vil ikke destomindre lade sin Kudff tilligemed hans Heste vente hele lange Timer efter sig, var end Vinterkulden nok saa haard og slog end Regnen nok saa stærkt paa de vel tilfluttede Winduer, hvorigenem ingen Luft kan trænge for at sige hende, hvor ondt Veiret er uden for. Paa samme Maade vil en anden Dame, der tager sine Hunde i Sengen med sig, og opvarter og pleier dem med en proslende Hølsomhed, naar de ere syge, lade sine Børn vore baade skiæve og lamme i Ammesiuen. Den Kone, jeg herved tænker paa, var smuk, i det mindste passerede hun for meget smuk hos saadanne Folk, der ikke spørge efter Sielen, naar kun Ansigtet er fint og glat; men hendes Forstand var paa ingen Maade ved noget Hovedbrud afdraget fra hendes Rigis Pligter, heller ikke var hendes Ustyldighed bleven forført

ved

ved Videnskaber. Nei! hun var aldeles qvinsdelig efter Mændenes Talebrug, ja langt fra at elske de fordærvede Dyr, som indtog den Plads, der tilhørte hendes Børn, fremlaspede hun blot en udeligt Miskmaske af Franssk og Engelsk Sniksnak, for derved at indtage de Mandfolk, der slagrede omkring hende. Egtesfællen, Moderen det fornuftige Menneske — Alt dette var hos hende blevet saa godt som ukiendeligt ved den kunstlede Karakter, som en flit Opdragelse og Skionhedens egenlyge Forsængelighed havde frembragt.

Jeg giver ikke gierne nogen Forstiel, hvor ingen er, og tilstaaer, at den fine Dame, der trykte sin Skiddehund isteden for sit Barn til Barmen, opvakte netop ligesaa megen Fortrydelse hos mig, som den Mand's Naaehed, der pryglede sin Hest, og derhos erklærede, at den, ligesaa godt, som noget christent Menneske vidste, naar den begik en Feil.

Slige Exempler paa Daar'ighed vise, hvor meget de tage feil, der, i det de tillade deres Koner at forlade Serallet, ikke dyrke deres Forstand, for at indplante Dyder i deres Hjertes. Thi havde de først Fornuft, saa kunde de og snart forhverve sig den Smag paa det huuslige

ge

ge Liv, der vilde lede dem til en fornuftig underordnet Kierlighed til deres hele Familie lige fra deres Mand af indtil Gaardhunden; og aldrig vilde de bestemme Menneſkeligheden, end ikke i den ringeſte Tieners Person, ved ſtorre Opmerkſomhed paa hvad der behagede et Dyr, end hvad der fornøiede et iblandt deres Medmenneſker.

Mine Bemærkninger angaaende Nationalopdragelſe ere ſienſynligen kun Bink; men mit Hoved = Buſke derved er dette, ret at indſkærpe Nødvendigheden af, at begge Rion bliver i Samling opdragne for gienſidigen at befordre deres Fremgang til Fuldkommenhed. Man lade Børnene, dette bliver jeg ved ſove, i deres Forældres Huſe, for at lære at finde deres Glæde ved Hjemmet; men for at udvirke, at deres huuslige Velvillighed ei ſkal udſlette, men befordre den offentlige, ſende man dem i Skolen, hvor de maa leve i Selskab med endeel af deres Lige — thi kun ved Omgang med vore Ligemænd lære vi at danne os et rigtigt Begreb om os ſelv.

Skal Menneſkeſlægten blive dydigere og alſaa lykkeligere, da maa begge Rion handle efter eens Grundſætning, men hvor kan man vente dette, ſaalænge man kun tillader det ene Rion at indſee det Fornuſtmæſſige i denne Grundſæt:

sætning? Skal fremdeles den ættestabelige Forsening blive billig, og skulle de opklarende Grundsatninger udbredes, der kunne forbedre Menneskenes Skiebne, da maa man tilstøde Qvinderne at grunde deres Dyd paa Indsigter, hvilket neppe er muligt, naar de ei blive opdragne aldeles som Mændene. Thi ved Uvidenhed og ubetydelige Duffer fornedres de saa dybt, at de ei fortjene, at sættes i Klasse med dem: i det højeste bestige de Kundskabs Træet ved Ustigheds krogede Slangegange, og nnde kun saa meget deraf, som de behøve for at forføre Mændene.

Alle Nationers Historie viser, at Qvinderne ikke blot bør indskrænkes til huuslige Pligter, der paaligge dem, som Huusmødre, ville de ikke tilbørligen opfylde, med mindre man giver deres Aand større Spillerum, og, saalænge de endnu ere i Uvidenheds Tilstand, maa de i samme Forhold blive Slavinder af Fornøiselsen, som de ere det af deres Mænd. Ligesaa lidet bør de udelukkes fra store Foretagender, skiondt deres Aands Indskrænkning gjør, at de ofte blande sig i Ting, de ikke forstaae.

Den udsvævende Sandfælgighed og selv Dyrerne hos udmærkede Mænd ville altid skaffe nogenlunde listige Qvinder megen Magt over dem:

og disse svage Qvinder ville ved Hiely af barnagtige Lidenfkaber og egensyg Forføngelighed kaste et falſkt Lys paa mange Gienſtande, ſom nu Mændene, der ſkulde rette deres Domme, anſee med ſamme Øine, ſom Qvinderne. Mænd af Phantafie og hine ſangvinske Sieler, der ofte ſtyre de menneſkelige Anliggender, ſøge ikke ſjelden at udhvile ſig i Selskab med Qvinder, og jeg er vis paa, at jeg end ikke for den flygtigſte Hiſtorie-Læſers Skyld førſt behøver at optægne de talrige Exempler paa Lafter og Undertrykkelse, ſom qvindelige Yndlingers hemmelige Rænker have frembragt — ei at tale om de mangfoldige Ulykker, ſom naturligtviis flyde af den velmeente Daarligheds ſvagsindige Indblandelse. Det er i Forretninger langt bedre at have med en Skurk end med en Daare at beſtille; thi Skurken bliver dog en eller anden Plan troe, og enhver Plan, hvori der kun er Fornuft, lader ſig langt før igiennemſkue end Daarlighedens rogelloſe Griller. Det er almindelig bekiendt, hvor megen Magt nedrige og naragtige Fruentimre have havt over kloge Mænd af alt for pirrelig Følelſe; kun eet Exempel vil jeg herpaa anføre.

Hvo Skilbrede vel nogenfinde en ædlere kvin-
delig Karakter end Rousseau uagtet han, i
det Hele taget, stedse bestræbte sig for at nedsætte
vort Kion? Og hvorfor bestræbte han sig saa
meget derfor? Vist nok for i sine egne Dine at
reiserdiggjøre sig for den Tilboielighed, som
Svagthed og Dyd indgave ham for den urimeli-
ge Therese. Da han ei kunde have hende til
hendes Kions sædvanlige Hvide, søgte han at
trække dem ned til hende. I hende fandt han
en passende ydmyg Bedfagerinde, og hans Stolt-
hed lod ham opdage mange udmærkede Fortrin
hos det Væsen, som han havde udsøgt sig til
sit bestandige Selskab. Men har ikke hendes
Opførsel baade medens han levede, og efter hans
Død tydelig nok viist, hvormeget han tog feil,
der kaldte hende en uskyldig Engel? Ja hans
Hierte maatte endog høre bittre Klager over, at
hun havde tabt al Tilboielighed for ham, da hans
legemlige Svagheder ikke meer tillode ham, at
omgaaes hende som Kone. Og dette var en
ganske naturlig Følge, thi, da de havde saa
faa Ideer tilfælles med hverandre, og det sand-
selige Kionsbaand nu engang var sønderrevet
— hvad skulde da endnu holde dem sammen?
Hvad skulde hæfte en Kones Tilboielighed, hvis

Sands

Sandselighed var indskrænket til et Køn og hvad mere var, til en Mand. Der hører Forstand til at lede Sandselighedens Væld i Menneskelighedens Hovedkanal; men saa Qvinder besidde Mand nok til at føle Tilbøielighed for en Qvinde eller Vennskab for en Mand. Qvindelønnetts Svag-
hed, der i Henseende til deres Underholdning gjør dem afhængige af Mændene, frembringer en Art af Kierlighed ligesom Kattenes, hvoraf Konen skyndes til at snurre om sin Mand, ligesom hun vilde gjøre ved enhver Mand, der klappede og ernærede hende.

Midlertid finde Mændene Behag i denne Art af Omhed, der efter Dyrenes Maade alene indskrænker sig til deres Person. Men skulde de nogensinde lære at tænke ædlere, da vilde de ønske at underholde sig i den fortroelige Kæflovns Krog med en Veninde, naar den Tid er kommen, de ei mere spørge med Elskerinden.

Forstand behøves desuden nødvendig for at bringe Afverling og Interesse i de sandselige Nydelser; thien Siel, som endnu kan elske der, hvor hverken Dyd eller Fornuft give de dyriske Lyster en menneskelig Anseelse, maa sandelig staae paa et saare lavt Trin i Mands-Riget. Dog vil Fornuften altid forsvare sine Rettigheder; og naar Qvinderne ikke i det Hele tage blive satte
paa

paa en sigere Fod med Mændene, ville nogle udmærkede Qvinder ligesom de grædſke Rogvetter, forſamle de talentfulde Mænd omkring ſig og bortlokke mangen Borger fra ſin Familie, ſom var b'oven hjemme, naar hun hans Egtefælle beſod Mand eller Yndigheder, ſom udſpringe af Forſtands og Phantaſies Dvæſe, hvis ſande Frugt er en rigtig Smag. En Qvinde af Ta-
lenter, naar hun ikke er aldeles grim, vil, ſaa meget mere hævet ved Kontrasten med hendes i øvrigt ſvage Kign, ſtedſe beholde en ſtor Ind-
flydſe; og ligesom Mændene efterhaanden for-
hverve ſig mere Dyd og ſin Følelſe ved Fornuf-
tens Anvendelſe, ville de og kræve begge Dele
meer og meer af Qvinderne; — men begge Dele
kunne diſſe ikke opnaae uden paa ſamme Maade
ſom Mændene.

Have de Franſke og Italienske indſtrænket ſig til det huuslige Liv? have ikke de, ſaa meget det end hidtil manglede dem i politisk Exiſtens, paa utilladelige Veie tilſneget ſig en deſto ſtørre Magt, og derved fordærvet baade ſig ſelv og de Mænd, med hvis Lidenſkaber de dreve deres Spil? — Kort, jeg maa betragte Tingen, fra hvad Synspunkt jeg vil, ſaa overbeviſer baade Fornuft og Erfaring mig om, at det eeneste
Middel til, at føre Qvinderne til Opfyldelſen
af

af deres eiendommelige Pligter, er dette, at man befrier dem fra al Evang, og lader dem tage Deel i Menneskelighedens medfødt Retigheder.

Giorer dem frie, og de ville da snart blive vise og dydige i samme Forhold, som Mændene deri foregaae dem med Exempel. Thi Forædlingen maa være gienfædig, ellers falder den Uretfærdighed, som den ene Halvdeel af det menneskelige Køn maa underkaste sig, tilbage paa dens Undertrykkere, og Mændens Dyd fortares af det Insekt, han holder under sine Fødder.

Mændene have nu selv Balget — Mand og Qvinde bleve skabte for hverandre skøndt ikke til et Bæsen. Vilde de ikke forædle Qvinderne, da ville disse fordærve dem!

Jeg taler om at forædle og friegiøre Kønnet i det Hele. Thi jeg veed meget vel, at nogle faa Qvinders Opsørsel ofte er udartet til Overmodighed, naar de enten handelseviis eller ved en stærk naturlig Tilbøielighed havde erhvervet sig en stor Mængde Kundskaber, at de langt overgik de øvrige af Kønnet; men der gives og Exempler paa saadanne Qvinder, hvilke, uagtet de besadde virkelig store Kundskaber, dog uden at fornærme Beskedenheden, have seet ned til

den

den Uvidenhed, de stræbte at forfage af deres egen Siel. Det Skrig, som enhver Anviisning til Videnskaber for Fruentimmeret i Almindelighed opvækker, især af de smukke iblandt Kønnet, har ofte sit Udspring fra Misundelse. Erfarer de hændelsesviis engang, at deres Dienes Funken og deres muntre Lune ikke en heel Aften igiennem har kunnet tilveiebringe dem Mandfolkens Opmærksomhed, fordi en anden Pige af mere dannet Forstand fik Indsald at give Samtalen en fornuftigere Bending, da er dette deres sædvanlige Trøst — at sige Piger sielden blive gifte. Hvor mange Narrestreger har jeg ikke seet eenfoldige Fruentimre at anvende for at faae en fornuftig Samtale afbrudt, hvor Mændene engang glemte, at de havde smukke Fruentimre for sig?

Dog dette tilstaaet, hvilket er meget naturligt for Mennesket, at Besiddelsen af sielbne Dueligheder virkelig fører til at opvække en anmassende Stolthed som er lige modbydelig baade hos Mænd og Qvinder — i hvilken elendig Tilstand maa ikke da de qvindelige Sielekræfter hidtil have henrustet, naar de saa meget kunne udmærke sig ved en saa liden Masse af Videnskaber, som det hvilket hine forhvervede sig, der
af

uagtet de længe nok havde hængt ved Fordomme, som efter de Skarpsindigste Løgers Mening betydeligen formindskede Menneskeslægten, glædte sig næsten over denne Ulykke, der ligesom helligede den gamle Skif.

Sandelig Nationalopdragelse er allerede i denne ene Henseende af yderste Bigtighed for Qvinderne; — thi hvilken Mængde Menneskeoffere bringes ikke denne Moloch, Fordommen! Og paa hvor mangfoldige Maader blive ikke Børnene ødelagde ved den nu blandt Menneskene herskende Udsrævelses Aand? Ved Mangelen paa naturlig Kierlighed hos mange Koner, som ved Mændenes Smigrerier blive afdragne fra deres Pligt, og ved mange andres Uvidenhed bliver Barndommen en langt farligere Tilstand for Menneskene end de tidligste Aar ere det for Dyrene; og dog vægre Mændene sig endnu ved at sætte Qvinderne i en Stilling, hvori de kunde forhverve sig endog blot saa megen Forstand, som de behøve til at trække deres spæde Børn op.

Denne Sandhed paatrænger sig mig saa uimodstaaelig, at jeg ønskede derpaa at bygge det hele Grundlag for mit Raisonnement; thi

Alt,

Alt, hvad der sigter til at svække Moderfølelsen, uddriver Qvinden af sin Virkekreds.

Dog forgiæves venter man af de nærværende udartede svage Modre, at de skulle deels lade Barnets Legeme nyde den fornuftige Pleie, der næst efter det, at Barnet ikke har at bøde for sin Faders Synder, udkræves som Grundvold for en god Legemsbeskaffenhed, og deels saa viselig regiere dets Gemysbeskaffenhed, at Barnet ikke ved Aarenes Tiltagelse maatte igien aflegge alt det, som dets Moder, der gav det den første Underviisning, umiddelbar eller middelbar lærte det — og besidder dets Aand ikke en usædvanlig Styrke, da hænges desuagtet de qvindelige Daarligheder fast ved dets Karakter, saalænge det lever. Saaledes bliver Moderens Svaghed hiemsøgt paa Børnene! og saalænge Konerne opdrages til at fæste en blind Troe til deres Mænds Gorbefindende vil dette altid blive Følgen; thi ved Forstandens Fremgang til Fuldkommenhed kan man ingenlunde blive staaende paa Halvveien, og intet Bæsen er i Stand til at handle viist ved alene at danne sig efter andre, da der i Livets Forhold forekommer en Art af Individualitet, der udfordrer, at Dømmekraften maas anstreges til en bestemt Auvendelse af

almindelige Regler. Et Bøsen, der først er i Stand til at dømme rigtig om een Post vil snart udvide sine Begrebers Omfang; og den Kone, der engang besidder den fornødne Indsigt til at regiere sine Børn, vil ikke taalmodigen underkaste sig hverken sin Mand, hvad enten han har Ret eller Uret, heller ikke de Love, der bevæge Qvinden sin Selvstandighed.

For at bevare Qvinderne fra de Feilstrin, som følge af Uvidenhed, burde de i de offentlige Skoler undervises i de første Grunde af Anatomie og Lægekunsten, for at de kunne være i Stand til, ei alene tilbørlig at sørge for deres egen Sundhed, men og paa en fornuftig Maade at sørge for deres Børns, Forældres og Vegtesfællers Pleie: dette er saa meget mere nødvendigt, da Dodelisterne stedse meer og meer tiltæge ved egenfindige gamle Koners dumme Stræger, der frisk væk række Arkana; uden at kiende det mindste til det menneskelige Legems-Bygning. Ligesaa nødvendigt er det alerede i Henseende til det huuslige Liv, at Qvinderne gøres bekiendte med den menneskelige Siels Indretning. Man tilstæde derfor begge Køn, at udføre alle Forretninger tilfælles, og give dem Anviisning til at agte paa den menneskelige Forstands Fremstridt

Fridt i Kunstens og Videnskabers Fuldkommen-
gørelse, hvorved det heller ikke maa forglemmes at
studere Sædelæren og Menneskelighedens Historie.

Endnu mere, ved at uddanne Siel og Lege-
me, vilde Qvinderne forhverve sig den nødven-
dige Aands Virksomhed (en uundværlig Bestand-
deel af den moderlige Karakter) forenet med det
Mod, der ved et bestemt Forhold adskiller sig
fra Svaghedens forvendte Haardnaakenhed. Thi
det er farligt at raade dorste Mennesker til Bes-
stemthed, da de strax blive for haarde, og, for
at spare sig Uleilighed, med Strengthed straffe
saadanne Feil, som Fornuftens blide Mod havde
kundet afværge.

Men Mod forudsætter Sielsstyrke, og kunde
vel denne forhverves ved en behagelig Uvirksom-
hed? Forhverves den ved idelige Raadspørgsler?
eller mon ikke mere ved Dømmekraftens Anstren-
gelse? forhverves den ved Lydighed af Frygt eller
ved at vise den Lemfældighed, vi alle saa meget
trænge til? Den Slutning, som jeg af alt dette
kan uddrage, er soleklar. Lad Qvinderne blive
fornuftige Skabninger og frie Borgerinder, da
ville de snart blive gode Egtefæller og Mødre
— forudsat, at Mændene ikke forsømme deres
Pligter som Egtefæller og Fædre.

I Undersøgelsen af de Fordelse, hvilke man fornøstigtviis turde vente sig af den offentlige og private Nydragelses Forening, saaledes som jeg har foreslaaet den, er jeg især bleven staaende ved saadanne, der i Særdeleshed angaae Qvindsøkonomiet, da jeg betragter dette som den undertrykte Deel. Dog er den Kræftskade, som de ved Undertrykkelsen frembragte Laster have foraarsaget, ei blot indskrænket til den syge Deel, men udbreder sig over Selskabets hele Legeme. Ved det Ønske altsaa, at jeg snart maatte see mine Kjønsforvandre, som moralsk handlende Væsener, hæver mit Hierte sig tillige i glad Forsødselse af, at den ædle Tilfredshed overalt maatte udbredes, som Sædelighed alene kan forskaffe *).

Tret

- *) Saa gjerne jeg endog ønskede, at kunne videre udbrede mig over Forfatterindens Ønsker, der i de fleste Dele sympathiserer med mine: tillader dog hverken Rum eller Tid mig dette. Ønskerne selv giøre hendes Hierte Ære; men skulde hun begynde med at bringe dem til Virkelighed, da vilde der vist nok møde hende

Bam

Trettende Kapitel.

Noogle Exempler paa Daarligheder, som
 Qvindelønnets Uvidenhed frembringer.
 Til Slutning Betragtninger over den
 moralske Forædling, som naturligviis
 maa ventes af en Revolution i de qvin-
 delige Sæder.

Der gives mange, for Qvinderne i visse
 Maader eiendommelige, Daarligheder, som
 deels ere gjørlige deels Efterladenheds Synder
 imod Fornuften; men da de alle have deres Ud-
 spring

Banfeligheder, hvilke hun ikke havde ventet.
 Jeg er suldkommen overtødet om, at det er
 baade nyttigt og nødvendigt, at Pigebornene
 tilligemed Drengbornene blive førte til en
 vis Grad af Kultur, naar de selv ville leve
 lykkelige og gjøre deres tilkommende Mænd og
 Børn lykkelige. Om Pigebornenes Opdra-
 gelse i Selskab med Drengbornene kan ei
 fældes nogen almindelig Dom, da Tingene
 kan betragtes fra alt for mange Sider. I
 mit

Spring fra Uvidenhed eller Fordomme, vil jeg kun angive dem i Særdeleshed, hvilke som det

synes

mit Institut blive Drengedørn og Pigeedørn opdragne sammen, og jeg har Marsag til at glæde mig over Udfaldet. Men deraf følger endnu ikke at det samme lader sig udføre i det Store. Hos mig er det en Familie - Opdragelse, hvor Drengedørnene blive anseete og behandlede, som Lemmer af Familien, og hvor man er i Stand til at forebygge alle Uordener. Gaasnaart denne Opdragelsesmaade skulde anvendes i det Store, befrygter jeg følgende Uleiligheder: 1) at der vilde fattes Lærere og Opdragere, der havde Forstand og Følelse nok til at bestyre en saa delikat Forretning. 2) at Børnene af begge Kion vilde bringe mange Usædeligheder fra deres Forældres Huse, og meddele dem til Selskabet. Hvor megen Ulykke vilde ikke stiftes af en eeneste utugtig Dreng eller Pige, sat i Forbindelse med unge Mennesker af begge Kion? 3) at deraf vist vilde stude Forlibelses - Historier. Men disse ere, som Forfatterinden selv vil tilskaae mig, allerede af den Marsag fordærlige for Børn, da Forstandens Udvikling standses ved Indbildningskraftens Livelighed. Man giore Prove med at fremsætte en mathematisk Opgave for et forelsket Drengedørn eller Pigeedørn, og see da, hvor bagvendt det vil bære sig ad dermed.

synes, især blive skadelige for deres moralske Charakter. Ved at paatale disse vil jeg især bestrebe mig for at godtgjøre, at den Mand- og Legems-Svagthed, som Mændene af mangeslags Bevæggrunde søgte at vedligeholde blandt dem, nødvendig maae hindre dem i at opfylde deres Kions eiendommelige Pligter: thi, naar Legems Svagthed ikke mere tillader dem, selv at opamme deres Børn, og Mandssvagthed gjør, at de fordærve Gemyttet hos dem — hvor kan man da endnu paastaae, at Qvinden er i en naturlig Tilstand?

Første Afsnit.

Et Exempel paa den af Vankundighed flydende Svagthed er især for paafaldende, til at det ikke fremfor alle andre skulde tildrage sig vor Opmærksomhed, og fortiene den strengeste Dadel.

Her i London gives en Mængde Blodigler, som krybe hemmeligen omkring i Mørket, og ernære sig af den skammelige Haandtering, at bedrage lettroende Qvinder med Nativitetstullen, hvilket de ved et Kunstord falde det: og mangan Dame, der, stolt af sin Rang og Formue, med Hersker-Haan seer ned
til

til gemeen Mand, beviser just ved denne Lettroenhed, at hiin Forskiel er noget Vilkaarligt, og at hun ikke tilstrækkelig har uddannet sin Aand, for at hæve sig over gemene Forsdomme. Saare naturligt er det, da Qvinderne ikke ere vant til at ansee Kundskab om deres Pligter, som det ene nødvendige, og at leve for at opfylde disse Pligter; at de stedse ere begierlige efter at lige ind i Fremtiden og at erfare, hvad de have at vente, der kunde gjøre dem Livet behageligt, og udfylde den Tomhed, som deres Uvidenhed frembringer.

Det være mig tilladt ret alvorlig at gaae i Rette med de Damer, som løbe efter slige daarlige Kunster; thi virkelig gives der saadanne, som endog selv ere Huusmødre, men desuagtet ikke skamme sig ved i deres egen Vogn at føre frem for den kloge Mands Dør *). Skulde
maa

*) Jeg opholdte mig engang i Naboelaugget hos en saadan Mand, der tillige var en smuk Mand, og saae, med Forundring og Fortrydelse, Qvinder, hvis hele Optog og Følge forkyndte en Rang, hvori man er vant til at vente en udmærket qvindelig Opdragelse, hobevis at ile til hans Huus.

maaſkee nogle blandt dem læſe denne Bog, ſaa beder jeg dem indſtændig, at beſvare deres egne Hierter følgende Spørgſmaale, og derved vel at erindre ſig Guds Alleſtedsnærværelſe.

Troer I, at der er kun een Gud og at han er mægtig, viis og god?

Troer I, at alle Ting ere ſkabte af ham, og at alt levende hænger af ham?

Have I Tillid til hans Wiisdom, der ſaa tydelig fremlyſer af hans Vierninger, og af Eders egen Legemsbygning; og ere I overbeviiſte om, at han ogſaa har indrettet alle andre Ting, der ikke falde i Eders Sandſer, ligesaa fuldkommen overeenſtemmende til hans Henſigters Dyrnaeſſe?

Erkiende I den Magt at ſkue ind i Fremtiden, og at ſee Ting, der endnu ikke ere, ſaaledes ſom de virkeligene vare, for en Egenſkab hos Skaberen? Og — ſkulde han nogensinde finde for godt at aabenbare for ſine Skabninger med et Indtryk paa deres Siel een eller anden Tildragelſe, der laae ſkiult i den endnu uſødte Tids Mørke; — for hvem ſkulde da vel denne Himmeliſhed blive ved umiddelbar Indſydelſe aabenbaret? Alle Tidſalderes Mening vil beſvare dette Spørgſmaal — viſt ikke for
andre

andre, end for ærverdige Oldinger, for Mænd af den meest udmærkede Fromhed.

Saaledes bleve Oraklerne i Alderdommen givne ved Præster, som vare indviede til den Gudstieneste, om hvilken man troede, at han begejstrede dem. Det Blendeværk, af Pragt, der omgav disse Bedragere, og den Erbødig-
hed, som suedige Statsministre beviiste dem, fordi de vidste at bruge dem, som nyttige Redskaber til at bære Styrkens Nakke under Trædskheds Nag, kastede et mørkt Helligheds Slør over deres Logne og Affkyeligheder. En grædsk eller romersk Dame var i al Fald at undskylde, om hun, bedrøvet ved een saa høitidelig andægtig Pragt, raadførte sig med Oraklet i Tilfælde, hvor hun gierne ønskede engang at see ind i Fremtiden eller at forudsee hiin eller denne Begivenhed; og hendes Spørgsmaal kunde, saa meget det endog stred imod sund Fornuft, i det mindste ikke erklæres for nogen Fornærmelse imod Guddommen. — Men hvo vover, nogen-
sinde at kalde denne Fremgangsmaade god hos Christendommens Befjenderinder? Lør en Christen antage, at den Høiestes Yndlinge, Hans Heibenaadede, kunde være nødre til at skjule sig i Mørket, og der at spille de nedrigste

Kunster, for at trække de Penge fra eenfoldige
 Qvinder, hvorefter de Fattige forgiæves skige.

Siger ikke at slige Spørgsmaale var en
 Beskæmmelse for den menneskelige Forstand —
 thi det er eders eget Forhold. I Daarer! der
 beskæmmer Eders Rion. Og slige Betragt-
 ninger maatte bringe Eder til at skælvne over
 Eders Tankeløshed og ufornuftige Andagt —
 Andagt siger jeg, thi jeg kan dog ikke troe,
 at I skulle have tilfidesat al Eders Religion,
 hvordan den saa og er beskaffen, naar I besøge
 disse hemmelighedsfulde Boliger. Dog, da
 jeg reent ud har antaget, at jeg taler til van-
 kundige Qvinder; — thi vankundige ere Judi
 Ordets eftertryffeliggste Betydning — saa vilde
 det være urimeligt at indlade sig i nogen For-
 nuftstrid med Eder om, hvilken paafaldende
 Daarlighed den Mysgjerrighed var, at efterfor-
 ske det, som den høieste Blisdom har skilt.

rimeligviis vilde I ikke forstaae mig, ifald
 jeg tog mig for, at beviise for Eder at Tilfreds-
 stillelsen af denne Mysgjerrighed ikke kan bestaae
 med Livets Hoved-Viemeed, som er at gjøre
 Menneskene vise og dydige, og at, den i de
 skabte Ting indførte Orden vilde blive forstyrret
 naar Gud stadfæstede Noget saadant — men stad-
 fæster

fæster Gud det ikke, hvorledes turde I da vente at faae Sandheden at høre? Kunne Begivenheder forubsiges, saadanne Begivenheder, som endnu ikke have antaget noget Legem, for at kunne sees af et dødeligt Øie — kunne de forudsees af et fordærvet Verdens Barn, der føder sine Begieringer paa fremmed Daarligheds Bekostning?

Dog maaskee tilbeder I Dævelen med Erbødighed, og — for at antage et andet muligt Tilfælde — bilder Eder ind, at han kan hjælpe sine Tilhængere? Men, naar I virkelig tilbede et saadant Væsens Magt, der er en Fiende af Gud og alt Godt, kunne I da vel besøge Kirken, efterat være det en saadan Forbindlighed skyldige.

Overgangen fra disse Bebragerier til hine endnu mere moednere, der spilles af Magnetiserernes store Laug er saare naturlig. I Henseende til disse finder jeg ligeledes for godt, at fremsætte nogle Spørgsmaal.

Forstaae I noget af Indretningen i det menneskelige Legems Bygning? Forholder dette ikke sig saaledes, da maa man sige Eder, hvad ethvert Barn burde vide, at naar denne beundringsværdige Maskine enten ved Uaade-

lighed eller Dorskhed er kommet i Norden — (her tales ikke om heftige Sygdomme, men om langvarige Svagheder) — den da lidt efter lidt maae bringes tilbage igien til sin sunde Tilstand, og at Diæt (det samme som Naadelighed) frisk Luft, Bevægelse, og nogle faa anordnede Lægemidler af Personer, der have studeret det menneskelige Legem, ere de eeneste hidtil opdagede menneskelige Midler, som holde Prøve i at bringe dette usfatterlige Gode, Sundheden tilbage, naar Livskrafterne ikke have lidt i deres væsentligste Dele.

Troe I altsaa, at disse Magnetiserere, der foregive, at de kunne giøre Mirakler ved deres Fokusfokus, ere sendte af Gud? eller at Dævelen; der dog altid maae løse saadanne Knuder, hielver dem?

Handle de overensstemmende med Fornuftens Lys der, hvor de, som man siger, bortfræmme Sygdomme, hvilke spottede alle Lægekunstens Kræfter? eller forrette de disse underfulde Kurer ved overnaturlig Bistand?

Bed en Forbindelse med Nanderne's Berden kan en Adept svare. En ophøiet Forrettighed, maa man tilstaae! Nogle af de Gamle tale om fortrolige Dæmoner, som ved venksabelige

belige Udvarfser, meddeelte paa en Maade, som vi ei kunne giette, beskyttede dem imod Farer, naar de nærmede sig, eller og viiste dem, hvad de havde at giøre. De Mænd imidlertid, der paa stode at være i Besiddelse af denne overnaturlige Forrettighed, forsikkrede stedse, at den var Belønning for eller Følge af en udmærket Maadelighed og Fromhed. Men de nærværende Undergiørere ere ikke ved udmærket Maadelighed og Hellighed ophøiede over deres Lige. De helse brede ikke af Kierlighed til Gud, men af Kierlighed til Penge. De ere Quaksa'veriets Præster, skiondt det er sandt, at de hverken have den beleilige Nødhielp at sælge Messer for Sielene i Skiærsild, heller ikke Kirker, hvor de kunne udsætte til Skue Krykker og Modeller af Lemmer, som ere blevne helbredte ved en Berørelse eller ved et blot Ord.

Hverken er jeg bekiendt med deres Kunster, eller heller indviet i deres Hemmeligheder, og turde maaskee derfor bruge urigtige Udtryk. Men saa meget er dog tydeligt, at Menneffer, der ikke søie sig efter Fornuftens Love, og ikke paa en ærlig Maade ville fortiene sig deres Underholdning, virkelig ere meget lykkelige ved at blive bekiendte med saa søielige Aander. Man
kan

kan i Sandhed hverken tiltroe dem megen Skarpsindighed, ikke heller Godhed, da de ellers vist ville have valgt ædlere Redskaber, naar de havde villet vise sig som velvillige Menneſkevenner.

Imidlertid er det ikke meget bedre end Gudsbespottelse, at beraabe sig paa saadanne Kræfter!

Pf den hele Sammenhæng i Guds Reaſer- ring over Verden bliver det ſoleklart for den ſundt tænkende Fornuft, at viſſe Laſter frembringe viſſe Virkninger. Men hvad Fornærmelse mod Guds Wiſdom kan vel være grovere end at forudsætte: At han ſkulde tillade et, hans almindelige Love tilintetgjørende, Under, hvilket igien ſtænker umaadelige og laſtefulde Menneſker deres Helbred, blot for at ſætte dem i Stand til, uſtraffet at fortsætte deres forrige Levemaade: "Bær karſk og ſynd ikke mere" ſagde Jeſus. Og kan der vel ventes ſtørre Under af ſaadanne Menneſker, ſom ikke træde i dens Fodspor, der helbredte Legemet, for at ſaae Indgang til Hjertet.

At jeg anførte Navnet Chriſtus efter ſlige foragtelige Bedragerere kan for nogle af mine Læſere være miſhageligt — jeg ærer deres Nidkerhed; men de maa ikke forglemme, at de,
 Qvindel. Kettigh. R der

der løbe efter slige Bedragerier, bære hans Navn, og udgive sig for hans Disciple, der sagde: "paa deres Stjerner skalde vi kiende, hvilke der ere Guds Børn og hvilke der ere Syndens Tjenere". Jeg tilstaaer, det er lettere, at betøre en Helgens Legem eller at lade sig magnetisere, end at tømme sine Begierligheder, eller beherske sine Lidenskaber; imidlertid kan Siels og Legems Svaghed alene blive igien tilveiebragt paa denne sidste Maade, ellers gjøre vi den høieste Dommer til et partist og hevingierrigt Væsen.

Er han et Menneske, at Han skalde kunde forandre sig eller straffe af Brede? — Fornuften siger os, at Han, som er alles Fader, saarer kun, for at læge; og da vore Udsvævelser drage visse Følger efter sig, henvises vi derved eftertryffeligen til Lasternes Natur. Paa denne Maade lære vi ved Erfaring, at Skille det Onde fra det Gode og kunne nu i Forhold til den Wiisdom, vi her forhverve os, hade det ene og elske det andet. Giften fører Modgiften hos sig; enten aflægge vi vore onde Vaner og høre op med at synde mod vort eget Legem (efter Bibelens Talebrug) eller en tidlig Død, som er Syndens Straf, sønderriver vort Livs Traad.

Efterat

Efterat jeg næiere har betragtet Guds Egen-
 skaber, anseer jeg mig overbevist om, at hvilke
 Straffe der endog maatte paafølge, de dog alle-
 ligesom Smerterne i saa mange Sydomme,
 siate til at vise der ondartede i Lasterne, for at
 befordre Forbedring.

Og naar vi nu tænke os saaledes Gud —
 kunne vi da vel endnu fæste Troe til hemmelig-
 hedsfulde Bink og Udsættelser, der forhaane hans
 Love? Kunde vi, hvad der ogsaa skeede, anta-
 ge, at Han vilde giøre et Mirakel, for at billi-
 ge Forvirring og Bekræftelsen af en Bildfarel-
 se? Og dog maae vi enten tilstaae disse for Gud
 uverdige Slutningsfølgger, eller med Foragt
 see ned til ethvert Løfte om, at give et svat Le-
 gem sin Helbred igien ved overnaturlige Midler,
 eller at forudsige Tilsdragelser, som ingen, uden
 een Gud kan forudsee.

Andet Afsnit.

Et andet Exempel paa quindelig Karak-
 teer Svaaghed, der saa ofte frembringes ved en
 indstænket Opdragelse, er et romanagtigt
 Sving i Sielen, som man har givet det passende
 Navn af Jolerie.

Qvinder, som ved deres Vankundighed blive Slaver af sandfelige Indtryk, og blot have lært at søge deres Lyksalighed i Kierlighed, ruge stedse over vellystige Følelser, og i Hensigt til denne Videnskab antage metaphysiske Begreber, som forlede dem til skammeligen at forsømme Livets Pligter; og ofte nedsynke de midt under disse ophøiede Beskuelser i virkelige Laster.

Saadanne ere de Qvinder, der finde Fornøielse i eenfaldige Romanskriverses Drømmerier, hvilke fordi de kiende lidet til den menneskelige Natur, opfoge gamle Historier og skildre løsløst agtige Optrin, og det altsammen med sølsomt Sniksnak, hvorved Smagen fordærves, og Hjertet afdrages fra de nødvendigste Pligters Opfyldelse. Ikke at tale om Forstanden; thi den er jo aldrig bleven øvet; og dens Kræfter maa derfor vel henstumre i dørst Nolighed, ligesom de skulte Ilddele, der skulle være udbredte overalt i den hele Materie.

Indskrænkede til ubetydelige Sysler, indbrikke de naturligviis Meninger, som den eneste Art af Læsning, der kan interessere et uskyldigt, letsindigt Gemyt, indgyder. Da De ere aldeles uskikede til at fatte noget stort, er det da vel at undre over, at Historiens Studering fore

Kommer dem inderligen tør, og at enhver Underfølgelse, der beskæftiger Forstanden, synes dem utaaelig kiedsommelig og næsten uforstaaelig? Saaledes ere de, hvad literarisk Underholdning angaaer, nødvendig afhængige af Romanfkriverne. Imidlertid naar jeg erklærer mig imod Romaner, saa forstaaer jeg det alene i Modsetning mod saadanne Skrifter, som uddanne Forstanden, og bringe Phantasten i Orden; — thi jeg anseer det altid for bedre, at læse disse, end intet, da blot en ringe Anstrængelse af Tænkraften, maa dog altid noget udvide og styrke Forstanden. Desuden høves Læseren endog ved saadanne Produkter, hvilke alene ere bestemte for Indbildningskraften, dog lidt over den grove Tilfredsstillelse af sandselig Nydelse, der end ikke har faaet den mindste Skattering af sin Følelse fra Forstanden.

Denne Bemærkning er Resultatet af den Erfaring, jeg selv har gjort hos adskillige Damer af Strand. Een af disse især, der var en meget god Kone — saa god, som en indskrænket Mand tillod hende at være det — var især ganske omhyggelig for at ingen af hendes tre Døttre skulde faae nogen Roman at see. Da hun var en Kone af Formue, og levede i den store

store Verden, gav hun dem mangeslags Lærere til Underviisning, og en Art af opvartende Hofmesterinde til Opsyn. Af hine lærte de, hvad man paa fransk og italiensk kalde et Vord, en Etuel o. s. v. Men da de saa Bøger, de fik fat paa, enten gik langt over deres Horizont, eller vare Bonnebøger, fik de hverken rigtige Begreber, ikke heller nogen adel Følelse; og, saas snart de ei længere vare nødte til at lære Gløser udenad, tilbragte de Tiden med at pynte sig, klamres og hemmelig at fladdre med deres Kammerjomfruer, indtil de omsider bleve som giftesærdige førte i Selskaber.

Deres Moder, en Enke, sørgede imidlertid omhyggelig for at vedligeholde sine Forbindelser — saaledes kaldte hun et talrigt Bekiendtskab, — at hendes Pigebørn ret standsmæssig kunne føres ind i den store Verden. Og disse Damer indtraadte nu i Verden med Siele, der, i hvilken Forstand man tager Orden, vare hverdags, og med et fordærvet Gemnt, men opblæste af høie Tanker om deres egen Vigtighed, saae ned med Foragt paa alle, der ikke kunde giøre dem det efter i Stads og Pragt.

I Henseende til Kierlighed havde Naturen eller Hofmesterinden sørget for at oplyse dem om

Ordets physiske Betydning; og da kun faa Underholdnings Gienstande vare dem bekiendte, og endnu færre af den finere Kjølelles Inddelfer, pleiede de der, hvor de turde tale recnt ud, at yttre deres grove Duffer, angaaende Egtestanden just ikke i de fineste Udtryk.

Runde Roman-Læsning have været disse Nager til Skade? — Dog! næsten havde jeg glemt et Karakter-Træk hos Een af dem. Hun affektete en Eenfoldighed, der grændsede til Dumbhed, og pleiede med en vis barnagrig Latter at fremsøre de meest enfoldige Bemærkninger og Spørgsmaal, hvis fulde Betydning hun havde lært i sin forrige Uffondring fra Verden. Neppe understod hun sig at tale, naar hendes Moder var tilstæde, der ret eftertrykkelig holdte sine Døtre Tømmelsfingeren paa Diet; men derfor vare og disse ordragne paa den meest exemplariske Maade, hvilket Moderen med en stolt Mine roste sig af: hver Morgen læste de deres Kapitel i Bibelen, og deres Psalme før Frokosten, og vovede aldrig blot at røre ved en urimelig Roman.

Dette er kun et Exempel; men jeg erindrer mig endnu mange flere Qvinder, som stedse blive ved at være Børn endog i deres modne

modne Alder, fordi de ikke efterhaanden bleve anførte til de nødvendige Kundskaber, og ikke fik Lov til selv at vælge sig en Lektur. I det høieste havde De maaskee ved at slentre omkring i Verden forskaffet sig lidet af den saa kaldte almindelige Menneske-Kundskab, eller en vis Maade, at bedømme almindelige forefaldende Ting uden for deres Sammenhæng, men slet intet besad de af det, som fortjener Navn af Forskano, slet intet af den Evne, at kunne samle almindelige eller abstrakte Begreber, ja end ikke Mindelbegreber selv. Deres Mand slumrede i dorkelig Nattighed, og naar de ikke bleve vakke med sandfælsige Gienstande eller Beskæftigelser af denne Art, saa vare de misfornøiede, og pleiede som oftest enten at græde eller at gaae til Sengs.

Naar jeg derfor raader mit Køn ikke at give sig af med slige lidet nyttige Skrifter, skeer det alene for at opmuntre det til en bedre Lektur. Thi jeg er aldeles af samme Tanker, som hin skarpsindige Mand, der havde en Datter og en Broderdatter under Opsyn, og ved enhver af dem fulgte en ganske forskiellig Plan.

Broderdatteren, der besad ualmindelige Talenter, havde man i den Tid, før hun blev betroet til hans Opsyn, ladet læse alt, det ene
mel

mellem det andet: hende søgte han derfor at bringe Smag paa Historie og moralske Afhandlinger — og det lykkedes ham. Sin egen Datter derimod, som var bleven forvent af en svag, fielen Moder, og følgelig af hende indtaget imod alt, hvad der endog blot lignede alvorlig Beskæftigelse, tillod han at læse Romaner. For at retfærdiggjøre dette sit Forhold, pleiede han at sige, at, ifald hun nogenstunde skulde finde Smag i Læsning, vilde han dog derved have en Grund, hvorpaa han kunde bygge, og at falske Begreber vare i al Fald bedre, end slet ingen.

Qvindernes Sieler ere virkelig blevne saa aldeles forsømte, at de maatte øse alle deres Kundskaber af denne urene Kilde, indtil omsider nogle af udmærkede Talenter just ved at læse Romaner lærte dem at foragte dem.

Efter mine Tanker svækkes Tilbøieligheden til Roman-Læsning best ved at gjøre den latterlig. Vist nok bør dette ikke skee uden Indskrænkning, da de ellers ikke vilde nytte meget, men en fornuftig Person, der besad baade Vitethed og Lune, maatte forelæse en ung Vige adskillige, og saavel ved en rigtig Tone, som ved passende Sammenligninger med hiint eller dette rørende Optrin og heroiske Karakter af

Histo-

Historien gjøre det kiendeligt, hvor daarligen og latterligen den menneskelige Natur vanstaaes af Romaner; og paa denne Maade kunne rigtige Begreber blive satte isteden for romanagtige Følelser.

Imidlertid ligner den store Mængde af begge Kion sig selv i een Henseende, og viser i lige Grad Mangel paa Smag og Sædelighed. Uvidende Qvinder, som for deres gode Navn og Rygtes Skyld maa være kydske, tillade deres Phantasi at sværme omkring imellem de unaturlige og løsagtige Scener, som Dagens Roman-
 skrivere udkaste, og bortskøde Historiens alvorlige Værdighed og kydske Tækkelighed fra sig, som noget smagløst *) medens Kvædene medbringe samme fordærvede Smag i Selskabet, og sive for Dydens uforsfædede Værdighed og for Forstandens mandige Værdighed, for at forslaae Tiden hos frække Tøser.

Des

*) Jeg taler her aldeles ikke om de Sieler af høiere Art, der staae sig selv en idealt smuk Verden, da Livet, betragtet med et skarpt Gieksa, forekommer dem, som en Tragi-Comœdie, hvori Hiertet uden Phantasieens Hielp kun finder liden Tilfredsstillelse.

Forfatterinden.

Desuden frembringer Romanerens Læsning hos Qvinderne og især hos Damerne efter Moden en stærk Tilbøielighed til i Omgang at betiense sig af stærke Udtryk og Superlativer, og naaget der adspredte, forkunstlede Liv, de føre, hindrer dem fra at nære nogen stærk retmæssig Lidenkab, glider dog stedse Lidenkabens Sprog i affektete Toner fra deres glatte Tunger, og enhver Smaating frembringer hos dem hine phosphoriske Udømmelser, som blot i Mørket efterligne Lidenkabens Lue.

Tredie Afsnit.

Uvidenhed og misforstaaet Lybighed, der af Naturen indskærves svage Hoveder, som en Selvopholdelses Drivt, gjør Qvinderne lidenskabelig forhoppede paa Stads, og frembringer al den Forsængelighed, som man naturligviis maa vente af en saadan Tilbøielighed, og hvorved al Kappelyst og Edelmødiged bliver aldeles kvalt.

Jeg er enig med Rousseau om, at den physiske Deel af den Kunst at behage, ligger i den udvortes Prndelse, og just af den Grund vilde jeg søge at bevare unge Piger mod den smitsomme Tilbøielighed til Pynt, der er saa
al-

almindelig hos svage Qvinder, for at de ikke skulde blive staaende ved den physiske Deel. Thi svage maa de Qvinder være, der indbilde sig at kunne længe behage, endog uden at tage Sielen eller med andre Ord den moralske Kunst, at behage til Hielp. Men denne moralske Kunst, hvis det ikke er en Vanhelligelse, der, hvor der tales om en Yndighed, som er en Virkning af Dyden men ikke Bevæggrund til nogen Handling; at bruge det Ord Kunst, findes ikke hos Uvidenhed: Uskyldighedens spillende Væsen, som har saa meget tiltrækkende for raffinerte Belysting, er efter sin Natur aldeles forskiellig fra denne langt mere ophviiede Gratie.

En stærk Tilboielighed til udvortes Prydelser viser sig stedse hos barbariske Nationer, hvor blot Mændene pynte sig, men ikke Qvinderne. Thi der, hvor Qvinderne endog alene i denne Henseende sættes paa lige Fod med Mændene, er Selskabet i det mindste gaaet et Skridt frem til Kultur.

Opmærksomhed for Pynt, der hidtil blev betragtet som en for Qvindelignet eiendommelig Tilboielighed, anser jeg for noget, der ligger i Menneskeslægten's Natur. Dog jeg burde udtrykke mig mere bestemt. Der, hvor Sielen
ikke

ikke er nok udvidet til at finde Fornøielse i at tænke, vil man pynte Legemet med største Omhyggelighed og vise en Ergierrighed i at tattue-re eller bemale det.

Denne oprindelige Tilbøielighed gaaer saa vidt, at end ikke Slaveriets Helved-Nag kan udslette den vilde Lyst til at opvække Beundring, som Negeren arver af Fader og Moder, thi end og det lidet, som Slaven med Nød faaer tilovers fra sin Fortieneste, giver han i Almindelighed bort for noget elendigt Glitterstads. Kun fielden har jeg fundet gode Tjenesteyender enten af Mand- eller Qvinde-Kiønnet, der ikke i høi Grad vare forhjvede paa Pynt. Deres Klæder var deres Rigdom: og jeg slutter efter Analogie, at den lidenskabelige Lyst til Pynt, der viser sig saa udsvævende hos Qvindekjønnet, har sin Oprindelse fra samme Kilde, fra Mangel paa Forstands-dannelse. Naar Mænd komme sammen, moere de sig med at tale om Forretninger, Statsvidenskaber og Litteratur: Qvinde-derne derimod" kunde "som Swift siger, "ikke bare sig for, at de jo strax fare hverandre i Hovvedtsiet og Manskjetterne!" Rigtig nok er dette "meget naturligt, da intet alvorligt interesserer "dem, og de slet ingen Smag have paa Littera-

tur — og Politik maa forekomme dem inderlig
 tør, da de ikke have fatter Kierlighed for den
 hele Menneſkelighed, ved at henvende deres
 Tanker paa de store Anſiggender, ſom give det
 menneſkelige Kiøn ſin ſande Adel og befordre
 dets almindelige Lykſalighed.

Desuden ere de Beie, Mændene enten
 tilfældigviis eller efter Valg følge, for at op-
 naae Magt og Ære; ſaare mangfoldige, og
 om de end ofte ſtøde ſtark an imod hverandre
 — thi Mand, ſom bruge eens Haandværk, ere
 ſielden Venner — gives der dog altid langt flere
 af deres Lige, ſom de ikke komme i Strid med.
 Derimod ere Qvinderne i en gandske anden
 Stilling — de ere alle hverandres Medbeis-
 lerſker.

Førend de blive gifte, beſtaaer deres For-
 retning i at behage Mændene, og ſiden følge
 de ſamme Tilboielighed med en Naturdrivts ſtive
 Haardnakkenhed. Endog dydige Qvinder glemme
 aldrig i Selſkaber deres Kiøn; thi deres hele Bes-
 ſtræbſe gaaer ud paa at gjøre ſig behageli-
 ge. En Qvinde, der er Kiøn, og en Mand,
 der er et vittigt Hoved yttre begge ligestor Æng-
 ſtelighed for at tilvende ſig Selſkabets Opmærk-
 ſomhed; og Forbittrelſen imellem vittige Hoved-
 der,

der, som leve paa een Tid sammen, er saa be-
kiendt, at den allerede er blevet til et Ordsprog.

Kan man da vel undre sig over, at en
bestandig Rivaliseren er Følgen der, hvor Fruen-
timmerets hele Ergierighed blot er henvendt paa
Skønheden, og hvor Egennytte end mere for-
stærker Forsængeligheden? De løbe jo alle efter
eet Maal, og maatte høre sig over dødelige Væs-
eners Dyd, naar de ikke skulde ansee hveran-
dre med mistænkelige, ja endog med fiendske
Dine.

En umaadelig Tilboielighed til Pynt, til
Fornoielse og til Herredomme udgiøre de Vil-
des Lidenskaber: Lidenskaber, som beskæftige
hine udannede Væsener, der endnu ikke have
dyrket deres Sielen, ja ikke engang have lært,
at tænke med den Styrke, der udkræves for at
sammenbinde en Række af abstrakte Begreber
til at danne en Grundsætning. Men at Qvin-
derne i Følge deres Opdragelse og vor hele nær-
værende civiliserede Tilstand ere just i selvsam-
me Forsætning; dette er, efter mine Tanker, al-
deles afgjort. At udsee dem eller med Bitter-
hed at spotte over et Væsens Daarligheder, som
man aldrig lader handle frit i Overensstemmel-
se

se med sin egen Fornufts Lyb, er ligesaa urimeligt, som grusomt; thi at Personer, som anføres til at vise blind Lydighed imod Autoriteter, vilse gjøre sig al mulig Umage for, paa en listig Maade at unddrage sig, er sikkert nok, og gaaer meget naturligt til.

Imidlertid, saasnart man beviser mig, at de ere forpligtede til at bevise Manden en ubetinget Lydighed, tilstaaer jeg strax, at det er Qvindens Pligt, at vedligeholde hos sig Lidenskab til Pynt, for derved at behage Mændene, og vedligeholde Tilbøielighed til List for deres egen Selvopholdelses Skyld.

Dog Dyder, som grunde sig paa Uvidenhed, maa altid blive vaklende — et Hus, som er bygget paa Sand, kan ikke modstaae Stormen. Det er næsten usødvendigt at gjøre Anvendelsen. Skulle Qvinderne ved Auktortæt dannes til Dyd — hvilket dog allerede indeholder en Modsigelse i Begreberne — nu saa murer dem ind i Serailer, og bevogter dem med Finsyge Dine? Frygter ikke, at Lærkerne skulle skære dem i Sielen, thi Sielen, der kunne taale en saadan Behandling, ere dannede af en alt for estergivende Materie, og have
netop

netop kun saa megen Aand, som behøves, for at besjæle Legemet. De ere

et Stof

"For blødt til varigt Præg,

"Der best betegnes: Smuk

"Sort eller brun."

De grusomste Saar ville følgelig snart læges, og de kunne gierne vedblive at befolke Verden og at pynte sig for at behage Mændene — de eneste Hensigter, hvorfor de efter visse berømte Forfatteres Paastand ere blevne skabte.

Fjerde Afsnit.

Man antager, at Qvinderne besidde mere Følsomhed og selv mere Menneffelighed end Mændene, og som Beviis derfor anfører man deres stærke Hengivenhed til visse Personer og deres stærke Medlidenheds Følelser. Men Uvidenheds hengivne Omhed har sielden noget ædelt hos sig, og lader sig for det meste, ligesom Børns og Dyr's Paahængenhed opløse i Egenlyste. Jeg har kiendt mange svage Qvinder, hvis Følsomhed ene og alene var indskrænket til deres Egtesfæller; og, hvad deres Menneffelighed angaar

Qvindes Rettigh. S gif,

gif, da var denne sandelig overmaade svag, eller meget mere, den var kun en hastig forblifarende Medlidenheds Følelse. "Menneskelighed" siger en ypperlig Taler "bestaaer ikke i et delikat Dre, den tilhører ligesaavel Sielen, som Nerverne."

Imidlertid skulde denne Art af udelukkende Omhed, naar den allerede maa nedsætte Individet, ikke udgives som noget Beviis for det hele Kions underordnede Stilling, da den er en naturlig Følge af indskrænkede Kundskaber; thi endog Qvinder af fortrinlig Forstand hævde sig kun sielden til Heltetod, saasnart deres Opmærksomhed henvendes paa smaa Forretninger og private Anliggender, med mindre Kierlighed ansporer dem — og Kierlighed, som heroisk Lidenskab, lader sig, ligesom Geniet, kun een Gang tilsyne i hvert Aarhundrede! — Jeg er derfor af samme Tanker som hin Moralist, der paastaar: "at Qvinderne sielden besidde saa megen Høimodighed, som Mændene, og tilstaaer, at deres indskrænkede Tilbøielighed, for hvilken Retsfærdighed og Menneskelighed ofte opofres, ganske fiendelig fornædret deres Kion, især da det i Almindelighed er Mænd, der indgyder dem

samme. Derimod bliver jeg ved min Paastand, at Qvindernes Hierte vil i samme Forhold meer og meer udvides, estersom deres Forstand faaer mere Styrke, naar de ikke fra Buggen af bleve saa meget unbertrykte.

Jeg veed, at en smule Følsomhed og megen Svaghed pleier at frembringe stærk Tilboielighed til det andet Køn, og at Fornuften maa give Venskab sin fuldkomne Fasthed; og tilstaaer i Folge deraf, at man tør vente mere Venskab iblandt Mændene end iblandt Qvinderne, og at Mændene have en stærkere Følelse for Ret og Uret. Sandelig Qvindernes særegne Tilboieligheder forekomme mig næsten ligesom Cato's høist uretsfærdige Kierlighed til sit Fædreland. Han ønskede at ødelægge Carthago, ikke for at frelse Rom, men for at befordre dets forsængelige Noes: og i Almindelighed opofres Menneskelighed for lignende Grundsætninger; — thi virkelige Pligter komme aldrig i Strid sammen.

Hvor kunde desuden Qvinderne være retsfærdige og høimodige, saa længe de blive ved at være Uretsfærdighedens Slavinder?

Femte Afsnit.

Da Børnenes Opfostring, det er: Grund-
 lægget til et fast Helbred paa Siel og Legem
 hos den fremspirende Slægt, med Dette ansees
 for at være Qvindernes eiendommelige Bestem-
 melse, maa ogsaa den Uvidenhed hvorved de gøres
 uduelige til at opfylde dette, være stridende mod
 Tingenes Orden. Jeg paaستاacr derfor, at deres
 Sieler kunne og virkelig bøv tage mod langt flere
 Kundskaber, saafremt de nogenfinde ville gjøre
 Paastrand paa Navn af fornuftige Mødre. Med
 Heste-Kvlen og, med at have Opsyn over en Stald,
 give mange Menneſker sig af, der — hvilken be-
 synderlig Mangel paa Forstand og Følelse —
 ansaae det som noget fornedrende for sig, at vise
 endog den mindste Opmærksomhed paa deres Am-
 mestue: og dog — hvor mange Børn blive ikke
 myrdede ved Qvindernes Uvidenhed! men af
 dem, som ved den unaturlige Skødesløshed
 eller ved den blinde Kiælenskab slipper for at blive
 taget af Dage; hvor saa ere ikke de, der i Henseen-
 til Sielen behandles, som de burde? For at
 betage BARNET det Mod, som man hiemme har
 ladet udarte til mangan ond Bane, sendes det
 nu i Skolen, men de Midler og den Maade,
 man

man der bruger og maa bruge, for at holde en-
 deel Børn i Orden, udstræe Sædefornet næsten
 til enhver Last i den saaledes dybt furende Jord-
 bund.

Slige ynkværdige Børns Kamp, der aldrig
 burde have følt denne Trang, og ikke vilde have
 følt den, naar de stedse mildelig og eens vare blevne
 behandlede, har jeg undertiden lignet ved en
 modig Hingstes Angst:Spring, jeg ved Stran-
 den saae at blive tæmmet; hvergang den an-
 strængede sig for at kaste sin Rytter af, sank
 dens Fødder dybere i Sandet, indtil den omst-
 der fortrædelig underkastede sig.

Jeg har altid fundet, at Hestene, en Dyr-
 art jeg holder meget af, vare i høieste Grad
 bøielige, naar de venligen og eens blive behand-
 lede, uden Luner, saa at jeg endnu er i det mind-
 ste tvivlsraadig, om ikke de voldsomme Midler
 man bruger for at tæmme dem, gjøre dem væ-
 sentlig Skade. Men derom er jeg fast overbe-
 vist, at et Barn, som man lader opvære vildt
 uden Opsyn, aldrig burde tæmmes paa en saa
 voldsom Maade, thi enhver Fornærmelse mod
 Retfærdighed og Fornuft ved Børns Behandling,
 svækker deres Fornuft. Tillige glemme man ikke,
 hvor

hvorledes de allerede saa tidlig antage et vist Præg, at Grundlægget til deres sødelige Charakter bestemmer sig før det syvende Aar, som jeg maae efter mine Erfaringer slutte; og i dette hele Tidsrum pleier man at overlade Børnenes Behandling til Qvinderne alene. Siden efter seer det alt for ofte, at Opdragelsen maae anvende Halvdelen af sin Tid og Umage paa at afvænne dem fra de Feil, de aldrig vilde have antaget, naar deres Mødre havde havt mere Forstand, og selv denne Hensigt opnaaes kun saare ufuldkommen, naar man dermed gaaer alt for tilfældig tilværks.

Et andet paafaldende Exempel paa Qvindernes Daarsskab, bør ikke forbigaaes — jeg mener den Naade, hvorpaa de i Børnenes Nærværelse behandle Tjeneste-Folkene, hvorved dem gives Anledning til at troe, at det er disses Skyldighed at opvarte dem og at taale deres Luner. Darnet burde stedse vannes til at ansee Tjenester, hvilke vises det af voksne Mandspersoner eller Qvindespersoner, som Føieligheder. Ved Moderens Exempel maatte det anføres til, aldrig at kræve legemlig Tienstbeviisninger af det Slag, der, uden for Sygdoms Tilfælde ere Fornærmelser

ser imod Menneskeheden, og ved denne Anviisning maatte man gjøre det første Skridt til Uafhængighed. Istedet for at vænne det til at paatage sig en betydende Mine maatte det ved Følelsen af sin Svaghed ledes til Følelsen af alle Menneskers naturlige Lighed. Men hvor ofte har jeg ikke med inderlig Fortrydelse maattet høre, at man i en bydende Tone kaldte paa et Tjenestebud for at bringe Børnene i Seng, og atter flere Gange sendte det bort, fordi den unge Herre eller lille Mamselle hængte sig om Halsen paa Mama, og bad om endnu at bide noget. Paa denne Maade vante man Tjenestebuddet til at bevise den lille Afgud slavisk Hylдинг, og denne antog nu alle de fornærmende Luner, som udmærke et fordærvet Barn.

Kort, den store Mængde af Modrene overlader enten sine Børn aldeles til Tjenestefolkens Opsyn, eller behandler dem, fordi det er deres Børn, som Halv-Guder. Tillige har jeg stedse bemærket, at de Modre, der saaledes for-guder deres Børn, sielden vise blot almindelig Menneskelighed imod deres Tjenestefolk, eller føle mindste Kierlighed for andre Børn, som ikke ere deres.

Imidlertid ere Qvindernes særegne Tilbøieligheder, og en dem egen Naade, frembragt af Uvidenhed, at ansee Tingene paa, just det, der for evig Tid hindrer dem fra, at komme videre i Henseende til Foradling. Mange iblandt dem opofre derfor deres Liv til deres Børn, blot — for at svække deres Legeme og fordærve deres Gemyt og forstyrre ovenikøbet hver Opdragelses-Plan, som maatte sættes til Grund af en fornuftigere Fader; thi uden Moderens Medvirkning vil en streng Fader altid blive anseet som en Tyran.

En Kone med et sundt Legeme kan gierne opfylde sine Pligter som Moder og tillige holde sin Krop reenslig; bidrage til sin Familjes Underholdning hvor det behøves, og ved Læsning og Omgang med begge Kjønn tillige sørge for sin Mand's Fremgang til Fuldkommenhed. Thi Naturen har gjort den viise Indretning at Qvinderne ved at opamme deres Børn, bidrage til Bedligholdelsen af deres eget Helbred; der vilde da altid forløbe saa lang Tid mellem to Børns Fødsel, at vi kun sielden vilde see et Huus fuldt af smaa Børn. Fulgte de nu en fast Levnetsplan, og bortodslode ikke deres Tid med Pyntens Modes- Udsvævelser, da vilde Opsynet over Huushold-

nin

ningen og deres Børn ikke afdrage dem ganske fra Litteraturen, heller ikke aldeles hindre dem fra at opofre sig til en Videnskab med den Bestandighed, der styrker Sielen, eller at øve een af de smukke Kunster, hvorved Smagen dannes.

Men Besøgelser, giorte for at udkramme al deres Flitterstads, Kortspil og Valler (ei at tale om den gestikæftige Lediggang, hvormed Morgentimerne bortfiases) afdrage Qvinderne fra deres Pligt, for at gjøre intet betydende Væsener af dem, og at danne dem til at blive, i Ordets nærværende Betydning, behagelige Selskabsdamer for — alle Mandspersoner, kun ikke for deres Egtefæller. Thi om en Hvirvel af Fornøielse, hvorved Velvilligheds Tilbøielighederne ikke blive øvede, kan man dog ikke paastaae, at den oplyser Forstanden, skøndt man urigtig kalder det at see Verden; men Følgen af en saadan tankeløs Omgang, som Banen tilsidst gjør til en Nødvendighed, endog naar den, ikke længer skaffe nogen Fornøielse, er, at Hjertet bliver koldt og Pligten modbydelig.

Dog, naar ville vi finde rette smukke Qvinder? — Naar Qvinderne bliver frie. Naar

tør vi nogenſinde gjøre Regning paa at finde dem forædle de huuslige Lyksaligheder, for hvis ſimple Storhed uvidende og fordærvede Siel ingen Følelse have; naar vil det ſaare viatige Udtraagſes Arbejde tilbørlig blive beſørget? — Naar man giver Qvindens Sjæl Fortrin for hendes Legeme. Ege Daarſkab var det at vente Korn af Torne eller Figen af Tidſler, og — af de enfoldige, uvidende Qvinder at vente en god Moder.

Siette Afſnit.

Som Indledning til Betragtninger, jeg endnu tilſidſt tilføier, behøver jeg ikke forſt at ſige den ſkarpſeende Læſer, at jeg, ved at berøre denne Siensſtand, alene indſkrænker mig til at fremſætte et Par ſimple Grundſætninger, og at bortrydde Gruset, hvorunder de ſaae ſkulte. Da maaskee en eller anden Læſer ikke kunde indſee dette, være det mig tilladt, at tilføie nogle oplyſende Bemærkninger, for at rykke Siensſtanden nærmere til Fornuftens Dø — hiin dørſke Fornuftens nemlig, der ſlavisk antager Regninger paa Troe og Love, og forſægter dem med

Haard:

Haardnackenhed for at spare sig selv den Umage at tænke.

Derom ere Moralisterne enige, at Dyden aldrig kan faae sin tilbørlige Styrke, med mindre den underholdes ved Frihed — og, hvad de sige om Manden, dette udstrækker jeg til Mennesket i Almindelighed, og paastræer, at Sædelighed maa i alle Tilfælde være bygget paa uforanderlige Grundsætninger, og at et Væsen, der lyder nogen andens Autoritet end Fornuftens, hverken kan kaldes fornuftigt eller dydigt.

Skulle derfor Qvinderne blive virkelig nyttige Lemmer af Selskabet, da maa de ved deres Forstands Uddannelse efter en forstørret Maalestok ansøres til en fornuftig Fædrenelands Kierlighed, som bør være grundet paa Indsigt, da det er klart, at man ikke interesserer sig for noget, man ikke forstæer. Men for at give denne almindelige Indsigt den tilbørlige Eftertryk og Værd, har jeg søgt at godtgjøre, at private Pligter aldrig blive fuldkommen opfyldte, med mindre Forstanden først udvider Hjertet, og at offentlig Dyd alene er sammensat af Bestanddelene i den huuslige. Ulykkeligviis blive begge forstyrrede ved den i det borgerlige

Selskab indførte Forskiel imellem Mennesker, hvor Dydens ægte Guld saa længe forfaltes, indtil det alene bliver til et Glitterskiul for Lasterne. Thi saalænge Rigdom forskaffer en Mand mere Agtelse end Dyden, vil Rigdom blive mere søgt end Dyden; og saalænge man karasserer en Qvindes Legeme, endog naar en barnagtig Latter forraader Manglen paa Forstanden — vil Forstanden stedse ligge udyrket. Og dog maa sand Belyst stedse have sin Oprindelse fra Forstanden; — thi hvad kan vel sættes i Ligning med de Følelser, som gienfædig Belvillighed frembringer, og gienfædig Agtelse vedligeholder? Hvad ere de sandseelige Lysters kolde eller feberagtige Kiærtegn andet end Synden i Dødens Arm, naar man sammenligner dem med de sædelige udstrømmende Følelser af et reent Hierte og en ophøiet Phantastie? Ja! den sværmeriske Belystling, der foragter Forstandhos Qvinden maa jeg forsikre — at den Aand, han ringeagter, først giver hiin enthusiastiske Belvillighed sit sande Liv, hvorfra, hvorfra fort den og varer henrykkende Glæde alene kan udspringe! Han vide, at enhver Tilbøielighed til Rønnet, naar den ikke er forenet med Dyd, ligesom det-indsluttede Tølgelys gaaer ud

paa den anden Side langt mere Ondt skiftet i
 Sadelighedens Rige ved den fordærlige Om-
 gang, som Rigdom, Lediggang og Daarskab
 frembringer imellem begge Rigen, end ved alle
 Menneſkehedenſ øvrige Laster tilſammentagne.
 De heiligſte Pligter opofres for hoeragtige Lyster,
 da Mændene allerede før de blive gifte, ved den
 ſtørſte Fortrolighed med flere Fruentimre paa
 eensgang, anſee Kierlighed blot ſom en eensidig
 perſonlig Tilfredsſtillelſe, og lære at adſkilte den
 ei alene fra Hoiagtelſe, men ogsaa fra den Til-
 høielighed, der vel blot er en Sag for Vanen,
 men alligevel giver den dyriſke Drixt en liden
 Tilſætning af Menneſkelighed. Ogsaa Retfær-
 dighed og Venſkab lide tillige ofte derved, ſaa-
 vel ſom og den Reenhed i Smagen, der ellers
 ſkulde bevæge Menneſket til at foretrække Vel-
 villighedens ukunſtede Yttrelſe for Affektationens
 hele ſtuderte Gebærdeſpil. Men Velvillighedens,
 ædle Simpélhed, der driſtig tør lade ſig ſee uden
 Sminke, har kun lidet tiltrækkende for Belluſtlin-
 gen, uagtet det er dens fortryllende Kraft, der uop-
 løſeligen knytter det ægteſkabelige Baand, og juſt
 derved berrygget Vandterne af en varmere Liden-
 ſkab den ſaa nødvendige Tilhøielighed fra deres
 For-

Forældres Side: thi aldrig vil Børnene blive opdragne, som de bør, naar ingen Venſkab finder Sted imellem Forældrene. Dyden flygter bort fra et Huus, der er ueens med sig selv — og en heel Legion af Dæwle opſlaaer i dens Sted ſin Bolig deri.

Kierligheden imellem Mand og Kone kan ikke være reen, naar de have ſaa ſaa tilfælles Ideer, og ſaa liden huuslig Tillid herſker imellem dem, hvilket altid maa være, naar Ægtefællernes Syſter ere ſaa forſkiellige. Den inderlige Fortrolighed, hvoraf den ømmeste Deeltagelse udspringer, vil og kan aldrig beſtaaе mellem Laſtefulde.

Ved derfor at antage Kønners Forſkiel, ſom Mændene ſaa heftigen have paaſtaet, er noget vilkaarligt, har jeg iſær opholdt mig ved en Bemærkning, hvis Rigtighed adſkillige fornuftige Mænd, med hvilke jeg talte om denne Gienſtand, have tilſtaaet mig. Den beſtaaer kortelig deri, at den Mangel paa Kydſked, ſom findes imellem Mændene, og den deraf flydende Foragt for Sædelighed medfører begge Kønns Fornedreſe, og dernæſt, at Fruentimmernes Sædelighed, den nemlig, ſom man

tillægger deres Kiøn alene, istedet for at være det naturlige Gienstik af Sielens Reenhed, ofte blot bliver Frækhedens bedragende Slør, indtil Sædelighed engang omsider bliver almindeligen agtet.

Jeg er fast overtydet om, at den største Deel af Qvindersnes Daarskaber har sin Oprindelse fra Mændenes Tyrannie; og at den Listighed, som jeg selv tilstaaer, for nærværende Tid at være en Bestanddeel af Qvindersnes Karakter, frembringes ved Undertrykkelse, har jeg ligeledes adskillige Gange søgt at vise.

Dissenterne, en egen Folkklasse, bleve for Exempel med Sandhed betegnede, som listige Mennesker? Og skulde man ikke i denne Kiøns-gjerning finde nye Vægt for Beviset af den Sætning, at, naar Menneskets frie Aand bøies af nogen anden Magt end Fornuftens, Forstillelse da altid træder ind, og allehaande Krogveie og Rænker ganske naturligen blive fremmet? Stor Opmærksomhed paa en vis Anstand, der af dem endog drives til den yderste Ungstelighed, den hele barnagtige Geskæftighed med Smaa ting og det dermed forbundne høitidelige Væsen, der i *Buttlers* Karikaturtegning af en Dis-

sen

senter i H u d i b r a s er fremstillet for Phanta-
 sien, har indknøbet baade deres Kroy og Sjæl
 i smaalige Former. Jeg taler her om Dissen-
 terne i det Hele; thi ellers veed jeg meget vel,
 at disse saa kaldte Sekterere allerede fra gamle
 Tider af have havt Personer iblandt sig, der
 vare en sand Prydelse for Menneskeligheden. Jeg
 paaftaaer ikke heller andet, end allene dette, at
 just den samme indskrænkede Fordom, som Qvin-
 derne have for deres Familier, ligeledes herskes
 de mellem de dissenterende Lemmer af Nationen,
 saa ærværdige de samme endog maatte være i an-
 dre Henseender, dernæst ogsaa dette, at beage
 tabte endeel af deres Behagelighed og Værd
 ved lignende frugtsom Klogskab og haardnakket
 Hefstighed. Paa denne Maade dannede Un-
 dertrykkelsen mange Træk i deres Charakteer,
 som vi nu finde dem hos den undertrykte Halv-
 deel af Menneskeslægten. Det er jo almindelig
 bekiendt, at Dissenterne, netop ligesom Qvin-
 derne, vare lidenskabeligen forhjippede paa at
 gaae i Raad med hverandre og at forespørge
 sig saa saalænge, indtil man, ved at sammens-
 kjaede smaa Rænker, endelig havde opnaaet en
 liden Hensigt. Paa samme Maade var og en
 lig:

lignende Ormærksomhed for at vedligeholde et godt Navn og Dygte aldeles umiskendelig saarvel i den dissenterende som i den qvindelige Verden, og havde ligeledes lignende Marsager.

Ved at forsvare de Rettigheder, som Qvinderne i Forening med Mændene skulde trægte efter, har jeg ikke søgt at forestille deres Feil mindre end de virkeligen ere, men at gøre, at disse ere den naturlige Følge af deres Opdragelse og Stilling i Selskabet. Er dette virkelig saa, da fordrer Fornuften, at vi maa antage, at de ville forandre deres Karakter og afslæge deres Laster og Daarligheder, saasnart man tilstaaer dem Frihed i Ordets physiske, moralske og borgerlige Forstand.

Lad Qvinder tage Deel i Mændens Rettigheder, da vil hun kappes med ham i Dyder; — thi hun maa blive mere fuldkommen, naar hun er befriet fra sin Trældom, eller retfærdiggjøre den Overmagt, der bandt saa svagt et Vasen til sine Pligter. —

Antages det sidste Tilfælde, da gives ingen medfødte Rettigheder for Qvinden; men da forsvinde og af samme Grund deres Pligter; — thi Pligter og Rettigheder ere uadskilleligen forbundne.

Men

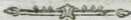
Men værre da i det mindste retfærdige,
 I Mænd af Forstand! og straffer ikke Qvinder-
 nes Forseelſer strengere, end de gale Nykker hos
 Eders Hest eller Uſel, hvis Forder I maae
 ſørge for . . . Tilſtaaer Qvinden, ſom I nægte
 Fornuftens Rettigheder i det mindste Uviden-
 heds Privilegier — ellers ere I værre end de
 ægyptiſke Zugtemestere, og vente Dyd der, hvor
 Naturen har nægtet Forſtand! *)

*) Da jeg ikke gierne vil lægge mig ud med det
 ſmukke Kion, afholder jeg mig fra alle videre
 Anmærkninger over det, ſom den værdige
 Forfatterindé har ſagt om ſit Kion i diſſe ſidſte
 Afſnit. Kun dette tilføier jeg, at jeg over-
 alt finder de Bemærkninger grundede, hvil-
 ke hun har gjort om Uandſſvaghed, Smaa-
 hed i Karakteren og uædel Tankemaade
 hos den ſtorſte Deel af hendes Kion, og at
 jeg ligeledes er af den Mening, at man ikke
 tør gjøre Regning paa Menneſkenes Foræd-
 ling, førend bedre Anſtalter blive giorte til
 mere at uddanne Qvinderneſ Forſtand og
 Hierte.

Flere og vigtigere Bemærkninger vilde jeg
 have kundet tilføie til denne fortreffelige Bog,
 naar jeg ikke havde ſavnet den fornødne No-
 lighed.

Skulde denne Bog, ſom jeg haaber, give
 Anledning til at der blev mere tænkt over Qvin-
 dernes Foradling, da glæder jeg mig ved at
 have befordret dens Oveſættelſe.

S a l z m a n n.

Følgende Bøger for det smukke Rion be-
kommes for vedsatte Priser hos Forlægger
ren Hørboghandler S. Poulsen i An-
tonistrædet No. 324 og 325.

Bog (F. T.) Veiledning til at opdrage en sund,
formufrig, duelig og lykkelig Afkom, 2det
gennemseete og forbedrede Oplag, koster indb.
i B. 4 Mk. 8 Sk. Skriftet indeholder: Først
fire Fortællinger isteden for Indledning og en
Efttale til Fædre og Mødre, dernæst Moder-
pligter under Svangerskabet; Pligt selv at op-
amme sine Børn; og ved den Leilighed Be-
mærkninger for diegivende Mødre. Opdragel-
ses Pligter i Børns første Leveaar; og i den
Anledning om Svobets og Buggens Skadelig-
hed; om den Uforsigtighed man gjør sig Skyld
i, naar Børn vaagne; om det kolde Vands
Brug og Nytte, om den store Skade, der er
ved at holde Børn alt for varme: Om de bedste
Fødemidler for dem og den bedste Drik; Om de-
res Bevægelser, Pedebaand og Faldehat; End
videre: Hvorledes et Barns Siel i den første
Alder skal dannes, og dets Kræfter øves og
styrkes; Hvorledes man anfører dem til og over
dem i Dyder, samt vogter dem for at blive
besængte med lastefulde Vaner; og endelig be-
synderlige Regler ved Opdragelsen. — Re-
censenten af den første Udgave af denne ypper-
lige Bog kiender ingen i Modersmaalet, der
indeholder en mere praktisk Anviisning til en
fornuftig Opdragelse, og anbefaler den der-
for ret hiertelig til alle de Forældre, som ønske
med

med Fornuft at opfylde deres store velgiørende Kald, at opdrage deres Børn til gode Mennesker, duelige Borgere og retskafne Christne.

Birch (H. J.) Billedgallerie for Fruentimmer, indeholdende Levnets Beskrivelser over berømte og lærde Danske, Norske og udenlandske Fruentimmer, med Dronning Margarethes Portrait. 3 Dele. koster indb. 2 Rd. 4 Mk. 8 Sk. 3 Rd. 24 Sk. Postp. Foruden en Afhandling om Fruentimmernes Bestemmelse, Opdragelse og Pligter, indeholder Bærket Levnetsbeskrivelser og Efterretninger over meer end halvandet hundrede mærkværdige og berømte, danske, norske svenske, engelske, franske og tydske Fruentimmer og Skribentinder; dernæst opstilles mærkværdige Exempler paa dydige, og ædle Handlinger af Fruentimmer.

Florians Bærker. 7 Dele ved Prof. Rahbek og Assessor J. K. Høst, indeholder Fortællinger, Fabler og Skuespillene: De to Sedler: Huislig Lykke; Den gode Fader og den gode Moder. m. fl.; hele Bærket koster 3 Rd. 5 Mk. 8 Sk. heft.

Fortællinger til Nytte og Fornøielse: Indholdet er, Helenes Tresod, moralsk Fortælling af Mar-montel ved Pastor Smith. Hyrdinden fra Aranville, af Liomin, oversat ved Assessor J. K. Høst; Arbogast eller hvad gavner det at sige Sandhed; vort Liv; Kiephesten, alle tre oversat ved Secretair J. C. Hedegaard, koster heftet 54 Sk.

Haandbibliothek for det smukke Kion, en Samling af originale, poetiske og prosaiske Afhandlinger. 4 D. paa Tryk. indb. 1 Rd. 8 Sk. indeholder foruden endeel andre interessante Afhandlinger, følger

følaende profaiske Stykker: Coelies lærerige Historie; Viktorines, en blomstrende ung Skionheds, Tildragelse; En uhykkelig Piges Historie; Florises Historie, fortalt af hende selv; Elmina eller Blomsten, som aldrig visner; Den letkundige Flavillas sørgelige Historie; Misellas Historie; Den russiske Keiserinde Cathrines Guildhed mod hendes Mand; Fruentimmerens Indflydelse paa Mændenes Charakter og Sæder; Et Ord til Modre om Børneopdragelsen; Om Fruentimmerets Opdragelse i Særdeleshed; Om de ubillige haarde Domme over Qvindetjennet; Klogkabs Regler for unge Fruentimmere; Betragtninger i Henseende til den ægteskabelige Forbindelse; Ædle Handlinger; Læreregler og Advarsel; Blandede Tanker; Anekdoter og Synderligheder; desforuden poetiske Artikler af betiendte og nydede Digtere.

Jardines Breve fra Paris, om Fruentimmerets Indflydelse paa det Almindelige, samt dets Opdragelse; oversat efter hans Letters from Barbary, Spain and French, London 778, med nogle tilføiede Anmærkninger af Dr. B. P. Kosod, Koster 10 s.

Pille Peter, en Spøgelse-Historie fra det trettende Aarhundrede, i tvende Dele, af Ch. Spies. 1 Rd. indb. 1 Mk. mere. Forfatteren skildrer Folgerne af Bøllst, vort Aarhundredes Yndlingskast; En Ridder af Besterborg forfører 7 uskyldige Piger, myrder, deels med egen Haand, deels ved andre — Mennesker, for at tilfredsstille sine Lyster, forkriver sig til Belzebub; befries forke Gang fra sin Forkrivning, ved beghude Anger og Bod; forkriver sig anden Gang, og nu, da Terminen er udløbet, betat-

betages af Dødsangest. Historien er gyselig. Forfatteren lader Geister og Dæmle træde frem, fordi Erfarenhed har lært ham, at alle slige Historier have noget tiltrækkende for den menneskelige Indbildningskraft, fordi han gjerne vilde læses af mange, for at kunne nyte mange. "Held mig!" (Skriver Forfatteren) "dersom hist og her en ukyldig Pige, oplyst ved min Fortælling, fandt en anden Rudolph i sin hylende Elsker, tappert og modigen modtog hans Onsker, for ikke, som den af Ridder Rudolph forladte Klara, i et Kloster at begræde Tabet af sin Ukyldighed og af hans Kierlighed. Held mig! deriom mangt et vildfarende ungt Menneske, afskrækket ved Rudolphs Endeligt, opgav den Plan, han havde udfattet til at forføre sin Pige; hellere ægtede hende, end gjorde hende ukyldig; og i hendes Arm nød den Lykke, som Rudolph aldrig kunde opnaae." Ingen som begynder paa Læsningen af denne Historie, lægger den bort, førend den er giennemlæst, og ingen giennemlæser den, uden at blive tilfredsfullet. Charactererne ere tegnede med en Mesterpen.

Nytaarsgave for Damer, af bekiendte og yndede Digtere, otte Bind, koster paa fint Postp. Mk. 6 Rd. 4 Mk. Enkelte Bind kunne og overlades — det for 1792 undtagen. — Prisen for hvert er 80 s. Hvert Bind har sin Titelvignette stukken i Kobber, og nogle Sange ere satte i Musik af Hr. Capelmester Schulz, Hr. Capelmester Kunzen, Hr. Hofviolon Vorens, Hr. Syngemester Zink og Hr. Secretair Falbe. — Med disse otte Bind er denne Samling sluttet og fortsat under Titel: Nytaarsgave for 1800, 1801, 1802. 3 Aargange, der alle heftet paa Trykpapir, koster 10 Mk. 8 s. Dimer

Dimer levede for Evigheden ved Forfatteren af
 Gallos lykkelige Aften. 2 Dele. stor 8. Andet
 Dplag. koster paa Tryk. 1 Rd. Skrp. 1 Rd.
 32 s. Overalt i Bogen findes Dyden afbil-
 det som den eeneste Moder til Selvtilfredshed
 og Feiltrin som Kilden til Kummer og — alle-
 vegne vil den henrivende Forfatter boie Hjer-
 tet til Velvillighed, Skaansel, Broderfølelse,
 fort til sand Mennekketierlighed mod den Fei-
 lende og Ulykkelige.

Wilhelmine og Manden med Børnæsen, en opbyg-
 gelig Nytaarsgave for alle unge Moer, tilli-
 gemed et lille Anhang om vore sorte Brodre,
 heftet 16 s.

